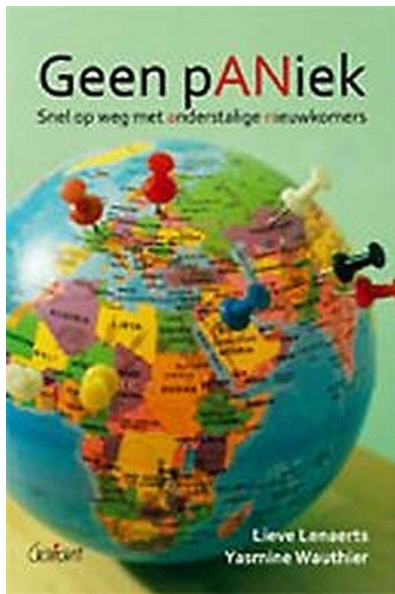

PANIEK... SNEL WEG MET ANDERSTALIGE NIEUWKOMERS...

VOORWOORD

Dit werk is een korte samenvatting van het boek 'Geen pANiek, snel op weg met anderstalige nieuwkomers', dat Yasmine Wauthier en ik, Lieve Lenaerts, schreven in 2013. Het is een handig naslagwerk als je werkt met nieuwkomers.

Veel succes ermee,

Lieve Lenaerts

www.doorelkaar.be

EEN TOELICHTING:

HANDBOEK

Het boek brengt diverse thema's systematisch aan bod via vragen.

We willen via zestien vragen de leerkracht, de zorgjuf, de directeur, wegwijs maken in een thema en naast tips achtergrondinfo geven.

Het is niet onze bedoeling om alle tips te verzamelen, we maken een selectie, we ordenen, we vatten samen of geven een vrije interpretatie. We hebben ook vele tips

Het materiaal in het boek is ruim geografisch opgevat, we verwijzen naar praktijken, materialen in Vlaanderen en Nederland. Volledig zullen we natuurlijk nooit zijn doch we proberen zo ruim mogelijk te informeren.

Om het geheel ook overzichtelijk te houden, zijn de bronnen die op meerdere plaatsen gebruikt worden, verzameld in een algemene bibliografie hierna. Deze bronnen staan achter in het boek. Per thema komen dan nog diverse zaken apart aan bod.

DE FILM:

De film geeft een beeld van praktijken, tendensen, ervaringen : hoe gaan al die scholen om met anderstalige leerlingen en ouders. Hier kijken we hier vooral naar de creativiteit op het veld zelf.

"Filmmakers zijn verhalenvertellers. Hoe klein of groot deze verhalen ook mogen zijn, steeds dragen zij een wereldbeeld in zich. Een wereldbeeld dat de toeschouwer inzichten geeft in diens eigen kleine universum.

Daarom hebben filmmakers een immense verantwoordelijkheid. Film is het medium par excellence om het kleine universum van de toeschouwer te bevragen. Enerzijds door de camera op de aloude vertrouwde wereld te richten en af te vragen hoe vreemd die wel niet is. Anderzijds door onbekende culturen te filmen en zo diezelfde kijker een onbekende wereld te laten ontdekken.

Daarom kozen wij voor het project 'pANiek'. Een project waar beide werelden samenkomen. Hoe kunnen wij communiceren als onze universums niet dezelfde zijn? Wat zijn technieken om ons dichterbij te brengen? Als productiehuis geloven wij dan ook dat de aangekaarte problematiek een essentieel thema is in onze multiculturele samenleving, en zijn daarom zeer blij dat we aan het project 'pANiek' mochten meewerken.

Want ieder kind heeft recht op kansen en geborgenheid over de taalbarrières heen."

Jan Verheyen, regisseur

Link naar de film: <https://www.youtube.com/watch?v=IWlJfxOREDk>

INHOUD

Een toelichting:	2
1. De inschrijving van de anderstalige nieuwkomer in de school: hoe verloopt dat?	5
2. Anderstalige ouders: Hoe bereiken en betrekken bij de school?	9
3. De anderstalige naar de klas: hoe voorbereiden?	13
Screening en Intake.....	13
Naar de klas.....	14
4. De anderstalige in de klas: Hoe organiseren en wat met vakdidactiek?.....	18
5. De anderstalige nieuwkomer taal aanbrengen: Hoe, wat en waarmee?.....	27
Hoe?	27
Wat? Zonder bakstenen geen huis!	29
Waarmee?.....	33
6. Ontluikende geletterdheid: Hoe aanpakken?	37
7. Leerlingen zelf aan het werk zetten: Goede websites?	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
8. Het zorgbeleid rond de anderstalige nieuwkomer: Wat en hoe?	41
9. De anderstalige nieuwkomer evalueren: Hoe meten en vorderingen in kaart brengen?	44
Hoe meten?.....	44
Hoe in kaart brengen?.....	47
10. De anderstalige nieuwkomer en zijn thuistaal: Hoe integreren op school?	49
11. De taalvaardigheid van de anderstalige nieuwkomer: een constante zorg?	51
12. De anderstalige nieuwkomer en hindernissen: Wat als het leerproces niet vlot verloopt?	53
Andere ordening in waarden en normen.....	53
Identiteitsontwikkeling bij anderstalige jongeren	55
Kwetsbare kinderen	55
Moeilijk gedrag.....	59
Leerproblemen.....	62
Spijbelen.....	63
Kleine ergernissen, kleine tips.....	63
13. De anderstalige nieuwkomer en talensensibilisering: Wat en hoe?.....	64
14. Wat met anderstalige nieuwkomers en seksuele vorming?	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
15. Hoe zorg ik voor mezelf als leerkracht?	65
16. Een aanzet naar een draaiboek?	67
SLOTWOORD en DANKWOORD	74

“Ik ben onthaalleerkracht.”

“Je bent wat?”

“Ik leer Nederlands aan allochtone kinderen die hier nieuw aankomen.”

“Oh...”

Ofwel neemt het gesprek dan een andere wending ofwel wil men meer weten. En dan vertel ik over de leerlingen in mijn onthaalklasje.

Jamal kijkt me aan met grote ogen wanneer ik hem voor de eerste keer aanspreek. Hij luistert geconcentreerd naar wat ik zeg. Ik weet dat hij nog niets begrijpt. Schoorvoetend gaat hij met me mee. Ik voel de spanning in zijn lijf wanneer ik hem zachtjes de goede richting wijs. Onwennig kijkt hij rond in mijn klaslokaal. De anderen nieuwkomers bekijken hem nieuwsgierig en lachen hem vriendelijk toe. Mohammed staat op en wijst hem een stoel. Hij helpt hem met de rugzak. Op mijn verzoek stellen de andere leerlingen zich voor:

Dominic is een Roemeen van acht jaar. ‘t Is een pientere jongen, wat zwaarlijvig maar toch heel beweeglijk. Hij begrijpt het Nederlands al een beetje. Wanneer Dominic praat, doet hij dat heel stil. Ik denk dat hij wat lispelt. Hij schrijft erg slordig. Tekenend, inkleuren doet hij niet graag. Als we een spel spelen, gniffelt hij genietend en blinken zijn ogen.

Patrick is een ijverige Ghanee van 10 jaar. Hij begrijpt al goed wat ik zeg en hij kan al met korte zinnen praten. Hij wil het echt goed doen en werkt altijd flink mee. Hij maakt al grote vorderingen. Hij kan echter niet tegen zijn verlies en speelt dus vals als ik even niet kijk. Als ik hem betrap, trekt hij zijn bruine ogen ver open en ontkent in alle toonaarden. Uiteindelijk kan hij zijn lach niet meer inhouden en bekent hij... om het even later weer te proberen.

Bani is een Turkse Koerd. Hij is tien jaar. Aanvankelijk was hij heel rustig. Nu kan hij niet stilzitten. Echt niet! Hij schuifelt op zijn stoel, knippert met de balpen. Dus geef ik hem een andere waarmee hij dit niet meer kan doen. Pruilend neemt hij ze aan. Dan tikt hij met zijn voeten op de grond, babbelt Turks met zijn overbuur. Hij opent in zijn bank. De pen valt op de grond. Neuriënd raapt hij ze op. Hij rommelt in zijn rugzakje. Als ik hem nogmaals vraag om stil te zijn, kijkt hij me aan met twinkelende ogen en een glimlach om de mond. Hij zou ergens op een open vlakte geiten of schapen moeten hoeden. Bani past echt niet binnen de vier muren van mijn klasje. Zeker niet nu zijn vader in Brussel bezig is met een hongerstaking. Soms verrast hij me met een zelfgemaakt kunstwerkje. Dat geeft hij me met een stralende glimlach: “Ikke goed, juf? Ikke flink, he?” En dan geef ik hem een dikke knuffel... om hem een kwartier later voor de zoveelste keer aan te manen om al is het maar even, stil te zijn.

Ondertussen bekijkt Mohammed dit alles een beetje vanuit de hoogte. Hier in mijn klasje is hij de oudste. Thuis is hij de verwende benjamin: drie grote broers, een zus en een lieve moeder zorgen veel te goed voor hem. Zijn grote broer Adama vertelde me dat Mohammed echt niet graag naar school komt. Hun vader stelde hem voor de keuze: terug naar Turkije of elke dag naar school. En zo komt hij dus elke dag dik tegen zijn zin naar mijn klas. Nederlands praten wil hij niet: “Vind ik niet leuk!” Maar in zijn kافت werkt hij netjes mee. En probeer ik elke dag opnieuw ‘mijn kerels’ te boeien opdat ze een beetje meer begrijpen van onze complexe samenleving met zoveel “to do’s” en “not to do’s”, met al onze eigenaardigheden waarvan het Nederlands slechts één – doch heel belangrijk – aspect is.

Chantal Van Bladel, Leerkracht AN, Vrije basisschool Heilig Graf Apostoliekenstraat en Nijverheidstraat,
Turnhout

In dit boek zal de afkorting ‘AN’ gebruikt worden. Deze afkorting staat voor ‘anderstalige nieuwkomer’.
In Nederland spreken we van “nieuwkomers”.

1. DE INSCHRIJVING VAN DE ANDERSTALIGE NIEUWKOMER IN DE SCHOOL: HOE VERLOOPT DAT?

Een inschrijving is een belangrijk moment: de ouders zijn erbij, soms een verantwoordelijke van het OCMW, asielcentrum, een buurman/vrouw of ...belangrijk dus om goed te verzorgen.

De school kan met de ouders of vertrouwenspersonen een gesprek aangaan over de wederzijdse verwachtingen ten aanzien van elkaar.

De inschrijving is een eerste stap, en een heel belangrijke: Elkaar leren kennen.

TIPS:

- Zorg als school voor een goed **onthaalbeleid** voor ANs en hun ouders. Hulp nodig?

Wie doet de inschrijving? Is er een persoon voor aangesteld/vrijgemaakt? Kan de onthaaljuf erbij zijn?

Hoe organiseren we dat moment in de drukke schoolcontext?

Hoe verloopt de inschrijving? Hebben we een duidelijk formulier? (met pictogrammen, vertaald in diverse talen...) Wat willen we weten en waarom? Is er in het team over gecommuniceerd?

Aan wie geven we de informatie door?

Wanneer gaat de inschrijving door? Is er een specifiek moment of kan het op elk moment?

Belangrijke vragen om vooraf met het team te bespreken.

“Om er zeker van te zijn dat er voldoende tijd beschikbaar is, en dat alle relevante personen aanwezig kunnen zijn, is de beste manier het instellen van een vaste intake-dag. Aan ouders die op andere momenten komen kan een school- of welkomstbrochure mee worden gegeven en er kan met hen een afspraak worden gemaakt”.

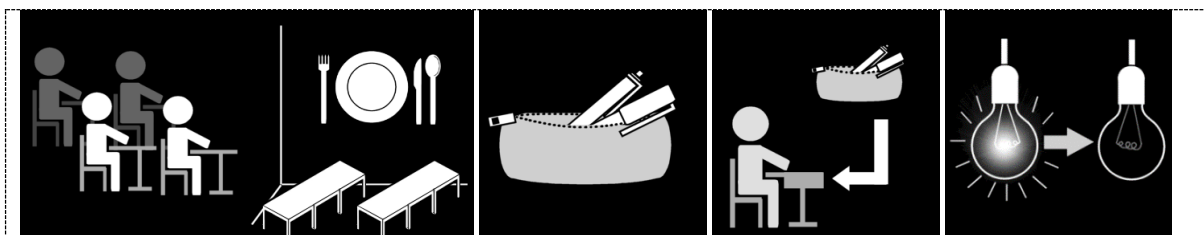
BRON: Tuk, B., Verboom, A. (2013, April). *Intake- en introductieformulieren nieuwkomers (primair onderwijs)*. Lifelong Learning Programme. Gevonden op het internet: http://www.pharos.nl/documents/doc/intake-introductie_whats_working_project.pdf

Wat met ouders die de taal niet kennen? Wat als geen gemeenschappelijke taal voorhanden is?

Werken met **tolken** is zeker een meerwaarde. Indien dit niet mogelijk is, kan gezocht worden naar creatieve oplossingen: een eigen netwerk van mogelijke vertalers bijvoorbeeld of misschien zijn er in het team leerkrachten die andere talen spreken?

KORTOM, IS ER EEN STAPPENPLAN?

- Schets een zo duidelijk mogelijk beeld van de school in eenvoudige, toegankelijke taal, eventueel gevisualiseerd. Ook van de schoolafspraken. Geef niet te veel informatie ineens. Doseer deze.

BRON: Onbekend (s.a.). Sclera vzw. Pictogrammen, visualisaties en vorming.
Gevonden op het internet: <http://www.sclera.be>

Greet Ooms, Zorgcoördinator, Vrije Lagere school Rozenberg, Mol geeft een tip: "Het pictogrammenboekje op onze school is opgevat als een klein woordenboekje. Dit boekje kunnen onze anderstalige ouders gebruiken om op te zoeken welke mededelingen de school heeft. De pictogrammen uit het boekje worden op onze school gebruikt op brieven. Onder een pictogram staat eerst in het Nederlands de betekenis van het pictogram met daaronder de vertaling in een bepaalde taal. (Frans, Duits, Engels, Pools, Turks, Spaans...) Ouders weten aan de hand van de gebruikte picto's wanneer het kind op uitstap gaat, of ervoor betaald moet worden, wat het kind dient mee te brengen ... Ouders weten ook wanneer en waarvoor zij op school verwacht kunnen worden."

- Tracht ook zoveel mogelijk **informatie** over de leerling te weten te komen: niet enkel de zakelijke informatie, maar ook peilen naar hun interesses, eventuele vorige rapporten, vorige scholen, over het naar school gaan in het thuisland. Niet alle vragen moeten direct worden beantwoord; het dossier kan groeien. Het eerste moment dient vooral een warm moment te zijn.

"Het toelatingsgesprek is een belangrijk moment om te beginnen met het bouwen van een positieve relatie met de familie. Er zijn een aantal officiële vragen te beantwoorden, maar een groot deel van de vragen kunnen ook in een informeel gesprek aan bod komen, zodat formulieren en ander papierwerk achteraf ingevuld kunnen worden. Sommige ouders vinden het niet fijn wanneer er aantekeningen tijdens het gesprek worden gemaakt"

Welke info is belangrijk?

- o maaltijdregelingen
- o Schooltijden, vakantiedata, ouderavonden
- o Leerlingenrooster en huiswerkrooster
- o Informatie over het curriculum
- o Data volgende oudercontacten

BRON: Tuk, B., Verboom, A. (2013, April). *Intake- en introductieformulieren nieuwkomers (primair) onderwijs. Lifelong Learning Programme*. Gevonden op het internet: http://www.pharos.nl/documents/doc/intake-introductie_whats_working_project.pdf

- Het eerste moment is ook de start van een "**ouderbereik**"...een rondleiding is bijvoorbeeld een goed middel hiertoe: waar komt mijn kind terecht? Wat is een huiswerkklas? Computerklas? Veel ouders hebben geen ervaring met de werking van een school in Vlaanderen. De vanzelfsprekende zaken dienen even aangehaald en uitgelegd te worden.

Vertrouwen winnen is een belangrijke stap in het bereiken van ouders; dit eerste contact is een uitgelezen moment hiervoor.

Een brochure kan meegegeven worden (vertaald, met pictogrammen...).

- Eventueel kunnen al belangrijke **documenten** worden toegelicht: agenda, reglement, of eerste uitnodiging oudercontact. Sommige scholen delen stickers uit met pictogrammen die nadien kunnen gebruikt worden.

“Ik heb een eigen schoolreglement gemaakt. Iets beknopter dan het echte schoolreglement, maar met meer foto's. Er staat bijvoorbeeld een foto in van de directeur en een van ons (de twee deeltijdse leerkrachten AN) en het adres en telefoonnummer van de school. Er staat ook het verloop van de week in, met de starturen van de lesdag en om hoe laat school eindigt (met extra aandacht voor de vrije woensdag namiddag), de uren van de speeltijden en middagpauzes, wat er allemaal in de boekentas moet zitten (brooddoos, drankje, pennenzak, enz.), wat er allemaal in de sportzak moet zitten, de feestdagen (ik heb gemerkt dat veel anderstalige ouders deze notatie wel kennen: .../.../20...), wat je moet doen wanneer je ziek bent (bellen naar de school dat je niet komt, wanneer moet je een briefje van de school invullen en wanneer moet je een briefje van de dokter meebrengen). Dit document wordt aan alle ouders meegegeven wanneer ze hun kind(eren) komen inschrijven. Alles is wel in het Nederlands, maar begeleid met veel pictogrammen.” Vertelt Kerstin Vermote, Onthaalleerkracht, Vrije basisschool De Vlinder, Baarle-Hertog

- Is er een **vertrouwenspersoon** die je altijd kan bereiken?

Wanneer anderstalige nieuwkomers de school binnenkomen, verandert de populatie van de school. Een **diversiteitsbeleid** dringt zich dan op: hoe gaan wij om met andere culturen op school? Met racisme? Vooroordelen? Hoe geeft de directie vorm aan diversiteit? Welk kader is er?

Dit is belangrijk voor de school, voor de leerkrachten die moeten functioneren in nieuwe omstandigheden. Een moeilijk maar belangrijke zoektocht, voor alle partners in het onderwijs en in de school zelf.

Ook heeft het een weerslag op de competenties van het personeel: secretariaatspersoneel, leerkrachten, directie...

TIPS:

- Werk aan een diversiteitsbeleid op school
- Werk aan “gelijkwaardigheid” op school, iedereen “gelijk” behandelen schept ongelijkheid
- Versterk de interculturele competenties van het personeel; tracht *know how* ook vast te houden

“De eerste stap in onze school was het schrijven van een duidelijke visie ‘anderstaligen’. Bij het ontwikkelen hiervan werden de collega's betrokken opdat deze door het hele team zou gedragen worden. De volgende stap was het concretiseren van de visie door deze te vertalen naar strategieën en concrete acties. De strategieën werden op een personeelsvergadering aan het hele schoolteam voorgesteld aan de hand van een PowerPointpresentatie, kwestie om het engagement van het team op één lijn te zetten. Het omgaan met anderstaligen als schoolteam is een proces van vallen en opstaan, proberen en uitproberen. De visie mag geen dode letter zijn, en je moet durven deze af en toe bij te schaven, bij te sturen. In de loop van een aantal schooljaren hebben we in de omgang met anderstaligen we veel knowhow opgebouwd. Belangrijk is om de vele en goed uitgewerkte dingen te borgen, te bewaren. Daarom hebben we in onze school een site ontwikkeld ‘Anderstaligen’ die de collega's kunnen raadplegen.” Vertelt Luc Laenen, Directeur, Gemeentelijke Basisschool Klim-op, Herenthout

- Bouw een goed vormingsbeleid uit zodat *know how* ook intern wordt uitgedragen
- Werk aan “cultuursensitiviteit” in de school

“Zorg voor cultureel sensitieve bestuurders, schoolleiders en leraren. De rol van het bestuur en de schoolleiding in de ontwikkeling van de schoolcultuur is cruciaal. Zorg als schoolbestuur voor een schoolleider met visie en met de wil deze in de praktijk te brengen. Wijs verantwoordelijkheden toe: wie heeft de portefeuille schoolcultuur en culturele diversiteit? Vergroot als schoolleider het draagvlak voor de visie en het beleid door goed contact te onderhouden met de werkvloer. Alle leraren, maar vooral die op een

multiculturele school, hebben culturele sensitiviteit nodig: oprechte interesse in de ander, ook wanneer die een andere achtergrond heeft en in staat zijn te communiceren met personen die anders denken en handelen.”

BRON: Mulders, L. (Student Vrije Universiteit Amsterdam).(2012, november)(Amsterdam). *Wie ben ik en wie is de ander: Het bewustzijn van de eigen identiteit en de cultuur: Theoretische onderbouwing colleges multiculturaliteit op de universitaire lerarenopleiding VU*, Gevonden op het internet:
<http://www.multicultureelopleiden.nl/wp-content/uploads/2012/03/Onderzoek-theoretische-onderbouwing-colleges-multiculturaliteit-2012.pdf>

2. ANDERSTALIGE OUDERS: HOE BEREIKEN EN BETREKKEN BIJ DE SCHOOL?

Ouders zijn zeer belangrijk voor het leerproces van de AN. Hoe meer ouders betrokken zijn, hoe beter de leerresultaten van de kinderen, dat bevestigen alle onderzoeken.

Anderstalige ouders vragen onze extra aandacht: ze kennen de gewoontes in Vlaanderen niet altijd, ze begrijpen soms niet alles, ze weten niet wat van hen verwacht wordt. Communiceren in andere culturen is gewoon "anders": het kan meer relationeel gericht zijn of net minder, de meer "indirecte" communicatiestijl kan voor verwarring zorgen... De klassieke tien-minuten oudergesprekken kunnen voor anderstalige ouders vreemd overkomen.

Hoe kan het contact verbeterd worden?

"Bij de inschrijving van een nieuw kindje, komt de directeur altijd even bij mij langs met het kind en de ouders zodat ze mij al kennen. Op hun eerste schooldag, ga ik de ouders of een van de ouders zoeken aan de poort en ga ik even dag zeggen. Zo betrekken we hen even bij het schoolgebeuren." Kerstin Vermote, Onthaalleerkracht, Vrije basisschool De Vlinder, Baarle-Hertog

- Toegankelijkheid: de opendeurpolitiek. Maak de school zo toegankelijk mogelijk voor ouders. Zorg voor manieren om zo nu en dan ouders in de school te krijgen. Ouders van anderstalige leerlingen, zullen zich meer betrokken voelen.
In veel scholen worden leerlingen aan de schoolpoort afgehaald. Laat de ouders hun kinderen ook eens in de klas, of binnen de schoolmuren, ophalen. Eventueel kan dit gecombineerd worden door het tentoonstellen van knutselwerkjes of andere projecten.
- Bereidheid: maak zo nu en dan eens tijd voor een gesprekje. De ouders moeten het gevoel krijgen dat er interesse is en dat er naar hen wordt geluisterd.
- Veilige plek: de school moet een neutrale plek worden. Ouders moeten zich veilig voelen op school. Dit kan vooral bereikt worden door de manier van omgaan met de ouders. Let hierbij vooral op eigen lichaamstaal en gezichtsuitdrukkingen. Ouders die nog niet goed Nederlands kunnen, zullen vooral hierop letten. Zorg dus vooral voor een rustige, neutrale uitstraling.
- Huisbezoek: interesse in de ouders van de leerling. Als leerkracht kan het interessant zijn om eens op huisbezoek te gaan. Zo kan je meer te weten komen over de thuissituatie van het kind, maar laat je de ouders en de leerling ook zien dat je interesse hebt in hen.
- Dialoog: ouder-schoolcontact. Ga op zoek naar manieren om met de ouders te communiceren. Hierbij is niet enkel communicatie naar ouders belangrijk. Geef ouders ook de kans om boodschappen over te brengen.

BRON: Smit, F. (dr.)(redactie). (2009). *Ouders en school: Ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie in de praktijk. 2.2 Aanwijzingen om dialoog over opvoeding te verbeteren* (p. 42-44). Den Haag: Sdu Uitgevers.

TIPS:

- Een welkom in de thuistaal, een warm onthaal, een duidelijke richtingaanwijzer...de logistieke organisatie van het oudercontact vraagt extra aandacht. Is er privacy bijvoorbeeld? Schaamte kan een open gesprek belemmeren

"Op oudercontacten staan wij allemaal buiten en is er een hapje en een drankje voor de ouders. De zorgleerkrachten en de directeur zijn dan op de speelplaats aanwezig. Wij gaan telkens mee met de ouders naar de klas en laten de school zien. Zo heb je al een informeel gesprek op de trap en op weg naar de klas, een babbeltje over allerlei zaken. Dit maakt oudercontacten laagdrempeliger." Aldus Stefanie Lannoo, Leerkracht AN, Vrije Lagere School, Westdiep, Oostende

- Bereid de gesprekken goed voor ; weten ouders wat een “oudercontact” betekent? Wat zijn de verwachtingen? Info, rapportbespreking?
Vat op het einde zeker de afspraken samen, eventueel meegeven op een briefje.
Check regelmatig of alles begrepen is. Let vooral ook op het gebruik van vakjargon: doorverwijzing, stappenplan...
Bij de start van het gesprek stel je de ouders op hun gemak en stel je ook iedereen voor...wat is een leerlingbegeleider? Wie is wie?

“Veel ouders zijn echt dankbaar als ze merken dat de school moeite doet om het te betrekken.” Kerstin Vermote, Onthaalleerkracht, Vrije basisschool De Vlinder, Baarle-Hertog

- De sociaaleconomische situatie kan een belemmering zijn: werken op moeilijke uren, de school moeilijk bereikbaar op sommige tijdstippen (openbaar vervoer?)...een kritische, open blik op het oudercontact kan enkele moeilijke punten voor anderstalige ouders blootleggen
Niet komen is niet gelijk aan niet willen of geen interesse hebben...

“Ouders van nieuwe anderstalige leerlingen worden apart uitgenodigd voor een infomoment. Dit gaat meestal door tijdens de schooluren tegen het einde van de dag. Zo moeten de ouders geen extra moeite doen om nog eens op een ander moment naar school te komen. Tijdens dit infomoment krijgen de ouders uitleg over de werking van de school, waarbij de schoolafspraken een belangrijk aspect vormen, en een rondleiding.” Vertelt Jo Van Turnhout, Onthaalleerkracht, Vrije basisschool Sint-Clara, Arendonk

- Hou in het achterhoofd dat wat voor ons vanzelfsprekend lijkt, dat niet altijd voor ouders is.

Enkele suggesties voor scholen voor een goed communicatiebeleid:

- Bezorg aan alle personeelsleden een bladwijzer met de aandachtspunten voor een goede communicatie met ouders.
- Bevestig wat goed is. Waarschijnlijk worden al heel wat inspanningen geleverd om de communicatie met ouders te verbeteren. Ook dit mag gezegd worden.
- Kies regelmatig een aandachtspunt om tijdens een personeelsvergadering te bespreken.
- Probeer de aandachtspunten concrete vorm te geven in het schoolwerkplan. Vergeet in geen geval de ouders in dit verhaal.

- Mondelinge communicatie is heel belangrijk. Vele culturen hebben niet zo’n schriftelijke formele traditie als de onze. De informele contacten aan de schoolpoort bijvoorbeeld zijn belangrijk. Ook aandacht voor extra activiteiten : een open lesdag, een kookmoment, ouders mee met een schooluitstap, Nederlandse lessen voor ouders, een extra nieuwsbrief in diverse talen. ...
- Respecteer de ouders als eindverantwoordelijken. Soms denken we dat we voor hen moeten beslissen. Probeer wel een goeie relatie op te bouwen met de ouders en je betrokkenheid te tonen. Nodig hen ook uit om over de kinderen te praten. In vele culturen is communicatie niet zo direct als in de onze: sfeer scheppen is heel belangrijk dan.

“We merken dat ouders vaak een moeilijk punt zijn. Zij moeten zich ook aanpassen aan een nieuw leven, nieuwe omgeving, nieuwe cultuur met nieuwe gewoonten en kinderen nemen dat van hun ouders over. Ze moeten dan hun kinderen afgeven en hebben niet meteen vertrouwen in de school en de juf of meester. Ze brengen hun kinderen omdat het moet.

Hun vertrouwen winnen is ook niet altijd even gemakkelijk omdat ‘taal’ vaak in de weg staat. Communicatie loopt echt via gebaren en lichaamstaal. Altijd heel vriendelijk zijn tegen hen, heel veel geduld hebben.” Aldus Bernadet Taymans, Kleuterjuf, Vrije Basisschool Sancta Maria, Deurne.

- Ook het positieve benoemen is heel belangrijk, de inzet van de ouders niet vergeten...

“Het is zinvol om de ouders te laten weten waar het kind in de klas/school mee bezig is. Een goed hulpmiddel hierbij is het portfolio. Dit is een plakboek waarin het werk van het kind verzameld wordt. De inhoud van het plakboek is aanleiding voor gesprekken tussen juf-kind, juf-ouder en ouder-kind. Het is de bedoeling dat het plakboek één of twee keer per maand mee naar huis gaat. Op deze manier blijven de ouders op de hoogte van de activiteiten in de klas/school”

BRON: Milissen, E., Pisman, K. (2010). *EHBAN, Eerste hulp bij anderstalige nieuwkomers*. Deze map kwam tot stand op vraag van de scholengemeenschap Bab(b)el. Gevonden op het internet: <http://www.scholengemeenschapbabbel.be/ANCObabbel/EHBAN.html>

- Gebruik bij schriftelijke communicatie enkele eenvoudige tips: eenvoudige taal, een vast moment, vaste kleuren voor type van brieven...

“We hebben sinds een aantal jaren een nieuw brievenstelsel. Onder het afdak, op de speelplaats hebben we verschillende vakjes hangen, een flap met verschillende zakken in, met voor elk kind een eigen zakje. In die zakjes steken we de brieven voor de ouders, in plaats van in de boekentas. We merkten dat brieven vaak vuil werden in de boekentas of brieven hun weg naar de ouders niet vonden en wilden daar een ander systeem voor. Wij stoppen dat nu, tegen de muur, in die vakjes en wij zien nu, als de ouders hun kindjes om half vier of twaalf uur komen ophalen, dat ze hun brief pakken en systematisch al naar een andere ouder lopen om samen te lezen en te vertalen. Ze proberen samen te achterhalen wat er in de brief staat, in plaats van allemaal apart naar de leerkracht te stappen. Dat spaart de leerkrachten veel tijd uit.” vertelt Bernadet Taymans, Kleuterjuf, Vrije Basisschool Sancta Maria, Deurne

- Wanneer het niet lukt om de ouders naar school te laten komen, is een huisbezoek een optie. Maar geef niet te snel op: een telefoontje, meerder keren uitnodigen, herhalen...een sleutelfiguur inschakelen?
- Een moeilijk gesprek? Zeker geen kinderen laten tolken.

“Wij werken eigenlijk zeer weinig met tolken, enkel bij moeilijke gesprekken. Bij oudercontacten eigenlijk nooit, omdat ik oudercontacten zie als informele gesprekken. Op oudercontacten zelf, proberen wij zelf met Frans of Engels zo ver mogelijk te komen. Lukt dat niet, schakelen wij wel eens een kind in. Dit kan omdat er op een oudercontact nooit dingen gezegd worden die kinderen niet mogen weten. Soms worden gezamenlijk afspraken gemaakt, dat is zelfs handig.” vertelt Stefanie Lannoo, Leerkracht AN, Vrije Lagere School, Westdiep, Oostende

- Op de site van Klasse voor Leraren vind je verschillende nuttige tips.

Twaalf tips voor een eenvoudige brief:

1. Geef alle brieven dezelfde structuur en lay-out.
2. Maak de brief niet te plechtig. Let op keuze van woorden.
3. Maak korte en simpele zinnen.
4. Maak de zinnen actief.
5. Zorg voor een simpele opbouw. Anderstaligen kunnen zinnen beter ontleden in een basis opbouw: onderwerp, persoonsvorm en dan de rest van de zin. Vb.: We gaan morgen zwemmen.
6. Ondersteun de brief met prenten, pictogrammen of foto's.
7. Ga voor duidelijke instructies.
8. Overdonder de lezer niet met prentmateriaal.

9. Let op met vaktaal en organisaties. Niet iedereen weet wat een bepaalde organisatie doet.
10. Schrijf zo directief mogelijk: 'Het is aan te raden om' of 'U kan overwegen' wordt 'U moet'.
11. Werk niet te veel met synoniemen. Gebruik steeds hetzelfde woord.
12. Pas op met afkortingen.

Zes tips voor mondelinge communicatie met anderstalige ouders:

1. Doe beroep op de context van het verhaal. Ga, als dit mogelijk is, naar de plaats waar het over gaat. Gebruik materiaal om alles te ondersteunen. Vb.: toetsen, tekeningen,...
2. Gebruik enkelvoudige zinnen. Je kan beter informatie in twee aparte zinnen zetten dat bijzinnen te gebruiken. Gebruik basistaal, niet te verwarren met kinderlijke taal. Zet het onderwerp in een zin vooraan, dan de persoonsvorm en dan pas de rest van de zin.
3. Pas op met vaktaal. Niet alle ouders weten wat bepaalde organisaties doen of hoe ons onderwijs in elkaar zit. Benoem iets, leg dan uit wat het is of inhoudt.
4. Maak niet te veel opmerkingen tussendoor. Blijf *to-the-point*.
5. Herhalen mag, maar probeer alles in dezelfde woorden te herhalen. Synoniemen kunnen verwarrend zijn.
6. Wees consequent in je woordkeuze.

Misschien is dit ook wel iets voor jouw school:

Tip van Peggy Meeuwssen, Projectmedewerkster Hoger Instituut voor Verpleegkunde Sint-Elisabeth Turnhout (Hivset) en voormalig leerkracht Basiseducatie: "Met het programma 'Ouders en school' komt een samenwerking tot stand tussen een basisschool en een Centrum voor Basiseducatie.

Het betreft dan een cursus voor ouders op de school van hun kinderen. De bedoeling is dat ouders de school beter leren kennen. De communicatie met de school wordt ondersteund (communicatie met het secretariaat, het oudercontact, brieven lezen). Ook vragen rond opvoedingsondersteuning kunnen aan bod komen. Er wordt steeds op maat van de ouders en de school gewerkt.

De Nederlandse taal leren is hier niet het hoofddoel, maar het middel om de relatie met de school te optimaliseren. <http://www.basiseducatie.be/node/6984>

Een school die interesse heeft in dit aanbod kan contact opnemen met een Centrum voor Basiseducatie in de buurt."

Een goede praktijk: ouders Nederlandse lessen geven op school van het kind

"In het concept van taallessen aan de anderstalige ouders op de school van hun kinderen (School en Ouders) werken basisschool en volwassenenonderwijs samen om iets te doen aan die soms moeizame communicatie en de mogelijke impact daarvan op de kansen van de kinderen. **Taal is niet de enige, maar wel een heel belangrijke sleutel in dit verhaal.** Taallessen kunnen zorgen voor een dynamiek waarbij de school en de anderstalige ouders elkaar beter kunnen vinden. **School en Ouders** heeft een driedig doel: de anderstalige ouders taalvaardiger maken, ze meer participatiekansen te geven en de talige drempels vanuit de school verlagen.

In het NT2-aanbod voor ouders verzorgen professionele NT2-lesgevers ter plaatse de taallessen. Hier is een rol weggelegd voor de Centra Basiseducatie (CBE) en de Centra voor Volwassenenonderwijs (CVO). Zo slaan scholen en NT2-centra de handen in elkaar om de ouders meer kansen tot participatie te geven en op die manier de slaagkansen van de kinderen te vergroten.

Een voorbeeld:

http://www.schoolenouders.be/assets/downloads/schoolenouders/oudervolgsysteem_totaalpakket.pdf

BRON: School en Ouders Informatiepunt, CTO (s.a.) *Een goede praktijk: ouders Nederlandse lessen geven op school van het kind*. Gevonden op het internet: <http://www.schoolenouders.be/?idWp=122>

Of dit...

Vrije Basisschool Sancta Maria te Willebroek organiseert op school spelletjesnamiddagen:

Foto's: Vrije Basisschool Sancta Maria Deurne

Waarom:

- De ouders maken kennis met gezelschapsspelen.
- De ouders doen ervaring op en trekken dit door naar thuis.
- De ouders leren educatieve spelletjes spelen met hun kinderen.
- De ouders ervaren spelplezier bij hun kinderen en bij zichzelf.

Doel: Door het verminderen van verschillen in de spelcultuur meer gelijke slaagkansen bieden aan al onze kinderen.

Foto's: Vrije Basisschool Sancta Maria Willebroek

- Stel schoolteams open voor ouders van anderstalige leerlingen.
- Neem contact op met andere scholen en vraag na wat zij doen om de ouderparticipatie op hun school te verbeteren. Probeer zelf ook zo nu en dan de eigen werking te evalueren en te bespreken.
- Aanvullende training kan erg helpen en is het zeker waard in te investeren.

BRON: Smit, F. (dr.)(redactie). (2009). *Ouders en school: Ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie in de praktijk*. 2.3 Voorstellen vergroten ouderparticipatie (p. 44-47). Den Haag; Sdu Uitgevers.

3. DE ANDERSTALIGE NAAR DE KLAS: HOE VOORBEREIDEN?

SCREENING EN INTAKE

In het algemeen is de literatuur terughoudend t.a.v. “screening” en zeker een screening de eerste dagen. Er is nog veel onzekerheid bij de AN. Belangrijk is toch wel om even stil te staan bij de doelstelling ervan: is screening voor onze werking belangrijk bijvoorbeeld, of noodzakelijk in functie van een klasindeling bijvoorbeeld?

De praktijk wijst uit dat er diverse zaken gebeuren :

Soms vinden scholen het belangrijk om te weten of

- De AN kan lezen en schrijven in ons alfabet
- De An kan lezen. Er zijn wel wat methodieken op de markt om dit uit te testen (zie verder)

Dit zijn soms essentiële zaken om de AN zo goed mogelijk te laten starten. Aan de andere kant dient ook altijd de schoolorganisatie in het oog te worden gehouden: kunnen we zorg geven aan een elfjarige andersgealfabetiseerde jongen? Kunnen we een AN helpen die helemaal nooit naar school is geweest en hij is de enige op school? Is er wel plaats in het vierde leerjaar?

Kortom, elke school tracht dit zo goed mogelijk te organiseren en is ook creatief op dit vlak. Het CLB heeft op dit terrein ook expertise opgebouwd.

“Ik doe een aantal rekentesten met de AN, zo kan ik zien: kent de AN de breuken, kan hij optellen, vermenigvuldigen... dit geeft me een beeld en op basis hiervan geef ik een advies: hij kan mee in het derde leerjaar bijvoorbeeld. Maar dan nog bekijken we samen met directeur en zorgjuf of dit kan. Als de An in de lessen rekenen meekan, geeft hem dit een goed gevoel; aan de taal werken we dan wel..., soms schakel ik andere ouders in, met dezelfde taal, om even te peilen naar de schoolse achtergrond. We hebben een fijn netwerk opgebouwd.” Zegt Lut Beliën, Leerkracht AN, Sint Jan Berchmanscollege, Mol

NAAR DE KLAS

Het allerbelangrijkste bij de eerste opvang, of het nu in een aparte onthaakklas, of in een reguliere klas is, is de “veiligheid”, het “houvast”. Dit is de eerste voorwaarde om tot leren te kunnen overgaan.

Je moet je welkom voelen op school, in de klas. Dan komt de rest vanzelf.

TIPS WELKOM OP SCHOOL:

De schoolomgeving straalt “welkom” uit: is dat zo, hoe is dat te zien in onze school?

- Een wereldkaart, een wereldbol met daarop de plaatsen van de kinderen in de school
- Een muur met foto’s uit de diverse landen van herkomst; foto’s van heel diverse mensen en families

Foto: Yasmine Wauthier

Uit de onthaalklas van Stefanie Lannoo, Leerkracht AN, Vrije Lagere School, Westdiep, Oostende

- Pictogrammen die de weekplanning verduidelijken van de school
 - "Welkom" in diverse talen geschreven op brochures, muren...
 - Een duidelijke onthaalbrochure; eventueel in diverse talen of toch zeker een brochure met veel pictogrammen, duidelijke taal, duidelijke structuur
- Het kennen van de afspraken, het schoolreglement is belangrijk; van meet af aan enkele regels verduidelijken is dan goed: via een duidelijke brochure of...

De leerling kan ook een rondleiding krijgen in de school. Sommige scholen zijn hierin creatief: quiz, fotozoektocht met de andere leerlingen (zo worden zij er ook bij betrokken) of met ouders...

"De eerste dag dat een anderstalige naar school komt, ga ik alle anderstaligen halen zodat we eerst aan een groepsgevoel kunnen werken. En dan stellen we ons aan elkaar voor. Hier heb ik een dobbelsteen voor waar we mee kunnen werken. Op elke zijde staat een onderwerp waar over gesproken kan worden. Dan hoor je meteen wat het kind al kan.

Foto: Yasmine Wauthier

Het tweede dat ik doe, is een foto trekken om aan de wereldkaart te hangen. Alle anderstalige kindjes hebben zo een fotootje op die kaart met hun verjaardag op en een touwtje naar hun thuisland. Daarna laat ik de andere anderstaligen (niet per se nieuwkomers) een rondleiding geven op school. Ik ga wel mee, maar de anderen vertellen wat en waar alles is. We gaan ook eens bij de directeur langs, langs de klassen waar de andere anderstaligen zitten. ik laat hen eerst 'thuiskomen' binnen het groepje anderstaligen voordat ze naar hun eigen klas gaan." Kerstin Vermote, Onthaalleerkracht, Vrije basisschool De Vlinder, Baarle-Hertog

Tip van Stefanie Lannoo, Leerkracht AN, Vrije Lagere School, Westdiep, Oostende: "We zijn op wandel gegaan in de school en we hebben allemaal foto's gemaakt van voorwerpen die we tegenkwamen. We hebben die allemaal benoemd en van die woorden kaartjes gemaakt. De foto's heb ik in het groot en worden, samen met de woordkaarten, gebruikt bij spelletjes. Ik heb hier ook een werkblad van gemaakt, waarbij de leerlingen de woordjes moesten uitknippen en het juiste woordje bij de juiste foto moest plakken. Waarom uitknippen en niet schrijven, omdat ik dan zeker ben dat de kinderen de woorden juist kunnen studeren."

Foto: Yasmine Wauthier

“Het pictogrammenbord in de kleuterschool is groeiend. Er zijn een aantal aspecten bijgekomen. Om vooruit te blikken en om verwarring te voorkomen zijn er data in velcro bij op het bord geplakt. Dit werkt heel goed. Met een groene bol geeft men aan welke de huidige dag is. De vaste activiteiten zoals ‘fruitdag’ blijven hangen. Met de symbolen, die de klassen aanduiden, wordt aangeduid wat van toepassing is voor welke klas. Het bord werkt ondersteunend bij de brieven die worden meegegeven. De pictogrammen die de school gebruikt worden ook in de brieven, nieuwsbrief en website gebruikt. Er wordt een redelijk verhoogde ouderbetrokkenheid waargenomen. Alle ouders bekijken het bord, niet enkel de specifieke doelgroepen. De zorgleerkracht van de kleuterschool houdt dit bord op orde en hoort bij de rest van het leerkrachtenteam hoe de planning per week loopt. Het bord staat aan de inkom en dat is dé uitgelezen plaats. Op het bord is geen uurverdeling opgenomen.”

Foto: Yasmine Wauthier

Uit de klas van Jo Van Turnhout, Leerkracht AN, Vrije basisschool Sint-Clara, Arendonk

BRON: Basis school Sint Pieter Zevendonk, Turnhout. Gevonden op het internet: <http://www.sint-pieter-zevendonk.be/>

TIPS WELKOM IN DE KLAS:

Denk eraan: alles kan nieuw zijn, onbekend, verwarrend...stel de leerling daarom zo vlug mogelijk op zijn gemak en laat hem/haar zo snel mogelijk deelnemen aan het gewone schoolleven.

We gaan nog vaak uit van onze vanzelfsprekendheden, wat wij “weten, kennen”. Sommige anderstaligen komen vanuit een geheel ander referentiekader. Soms wordt thuis ook weinig gecommuniceerd en weet de AN niet goed wat hem/haar te wachten staat.

- Een foto uit het land van herkomst in de klas, eventueel meegebracht door de leerling; de naam van de leerling aan de muur...
- De leerkracht leert enkele woorden uit de taal: welkom, goeie dag

“Als de leerlingen naar huis gaan, zeggen we elkaar steeds dag. ‘Daaag, tot morgen’, maar vaak ook ‘do zavtra’, wat ‘tot morgen’ betekent in het Russisch. Het is leuk om eens van taal te veranderen. “ Aldus Kerstin Vermote, Onthaalleerkracht, Vrije basisschool De Vlinder, Baarle-Hertog

- De naam is belangrijk: heb er aandacht voor: hoe spreek je die goed uit?
- De andere kinderen in de klas worden voorbereid op de komst van de anderstalige via een klasgesprek.
- De AN krijgt een specifieke plaats in de klas: interactie met leerkracht mogelijk, met anderen...
- De speeltijdmomenten en andere momenten goed in het oog houden: houvast bieden hier; kinderen weten niet wat hen te wachten staat, het maakt hen onzeker.
- Een duidelijke dag en weekplanning brengt structuur. Maak deze visueel overzichtelijk door bijvoorbeeld pictogrammen toe te voegen.
- Is er een plaats waar de AN eventueel even kan tot rust komen.. Wanneer een hoekje niet kan, een suggestie:
“Bij mij hebben de anderstalige leerlingen een persoonlijke doos; hier mogen ze iets insteken, een foto bijvoorbeeld; een tekening of eens rustig terug de dingen in de doos bekijken...” vertelde Yana, Onthaalleerkracht, tijdens een vormingsmoment. (Lieve Lenaerts)
- Je kan afbeeldingen gebruiken, waarmee de AN's en de leerkracht kunnen communiceren in het begin of je kan samen met de klas gebaren afspreken. Ook plezierig voor de andere leerlingen.

“Soms, als het echt niet gaat, vragen we aan de ouders om een lijstje te maken met zinnetje in hun taal die we kunnen gebruiken. Met bijvoorbeeld ‘mama komt straks’ of ‘we gaan nu ... doen’, ‘heb je pijn?’ of ‘we gaan nu naar de speelplaats’, de basis, en dat helpt wel. Soms heb je wel dat ze een hele uitleg beginnen doen en dan loopt het natuurlijk weer even strop, maar het helpt wel.” Aldus Bernadet Taymans, Kleuterjuf, Vrije Basisschool Sancta Maria, Deurne

Yasmine Wauthier: “Ik kan mij mijn eerste schooldag in Italië nog goed herinneren. Ik kwam op school aan met de schoolbus en liep naar de schoolpoort. Daar stond een meisje van mijn klas dat ik de dag ervoor al had leren kennen. We woonden in hetzelfde dorp. Ze stond daar met enkele andere meisjes van de klas en ik werd aan hen voorgesteld. Samen liepen we naar het schoolgebouw. Daar werd ik opgevangen door een leerkracht en werd begeleid naar een lokaal waar nog twee andere leerlingen zaten. Tegen dat de schoolbel begon te bellen, zaten we in het lokaal met vijf leerlingen, de leerkracht en de directeur van de school. De directeur verwelkomde ons eerst in het Italiaans, daarna volgende de uitleg in het Engels. Op dat moment was ik gelukkig dat ik Engels kon, want dat was niet bij iedereen het geval. Na een uurtje, werden we om de beurt afgezet bij onze reguliere klas. Dat was een erg ongemakkelijk moment. De les was duidelijk al even begonnen, wij kwamen binnen in de klas en opeens was iedereen stil.

Mijn tip voor de leerkracht: duid een ‘buddy’ aan. Dit kind zal die dag, om te beginnen, de anderstalige leerling begeleiden. Laat de klas, na het belsignaal, nog even op de speelplaats staan. De buddy kan de AN aan enkele kinderen voorstellen en op het gemak laten wennen aan de kinderen van de klas. Ga dan naar de klas met alle leerlingen en behandel de AN als alle andere kinderen van de klas. Natuurlijk zal er bij uitleg meer mimiek en gebaren gebruikt moeten worden, maar zet het kind niet te veel in de spotlights. Laat alles dat het kind moet doen, ook door de andere kinderen doen. Als je het kind aan de klas voorstelt, laat de rest van de klas zich ook voorstellen.”

MEER WETEN?

4. DE ANDERSTALIGE IN DE KLAS: HOE ORGANISEREN EN WAT MET VAKDIDACTIEK?

De eerste dagen zijn belangrijk. Vaak weet de AN niet wat gewoontes zijn, een duidelijke structuur bied alleen maar voordelen. Goed begonnen is half gewonnen...

Soms is er een onthaalklas, soms ook niet of niet meer; heel wat creativiteit, originele tips en ideeën zijn te zien in de film.

Wanneer een AN voor het eerst in de klas komt, kunnen we hem/haar in de eerste fase plaatsen: de 'gewenningsfase of ook wel de 'stille fase'.

Bij deze fase moet het kind wennen aan een nieuwe omgeving met daarin een nieuwe taal, nieuwe mensen, nieuwe cultuur met nieuwe gewoonten. Communicatie via taal is nog niet mogelijk. Cruciaal is dat het kind zich op zijn of haar gemak voelt en hierbij gaan we dus beroep moeten doen op de non-verbale communicatie zoals lichaamstaal en mimiek. Hoelang deze fase duurt? Dit is bij elk kind verschillend.

TIPS ALGEMEEN:

- Een paar dagen na de eerste schooldag kan het handig zijn om alle nieuwkomers misschien even samen op te vangen; het geeft een gevoel van verbondenheid.
- Is er een aparte onthaalklas? Dit is een ideale situatie, maar niet altijd haalbaar. Hier kan dan specifiek ook aan de schoolse vaardigheden worden gewerkt; deze zijn soms afwezig en toch belangrijk.

- De niet-Nederlandstalige leerlingen moeten het grootste deel van de tijd in de heterogene groep zijn. Op die manier kunnen ze profiteren van het taalaanbod van de Nederlandse leerlingen. In een heterogene groep hebben leerkrachten bovendien minder de neiging om hun taalaanbod sterk te vereenvoudigen.
- Als AN's apart genomen worden werkt dat het best in een kleine groep van twee tot vier leerlingen. Op die manier krijgen ze veel aandacht, veel spreekkansen en veel feedback van de leerkracht op hun taalproductie.
- De activiteiten moeten uitdagend en van een goed niveau zijn. Activiteiten voor AN's zijn vaak sterk vereenvoudigd, terwijl uitdagende en motiverende opdrachten nodig zijn.
- Een kleine kring kan enerzijds nuttig zijn voor het voorbereiden van lesstof, zoals het alvast doornemen van een stuk tekst die later in de heterogene groep zal worden besproken. Op die manier pikken de AN's de stof in de grote groep beter op. Anderzijds kan de kleine kring worden gebruikt om de reeds aangeboden stof te herhalen of te verdiepen.
- Differentiatie zorgt voor extra ondersteuning van de NT2 leerling. Dit kan bijvoorbeeld door een taak aan te passen, de beurtverdeling zo te sturen dat minder taalvaardige leerlingen veel aan bod komen of door individuele ondersteuning te geven tijdens gewone lessen.
- Zet waar mogelijk een extra leerkracht in voor het begeleiden van de kleine kring of voor het overnemen van de grote groep."

Van den Branden, K. (2012). *Handboek Taalbeleid Basisonderwijs*. Leuven: Acco.

- Plaats het kind in de reguliere klas, op leeftijd of een jaar lager. Bekijk dit wel per kind en hou ook rekening met de situatie op school en met de leerkrachten in het team. Neem de leeftijd van de AN, hun gevoelens, sociale achtergrond, vooropleiding in overweging. Staar je niet blind op de vaardigheden die de AN nog niet heeft verworven aan het begin van het schooljaar en die je van zijn leeftijdgenoten wel verwacht. AN's die (soms 2 of meer jaren) onder hun leeftijd zitten, voelen zich daar, net als andere kinderen, vaak emotioneel niet goed bij waardoor het leren ook moeizamer kan verlopen.

“De laatste tijd was Diana lastig. Ze antwoordde brutaal. Ze werkte haar taken slordig af. Ze maakte ruzie met de andere kinderen. Ik had geen idee wat haar dwars zat tot ze ineens losbarstte: “Juffrouw, waarom zit ik in het tweede leerjaar bij die kleine kindjes? Ik ben bijna tien jaar en zij zijn nog maar acht! Ik wil in het vierde leerjaar zitten bij de meisje die even oud zijn als ik!” De twee andere leerlingen – een twaalfjarige Zweed en een tienjarige Roemeen – keken haar verbaasd aan. “Ben jij al tien jaar? En jij zit in het tweede?”

Gelukkig was ik op de hoogte van de moeilijke beslissing die indertijd genomen werd. Diana arriveerde immers in de loop van een schooljaar. Na overleg tussen de betrokken klastitularissen, de directie, de zorgjuf en het CLB besliste men om haar in het eerste leerjaar te laten starten en niet bij haar leeftijdsgenootjes. Op het einde van dat schooljaar bleek dat Diana niet veel had opgestoken van de aangeboden leerstof. Dus plaatste men haar in de derde kleuterklas...Ik vertelde dit aan Diana. Ze keek me boos aan: “Waarom hebben ze dat toen zo gedaan? Ik heb geen vriendinnetjes in mijn klas. Ik speel niet graag met die kleine meisjes. In het vierde zitten wel leuke meisjes!” Ik legde uit dat ik haar verontwaardiging begreep, dat ik ook wist dat men toen had gedacht dat dit zo goed zou zijn voor haar. “Nu, dan dachten ze wel fout: ik zit niet graag in het tweede leerjaar!” Ik antwoordde opnieuw dat ik begrip had voor haar frustratie, dat ze echter nu niet ineens de overstap naar het vierde kon maken. Ik beloofde dat ik dit met de directeur, de zorgjuf en haar juf zou bespreken. Tijdens dit overleg besloten we om Diana in de eigen klas meer verantwoordelijkheid te geven en haar sommige lessen zoals L.O. en crea - lessen in het vierde te laten meedoen. Diana kalmeerde toen ze merkte dat we echt naar haar geluisterd hadden. Ze werd terug het toffe meisje, ijverig en mondig.” Chantal Van Bladel, Leerkracht AN, Vrije basisschool Heilig Graf Apostoliekenstraat en Nijverheidstraat, Turnhout

“We merkten bij de vele gesprekken in scholen een tendens op bij het plaatsen van de AN in de reguliere klas: vaak wordt de AN een jaar lager geplaatst en dit om deze nog alle verdere kansen te geven in het onderwijs.” Lieve Lenaerts

- Haal de AN's niet uit de klas tijdens lessen turnen en muzische opvoeding. Dit zijn de vakken waar ze zeker in het begin het snelst bij kunnen aansluiten en ook heel wat taal kunnen oppikken.

TIPS IN DE KLAS:

- Maak direct duidelijk wat de dagelijkse gewoonten zijn. Door ze voor te doen, door ze te laten voordoen of door afbeeldingen te gebruiken.
- De AN zoveel mogelijk gewoon laten meedoen vanaf het begin en met dezelfde materialen als de anderen.
- Laat de eerste lessen steeds op dezelfde manier verlopen. De structuur is heel belangrijk.

“Mijn gouden tip voor leerkrachten van een reguliere klas is: maak een lessenrooster per leerling. Dat is gewoon één keer het lessenrooster van de klas naast een leeg rooster leggen en invullen wat het kind mee kan doen en wat extra verzorgd moet worden. Doet het mee met de klas? Moet ik mij er niets van aantrekken en het kind gewoon de les laten volgen? Bijvoorbeeld bij de les spelling, dan kan een AN niet volgen. Laat het de oefeningen van de les niet maken, maar voorzie iets anders. Het kind kan eventueel de zinnen wel kopiëren met de hand of intypen op Word. Voorzie, op de uren dat het kind niet mee moet doen, een kijkboek of laat het eens kleuren, kies een bepaalde les waar het kind eens aan de computer mag zitten. Of laat het kind ook gewoon eens zitten en luisteren, rondkijken. Dat kan ook leerrijk zijn.” Vertelt Stefanie Lannoo, juf anderstalige nieuwkomers, Vrije Lagere School – Westdiep, Oostende

- De leeromgeving is ook zeer belangrijk. Zorg voor veel taalprikkels in de klas. Zo kan je overal woordkaartjes ophangen. Maak er een talig moment van: laat hen zelf de woorden schrijven, uitknippen en ophangen...
- Wissel de activiteiten af, maar vergeet zeker ook geen rustpauzes in te lassen. De gewenningsfase is een erg vermoeiende periode voor deze kinderen.

- Als je merkt dat een AN iets kan wat anderen niet kunnen of anders doen, maak hier dan gebruik van. Zelfvertrouwen kan gewonnen worden met dingen waar niet perse taal voor nodig is. Combineer dit met talige elementen. Dit soort zelfvertrouwen is de fundering voor erna.

Misschien werkt een bepaalde nieuwkomer wel zeer graag met de computer en kan hij er ook vlot mee overweg. Dan is het ideaal om dit 'talent' aan te grijpen en in te zetten voor het taalverwervingsproces van de nieuwkomer. Dat kan bijvoorbeeld door de nieuwkomer samen met kleuters te laten werken met Fundels, een pakket waarin digitale prentenboeken zijn opgenomen. De nieuwkomer kan aan de kleuter tonen én uitleggen wat hij kan doen met de verschillende onderdelen in het programma. Door de nieuwkomer in dit voorbeeld te laten samenwerken met kleuters wordt zijn expertrol nog eens extra bevestigd: hij is degene die veel afweet van computers en alles kan uitleggen aan de kleuters. Precies dat gevoel zal de nieuwkomer uitnodigen om zoveel mogelijk te tonen en uit te leggen. Het feit dat de taalvaardigheid van de andere kleuters ook nog in volle ontwikkeling is, kan voor de nieuwkomer een belangrijk gevoel zijn.

BRON: Berben, M. (CTO-medewerker). (2012, september). *Een nieuw gezicht in je klas? 5 tips voor een vlotte integratie van anderstalige nieuwkomers*. Nieuwsbrief TAAL & ONDERWIJS, nr. 13. Gevonden op het internet:
http://www.cteno.be/assets/downloads/cteno/nieuwsbrief/2012_13/nieuwsbrief_13_nieuwkomerstips.pdf

- Stel geen lagere eisen aan AN's dan aan de andere leerlingen of verander de regels niet.
- Geef de AN meteen of na een korte tijd in de klas al een of enkele verantwoordelijkheden. Geef zeker ook een taakje waar geen taal bij nodig is: bijvoorbeeld het geven van water aan planten.

Bij methodieken zoals CLIM wordt hierop sterk nadruk gelegd:

Bij een CLIM-activiteit was, in het roulerende takenpatroon, een pas gekomen Slovaakse jongen verslaggever. Hij kon geen woord Nederlands maar de hele groep betrok hem met handen en voeten bij de activiteit. Ze schreven het verslag voor hem op en na de activiteit mocht hij het voorlezen. Hij kon iets en werd daarvoor ook gewaardeerd.

Dit op zoek gaan naar wat de leerling kan, ook al heeft het niets met onderwijs te maken, kansen creëren om dit te kunnen demonstreren en daarop dan positieve feedback geven, werken zowel voor het individu als voor de hele klas interculturele vaardigheden in de hand.

BRON: Vrije Lagere School Westdiep (s.a.)(Oostende). *Integratie anderstalige nieuwkomers*. Gevonden op het internet:
http://users.telenet.be/westdiep2/lager/la_documentenafgeschermdgedeelte/schoolwerkplan/pdf/3050%20Integratie%20Anderstalige%20Nieuwkomers.pdf

- Zorg af en toe voor zelfstandig werk waarbij kinderen succeservaringen kunnen opdoen, bijvoorbeeld een kleine computeroefening of een tekening laten maken of enkele woorden in zijn taal laten opschrijven...
- Laat de leerling niet stuurloos in de klassengroep rondzwerven, maar bouw er een relatie mee op: spreek hem regelmatig individueel aan zodat hij zich beschermd en gesteund voelt
- Let goed op de lichaamstaal van de AN: wil hij wat aandacht of net liever niet, is hij bang...

"We werken met thema's om de grote lijnen van de planning al vast te hebben, maar het is toch elke week weer kijken naar wat er nog stroef loopt, wat ze goed kunnen en steeds weer lessen aanpassen. Soms hoor je ze over iets praten en merk je dat er iets niet juist wordt gebruikt en dan wil je, als leerkracht, eerst daarop ingaan tijdens de les. Dat ze dat toch al zeker kunnen." Vertelt Ilse Vanherck, Onthaalleerkracht, Vrije basisschool De Vlinder, Baarle-Hertog

- Houd er altijd rekening mee dat sommige zaken niet vertrouwd zijn voor de AN of een andere betekenis hebben: feesten, heksen, piraten, vier-uurtje, vakantie, schoolreis...

Het onthaal verloopt telkens op dezelfde manier. In het begin zeggen de kinderen nog niet veel. Er wordt stilgestaan bij het weer, de seizoenen, de datum, ... Elke dag opnieuw. "Welke dag was het gisteren? Welk weer is het vandaag?" Naarmate de leerlingen langer in de klas zijn, krijgen ze natuurlijk de kans om zelf iets te vertellen.

Daarna overlopen ze samen de daglijn. Daarop kunnen de kinderen zien welke activiteiten die dag gepland zijn. Op die manier krijgen ze ook een zicht op wat nog komt. Aan de hand van de daglijn krijgen ze ook een zicht op de tijdsindeling in een Vlaamse school. Karolien maakt veel gebruik van pictogrammen. Bij alles wat ze doet en aanbrengt, heeft ze wel een pictogram gevonden. In elke hoek en op elke doos hangen woordjes met de bijbehorende pictogrammen. De meeste heeft Karolien gevonden op de website van Sclera.

Ze heeft ook een takenbord. Daarop kunnen de kinderen zien welke klusjes ze moeten uitvoeren. Iedere week worden de taken herverdeeld.

Foto: Yasmine Wauthier

Uit de klas van Jo Van Turnhout, Leerkracht AN, Vrije basisschool Sint-Clara, Arendonk

Karolien Van Craeynest, Onthaalleerkracht, Vrije basisschool De Meidoorn, Eeklo
 BRON: Trenson, M. (Lector Nederlands). (s.a.) *In de klas van ... Karolien Van Craeynest: praktijkvoorbeeld anderstalige nieuwkomers*. Gevonden op het internet:
<http://www.katho.be/download/interview%20Karolien%20Van%20Craeynest.pdf>

- Als juf in de reguliere klas wordt je geduld vaak op de proef gesteld. Geef jezelf wat krediet; alle momenten, hoe klein ook, kunnen talige momenten zijn. Besef dat.

"Bij de lessen W.O. lijkt een anderstalig kind zich vaak 'te vervelen' omdat het veel niet begrijpt van wat wordt gezegd. Toch is het zeker zinvol om het kind tijdens deze lessen in de klas te laten volgen. Bij W.O. wordt zeer concreet gewerkt, met materialen, afbeeldingen, actieve werkvormen en groepswerk. Zo is er een breed taalaanbod dat visueel en met 'doen' wordt ondersteund. Bij het verwerken van een thema in een werkbundeltje is het best om de AN naast een sterke leerling te plaatsen in de klas." Aldus Hadewich Cailliau, Onthaalleerkracht en leerkracht AN, Vrije basisschool Heilig Graf Tramstraat, Turnhout

“Door te luisteren, horen vertellen, prenten te zien in de klas en door mimiek van anderen zijn anderstaligen vaak al mee. Sneller dan wanneer ze gewoon een hele dag achter de computer woordjes leren en spelletjes spelen. Als je hen apart werk geeft, worden ze geïsoleerd en krijgen ze veel dingen niet mee. Wat eigenlijk niet enkel jammer is op vlak van taal, maar ook op sociaal vlak.

Soms laten wij de kinderen net wél in de spellingsles van de klas zitten. Natuurlijk niet helemaal in het begin, maar vanaf het moment dat ze al wat woordenschat hebben opgebouwd en zich toch al wat kunnen uitdrukken. Ze zullen natuurlijk niet alles kunnen volgen, maar bouwen, onbewust, toch al wat kennis op. Het moet niet altijd simpel zijn, soms moet je ook eens wat hoger mikken. Soms moeten de leerlingen maar gewoon eens proberen. Je zal versteld staan van de resultaten. Uiteraard is dit bij alle leerlingen anders en zal je als leerkracht moeten aanvoelen bij wie wel en bij wie niet. En worden deze leerlingen achteraf bij ons opgevangen om vragen te beantwoorden en te herhalen. Ze hebben wel een vangnet.” Vertelt Ilse Vanherck, Onthaalleerkracht, Vrije basisschool De Vlinder, Baarle-Hertog

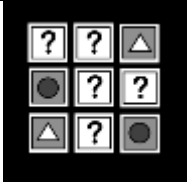
- Spreek ook goed af met de zorgleerkracht, onthaalleerkracht. Je staat er niet alleen voor.

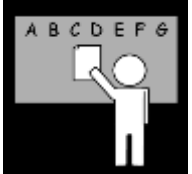
“Ik maak bundeltjes klaar voor de AN die naar de reguliere klas terugkeert; zo kan de leerling zelfstandig verder werken indien de leerkracht dit raadzaam vindt. Als de AN niet stil kan zitten bijvoorbeeld, of het is een analfabete AN...Maar vaak is er geen enkel probleem.” Vertelt Jo Van Turnhout, Leerkracht AN, Vrije basisschool Sint-Clara, Arendonk

- Leerkracht zijn bij ANs, daagt je didactische vaardigheden enorm uit. Door een mix van didactische vaardigheden en werkvormen te hanteren kom je diverse leerstijlen van kinderen tegemoet. In je rugzak verzamel je door de jaren heel wat ...taalspelletjes bijvoorbeeld, simpel en toch goed. Ook taalzwakke kinderen varen er wel bij. Via spelen beklijft taal beter en komen diverse niveaus aan de orde. Dit lokt interactie uit.:

“In het begin ben ik, net als velen, in het vak gegoooid. Zonder ervaring en zonder kennis. Ik ben dan met spelletjes begonnen. Dit heeft mij een goed beeld gegeven van wat de kinderen al konden en wat niet. Nu, na bijna drie jaar, heb ik daar veel uit geleerd. Ik gebruik nu veel gerichter spelletjes om na te gaan of ze over bepaalde woordenschat al beschikken of niet. Wat ik ook veel gebruik, zijn praatplaten. Ze krijgen dan een foto of prent en dan stel ik simpele vraagjes, bv.: ‘Wat zie je?’, ‘Welke kleur zie je?’, ‘Wat is jouw lievelingskleur?’, enz.” Aldus Kerstin Vermote, Onthaalleerkracht, Vrije basisschool De Vlinder, Baarle-Hertog

Enkele voorbeelden van taalsuggesties:

Ik zie, ik zie wat jij niet ziet.	
	Woordenketting met associaties: een kind zegt een woord, een volgende kind zegt een woord dat bij dat eerste woord zou kunnen passen. Vb.: ‘stoel’, ‘bank’, ‘map’,...
Woordenmemory. Woord-woord of prent-woord.	

	Wat is er weg?: onder een doek liggen voorwerpen. De leerling kijkt even niet, de leerkracht haalt een voorwerp weg, waarna de leerling moet raden wat er weg is.
Zinnen maken met een bepaald woord.	
	Woord raden door vragen te stellen.
Woordencollage: leerlingen zoeken naar foto's en woorden in tijdschriften die bij elkaar horen of binnen een bepaald thema passen. Hier wordt een collage van gemaakt.	
	Ik ga op vakantie en ik neem mee...
Galgje	
	Woordzoeker. Kruiswoordraadsel. Zweedse puzzel.
Simon zegt. Hierbij moet de leerkracht of een leerling bevelen geven. Staat er voor het bevel 'Simon zegt', moeten de leerlingen het bevel uitvoeren, zo niet mag het bevel niet uitgevoerd worden. Wie dit wel doet, valt af.	
	Spelletje voor analfabete kinderen: domino met letters.
Bedenk zoveel mogelijk woorden met de letter ...	

	<p>Pictionary.</p>
<p>Schrijf op verschillende wasknijpers woordjes en laat de AN deze aan de juiste voorwerpen hangen. Je kan ook kaartjes gebruiken en met velcro aan de wasknijper hangen om het spel aan te passen aan verschillende thema's.</p>	
	<p>Beeld- en letter kwartetten</p>
<p>Korte strip in stukjes geknipt weer op de goede volgorde leggen.</p>	
	<p>Leesboekjes in de eigen taal of in twee talen</p>
<p>Rijmwoorden bedenken</p>	
	<p>Tegenstellingen bedenken: jong/oud, groot/klein</p>
<p>Woordweb maken</p>	
	<p>Woordketting maken: laatste letter is de eerste letter van het volgende woord. Op een hoger niveau op thema.</p>
<p>Leg voorwerpen op een rij. Bespreek ze en speel daarna het 'Kim' spel. De leerlingen raden welk voorwerp is weggenomen.</p>	

Enkele tips van Kerstin Vermote, Onthaalleerkracht, Vrije basisschool De Vlinder, Baarle-Hertog: "Ik heb eens een klas uit karton gemaakt. Met een plattegrond, tafels, stoelen, het bord en allemaal voorwerpen die men in een klas kan terugvinden. Ook fotootjes van een schaar, een potlood, een lijmstick, enz. En dan hebben we samen een maquette gemaakt van onze eigen klas. Dit is een super manier om aan taal te werken. 'Wat maak je nu?', 'Waar zet je die?', 'Ik neem de ...', 'Hoeveel bankjes zijn er?', 'Waar leg je de schaar?', 'De kalender hangt aan de muur, naast de ...'. Je kan met zo een maquette uren lang bezig zijn en babbelen, woorden leren en inoefenen.

Ik heb veel kwartetsspellen. Bijvoorbeeld over familie. Met verschillende kleuren. Zo leren ze de woordenschat ook en kunnen ze dat via dit spel inoefenen. 'Ik heb de rode opa, heb jij de groene opa?'

Boeken met enkel prenten, een beetje zoals de boeken van 'Find Waldo', zijn ook leuk om veel te babbelen. Daar kan de leerkracht vraagjes bij stellen, maar de leerlingen kunnen dat ook."

- **Differentiëren** is een vaardigheid die je altijd nodig hebt.. maar makkelijker gezegd dan gedaan. Verzamel in het team wat tips ervoor.

"Vergeet bij het differentiëren echter volgend wondermiddel ook niet namelijk dat **leerlingen zeer veel van elkaar kunnen leren."**

BRON: Milissen, E., Pisman, K. (2010). *EHBAN, Eerste hulp bij anderstalige nieuwkomers*. Deze map kwam tot stand op vraag van de scholengemeenschap Bab(b)el. Gevonden op het internet: <http://www.scholengemeenschapbabbel.be/ANCObabbel/EHBAN.html>

Foto: Yasmine Wauthier

Werken met leitjes is altijd leuk.

Stefanie Lannoo, Leerkracht AN, Vrije Lagere School, Westdiep, Oostende

- Soms moet je bij jezelf kunnen verantwoorden: dit kan niet, dit gaat niet; dan is dat ook zo. Trial en error op alle gebied is een normaal gevoel in een kleurrijke klas. Accepteer je grenzen. Soms kom je gewoon handen en voeten te kort...maar dan borrelt creativiteit net op....

"Zoek het vooral niet te ver, woorden van voorwerpen in de klas noteren op een post-it en deze 'woorden van de dag' volgens een vast stramien laten inoefenen. Eerst noteren en inoefenen in een schriftje, dan kopiëren in word, zoeken naar een afbeelding in google,... Kost je enkele dagen moeite om het verloop te herhalen maar

eenmaal je leerling ermee weg is kan het alleen aan de slag. Dit structureren van taken kan ervoor zorgen dat je de leerling aanzet tot zelfstandig werk maar zal zeker niet met alle leerlingen lukken. Sommige leerlingen hebben veel tijd nodig om een werkhouding aan te nemen. Geef die kinderen de tijd en geef taken op een veel simpeler niveau. Kleutersites geven vaak visuele opdrachten waar kinderen gemakkelijk alleen en zonder veel taal kunnen werken. (zie Sesamstraat, Kaatje, studio100, wroet,... veel linken te vinden op site www.westdiep.be – talige hoeken)” Stefanie Lannoo, Leerkracht AN, Vrije Lagere School, Westdiep, Oostende

“Sinds dit jaar hebben we een Hongaars meisje in de school. Zij is 12 jaar, maar we lieten haar starten in het 4de leerjaar. We merkten dat haar welbevinden en haar sociale contacten niet zo goed verliepen in deze klas en dat de middagspeeltijd voor haar erg lang duurde. Om haar meer in contact te laten komen met leeftijdsgenoten en om het spreken te stimuleren, helpt zij nu iedere middag bij het middagmaal van de kleuters. Dit doet ze samen met de leerlingen van het 6de leerjaar. Ze eet samen met de leerlingen van het 6de en met de kleuters. Vervolgens helpt ze de kleuters bij het aantrekken van hun jas, het wegsteken van hun brooddoos, het begeleiden naar de speelplaats, ... We merken dat ze zich erg zorgend opstelt ten opzichte van de kleuters en dat dit haar een goed gevoel geeft!” Vertellen Stef Van de Leur en Jelle Van Limbergen, OKAN-leerkrachten, Vrije Basisschool Merksplas

“Hoe verloopt de opvang van AN’s bij ons in de school?

Op maandag doet Lindsey “stage” bij ons in de kleuterschool. Lindsey is een leerlinge van VIBO ‘Het Kasteelpark’. Zij is een sterk begaafde leerling met ASS.

In de namiddag gaat zij met de anderstalige kinderen op een rustige plaats zitten en zij geeft de kleuters dan een intens taalbad.

Van de kleuterleidsters krijgt Lindsey een prentenboek, aansluitend bij het klasthema. Na het vertellen van het verhaal stelt zij aan de anderstalige kleuters allerlei vragen rond begripsvorming, kleurenkennis, plaatsbepaling,, ... Zij gaat ook in op de inhoud van de tekst en vraagt naar het stelt vragen naar het verhaal. Lindsey is heel taalvaardig, dus geeft ze de kleuters een rijk taalaanbod en is het voor beide partijen een win-winsituatie. Op deze manier voelt zij dat ze iets kan betekenen voor de kleuters. Dit geeft haar een positief (nuttig zijn) gevoel en de kleuters krijgen zo een extra taalles!” Vertelt Rit Verhaert, Directie, Vrije basisschool Het Kompas, Rijkevorsel

5. DE ANDERSTALIGE NIEUWKOMER TAAL AANBRENGEN: HOE, WAT EN WAARMEE?

HOE?

Dit is geen handleiding die letterlijk gevolgd moet worden. Je kan bij het aanleren van taal aan AN's eigenlijk niet veel fout doen, er zijn geen foute methodes. Vertrouw vooral op jezelf en je eigen kunnen. Je moet je goed voelen bij dat wat je gebruikt. Elke leerkracht heeft zijn/haar stijl; elke leerling heeft haar/zijn leerstijl. Het doel van dit hoofdstuk is het proces van de leerkracht vergemakkelijken en inspiratie opdoen.

Gouden tip van Stefanie Lannoo, Leerkracht AN, Vrije Lagere School, Westdiep, Oostende: "Je moet het niet ver gaan zoeken. ALLES is taal."

En houd ook vooral dit in het achterhoofd: "fouten" zijn taal in ontwikkeling.

Om zo effectief mogelijk aan taal te werken is het handig om enkele basisprincipes van het leren leren aan te halen.

Twee vaste principes die het leren vergemakkelijken liggen niet meteen bij de leerling zelf, maar bij zijn of haar omgeving. (zie hoofdstuk 4: de organisatie)

De ingesteldheid van de leerkracht is ook erg belangrijk: de manier waarop de leerkracht zaken aanbrengt. Dan wordt er niet de methode bedoeld, maar de attitude. En dit omdat de leerling, die aan mondelinge taal niet veel heeft om informatie te bekomen, vooral afgaat op non-verbale communicatie en dus de lichaamstaal. De houding is dus belangrijk bij de aanmoediging en de motivatie van de leerling.

TIPS:

- Overtuiging dat elke leerling een betere leerder kan worden. Positieve aanmoediging via non-verbale communicatie is cruciaal. Zorg hierbij vooral voor een aanmoedigende gezichtsuitdrukking. Zo kan je bij het stellen van een vraag aanmoedigend glimlachen
- Als je iets zegt tegen de leerling, gebruik dan gebaren. Gebaren ondersteunen dat wat je zegt.
- Denk ook aan oogcontact. Een goede manier om de AN bij de les te betrekken en hem of haar het gevoel te geven dat ze bij de les betrokken worden is door zo nu en dan oogcontact te maken. Laat zien dat je geïnteresseerd bent in de leerling. Besef wel dat non verbale communicatie ook cultureel bepaald is. (zie ook verder hoofdstuk "klasmanagement")

Geef je leerlingen 's ochtends, wanneer ze binnenkomen, een hand. Dan heb je even contact met hen en kan je zelf even hun gemoedstoestand opvangen en daar verder op inspelen. Het is een goede manier om dit te weten te komen van heel je klas, maar je kan non-verbaal ook even polshoogte nemen van de gemoedstoestand van de AN.

Jenny Middendorp, leerkracht groep 8

BRON: Onbekend (2011). Lichaamstaal van de leerkracht. Leraar24. Gevonden op het internet:

<http://www.leraar24.nl/video/2763>

- Praat duidelijk en traag genoeg. Alle woorden moeten volledig uitgesproken worden.
- Pas op met figuurlijk taalgebruik. Een AN zal 'een boek in één adem uitlezen' anders interpreteren dan bedoeld wordt.
- Gebruik korte zinnen, duidelijk, neem niet te snel over van de AN.

- Spreek geen 'babytaal'.
- Ondersteun gesproken taal altijd:
 - * met handelingen zoals gebaren.
 - * met visuele, auditieve of tactiele ervaringen.
 - * met woorden die het kind al kent.
 - * met eerdere kennis en ervaringen van het kind.
- Herhaal veel.

"Ik herhaal veel leerstof tussen twee lessen door. Na de les over de klok en het uur, vraag ik regelmatig eens hoe laat het is." Vertelt Ilse Vanherck, Onthaalleerkracht, Vrije basisschool De Vlinder, Baarle-Hertog

- Forceer het kind niet om te praten.
- De bedoeling van een taalbad is dat het kind ondergedompeld wordt in de Nederlandse taal, maar het kan zeker geen kwaad om enkele woordjes op te zoeken in de taal van het kind. Woordjes zoals 'hallo', 'goed gedaan' kunnen het kind motiveren en het idee geven dat ook haar/zijn cultuur wordt gerespecteerd.
Het zou ook wel fijn kunnen zijn om de kinderen van de klas enkele woorden aan te leren.
- Zorg voor variatie qua activiteiten. In het begin is het nuttig om enkele vaste werkvormen te kiezen die gemakkelijk aan te passen zijn aan een thema of vak. Zo kan je regelmatig afwisselen en weet de anderstalige leerling toch wat er verwacht wordt. Vb.: memory of galgje.
Wanneer je een nieuw woord aanleert, kan je best telkens dezelfde reeks oefeningen voorzien. Zo wordt er niet te veel tijd verspild aan het uitleggen van de activiteiten.

Tip van Kerstin Vermote, Onthaalleerkracht, Vrije basisschool De Vlinder, Baarle-Hertog: "Wij hebben een 'HET'-doos in de klas staan. Dit idee heb ik zelf uit Zien Is Snappen (Bazalt HCO; 2013) gehaald en is goed ontvangen in de klas door de leerlingen. Deze doos staat op een tafel tegen de muur. Aan de muur hangt een zakje met allemaal kaartjes. Wanneer de kinderen op een woord komen of een woord horen met lidwoord 'het', dan mogen ze een kaartje nemen en het woord daarop schrijven en eventueel ook tekenen. Dat kaartje stoppen ze dan in de doos.

Een keer per week maken we de doos leeg en bekijken we alle kaartjes.

Ze hebben ook een 'HET'-schriftje, dat ingedeeld is in verschillende thema's. Op de momenten dat we alle kaartjes bekijken, vullen ze het woord ook in in het schriftje bij het passende thema."

Foto: Yasmine Wauthier

- Stel vooral ja/nee-vragen. Zeker in het begin. Of laat het kind gewoon zaken aanwijzen. Nadien kan je gaan naar open vragen.
- In de eerste fase is het belangrijk dat er vooral gewerkt wordt aan luisteren en spreken. Receptie gaat vooraf aan productie.

“Maak veel met de kinderen samen. Veel leerkrachten maken materiaal zelf en op voorhand, maar soms kan het leuk zijn om materiaal met de kinderen te maken. Bijvoorbeeld een jaarlĳn met verjaardagen. Geeft weer een kans om over iets te babbelen.” Kerstin Vermote, Onthaalleerkracht, Vrije basisschool De Vlinder, Baarle-Hertog

- Een beeldwoordenboek kan ook altijd handig zijn. Google Translate kan ook altijd een handige tool zijn om te communiceren. Wel steeds gevolgd door de Nederlandstalige versie!
(<https://translate.google.be/>)

“Ik gebruik Beeldbank van de Nederlandse Schooltelevisie vaak in de klas, ook de filmpjes van de steunwoorden van ‘Veilig Leren Lezen’ zijn hierin opgenomen.” Vertelt Jeannine De Witte, Leerkracht, Vrije basisschool Spijker, Hoogstraten

“Waar de kinderen gek op zijn, is taaltekenen. Karolien heeft een aantal mappen vol met tekeningen die je stap voor stap kunt uitvoeren. Ze verwoordt elke stap (nu maken we een cirkel, een boog, enz.) en op het einde heeft elk kind een mooie tekening. De resultaten zijn ronduit prachtig. Op die manier wordt niet alleen de taalontwikkeling gestimuleerd, maar ook de creativiteit.”

Karolien Van Craeynest, Onthaalleerkracht, Vrije basisschool De Meidoorn, Eeklo
BRON: Trensou, M. (Lector Nederlands). (s.a.) In de klas van ... Karolien Van Craeynest: praktijkvoorbeeld anderstalige nieuwkomers. Gevonden op het internet:
<http://www.katho.be/download/interview%20Karolien%20Van%20Craeynest.pdf>

Een voorbeeld van taaltekenen en wat meer uitleg zijn te vinden op de website:
<http://www.taalvormingentaaldrukken.nl/AR/AR0222.htm>

WAT? ZONDER BAKSTENEN GEEN HUIS!

Anderstalige kinderen, die beschikken over een onvoldoende Nederlandstalige woordenschat, moeten zo snel mogelijk een inhaalslag maken. Ze moeten NAAST de woorden die ze al kennen in hun eigen taal ook nog eens Nederlandse equivalenten leren en nieuwe woorden voor nieuwe begrippen leren, die ze nog niet hebben verworven. Een grote en veelzijdige woordenschat is de sleutel tot schoolsucces.

BRON: van den Nulft, D., Verhallen, M. (2009). *Met Woorden In De Weer*. Bussum: Coutinho.

Woordenschatopbouw en kennisverwerving

Om kinderen Nederlands te leren, kunnen we even terugkijken naar hoe jonge kinderen de eerste taal leerden. We kunnen vier manieren onderscheiden hoe kinderen woorden aangeleerd krijgen:

- Woorden leer je door ze in een dagelijkse situatie regelmatig te horen.
- Woorden leer je door ze in verschillende situaties te gebruiken.
- Woorden kan je leren wanneer je merkt dat een woord past bij een woord dat je wel al kent.
- Woorden leer je bij wanneer je over nieuwe onderwerpen leert.

Wat opvalt is dat woorden moeilijker losstaand geleerd kunnen worden. Het is gemakkelijker voor kinderen (en mensen in het algemeen – voor een eerste taal of een nieuwe taal) om woorden te onthouden binnen een bepaalde **context**: een ervaring en in linken met andere zaken. Dit noemen we ‘**labelen**’. We hangen een voorwerp, gebeurtenis of situatie aan het woord.

Tip van Kerstin Vermote, Onthaalleerkracht, Vrije basisschool De Vlinder, Baarle-Hertog: "Op de speelplaats hangt een blad met alle uitspraken die de kinderen nodig zouden kunnen hebben tijdens de speeltijden. We hebben het blad samen overlopen in de klas en samen op de speelplaats gehangen. Als er dan een kind naar mij toe komt: 'Toilet, toilet?', dan laat ik hen eerst op het blad kijken hoe ze dat kunnen verwoorden. Heel trots komen ze dan: 'Juf, mag ik naar het toilet?'."

Vanuit het labelen, kunnen we beginnen met het **categoriseren**. Hiermee wordt bedoeld: de betekenis achter het woord vergroten en verbreden. Neem nu het woord 'tas'. Alle leerlingen hebben een boekentas. Het woord is dus uit een alledaagse situatie gehaald. Maar die situatie is niet de enige situatie die aan het woord gekoppeld kan worden: mama heeft ook een tas, de juf heeft ook een tas. Koppel dus verschillende situaties/foto's/voorbeelden aan het woord. Wat is een tas? Wat is geen tas? Laat eens een foto van een koffer zien.

Hierbij komen we meteen aan de opbouw van een serie woorden die we kunnen aanleren. Probeer dit door voor jezelf een netwerk van woorden te maken die iets met elkaar te maken hebben. Kies voor toegankelijke woorden die nuttig zijn voor het kind om ze te kennen. Zoals het woord 'boek' of 'map'. We kunnen verder doorgaan op 'pennenzak' en 'pen' of de 'rits' op de boekentas. Dit noemen we **netwerkopbouw**. Kijk eens naar het verschil tussen een 'tas' en 'pennenzak', kijk eens naar de rits op kledij. Hier kom je meteen op een nieuw onderwerp en dus een nieuw netwerk om op verder te gaan.

Tip van Stefanie Lannoo, Leerkracht AN, Vrije Lagere School, Westdiep, Oostende: 'Mijn leerlingen maken nooit een toets op een voorgedrukt blad. Een leeg blad is een perfecte manier om aan taal te doen: kantlijn, naam, datum, linker bovenhoek, titel, onderlijnen ... Dat zijn allemaal begrippen die ze nodig hebben.'

Hoe kun je er nu voor zorgen dat het woord is ingeprent en het kind het woord ként? Hier onderscheiden we vier fasen:

1. Voorbewerken: bereid de leerlingen voor op het onderwerp. Neem genoeg materiaal mee om het onderwerp te ondersteunen en zorg ervoor dat het onderwerp niet iets is dat ze niet kennen.
2. Semantiseren: leg het woord uit aan de hand van een context. Creëer een verhaal of een situatie waarin de verschillende woorden elkaar aanvullen en elkaar duidelijk maken.
3. Consolideren: zorg ervoor dat de leerling het woord kan inoefenen en kan toepassen.
4. Controleren: controleer in hoeverre de leerling het woord kan toepassen.

BRON: van den Nulft, D., Verhallen, M. (2009). *Met woorden aan de gang Onderbouw*. Utrecht: Projectbureau Kwaliteit.

"Alle woorden hebben altijd een lidwoord.

Er wordt ook veel aandacht besteed aan voorzetsels: bv.: "Ik zet de pot IN de kast", "De ouders staan AAN de schoolpoort." Aldus Stefanie Lannoo, Leerkracht AN, Vrije Lagere School, Westdiep, Oostende.

Bijkomende tip van Yasmine Wauthier: "Dit kan ook onbewust al gebeuren bij de nieuwkomers door consequent kleuren te gebruiken in zinnen. Bijvoorbeeld door altijd roze te gebruiken voor een persoonsvorm, paars voor de persoonsvorm en blauw voor de rest. Rood en groen gebruiken, wordt afgeraden omdat dit in veel scholen verbeterkleuren zijn."

Leerstrategieën

De aanpak van taalleerstrategieën is vaak beperkt tot leesstrategie en algemene aanpak van taken. Er zijn veel meer mogelijkheden om het leren te verbeteren. We geven hieronder zes categorieën.

Planning, metacognitieve strategieën:

Doelen formuleren, bewust denken over je aanpak van een taak, nadenken over het effect ervan, letten op fouten en voortgang in je leerproces.

Affectieve strategieën:

Zorg dat je stress vermijdt, spreek jezelf moed in, beloon jezelf.

Sociale strategieën:

Anderen om uitleg en hulp vragen, contact zoeken met native speakers van de taal, opletten of taalgebruik samenhangt met wie de gesprekspartners zijn of met de doelgroep van een tekst.

Geheugenstrategieën:

Nieuwe informatie kun je hardop of in je hoofd herhalen, overlezen, uit het hoofd leren ('stampen'), belangrijke begrippen opschrijven om ze over te lezen, associëren om ze te onthouden, ezelsbruggetjes bedenken, imiteren (nazeggen), een filmpje met uitleg nog eens afdraaien.

Je kan drie soorten geheugen vinden. Dit is divers ontwikkeld bij iedereen.

De krachtigste manier om een woord in te prenten, is door beroep te doen op een combinatie van de soorten geheugen.

	Theorie	Praktijk
Visueel geheugen	Fotografisch vastleggen van bladschikking, kleuren, titels, ...	<ul style="list-style-type: none">- bordplan- orde in schrift- systeem van onderstrepen aanleren- woorden en foto's aan de muur- gebaren die bij een woord passen die door de leerkracht uitgevoerd worden
Motorisch geheugen	Schrijven of tekenen	<ul style="list-style-type: none">- herhalend schrijven- bordplan- zelf schema's maken
Auditief geheugen	Hardop leren Luisteren	<ul style="list-style-type: none">- goed laten luisteren- bandjes laten inspreken en beluisteren

Cognitieve strategieën:

Eigen kennis gebruiken, nieuwe informatie koppelen aan wat je al weet is een andere handige stap. Dat kun je bijvoorbeeld doen door persoonlijke ervaringen te bedenken (heb ik dat wel eens gezien, gehoord, dat doet me denken aan....), je verbeelding te gebruiken, eigen voorbeelden te bedenken, voorkennis te activeren, ook in andere talen dan het Nederlands.

Compensatiestrategieën:

Betekeningen raden uit de context, gebruik maken van andere communicatiemiddelen zoals gebaren of afbeeldingen, als je er in woorden niet helemaal uitkomt.

BRON: Hajer, M., Hanson, M., Hijlkema, B., Riteco, A. (2007). *Open ogen in de kleurrijke klas*. Utrecht: Coutinho. Samenvatting van dit boek gevonden op het internet: http://www.eelcojurjens.nl/?page_id=984

Basiswoordenschat

In het begin van het onthaaljaar heeft de anderstalige nieuwkomer een **basiswoordenschat** nodig. Niet alleen geïsoleerde woorden maar ook woordgroepen moeten aan bod komen.

Die woorden en begrippen komen **uit verschillende gebruiksccontexten**, de contexten waarin de anderstalige nieuwkomer het Nederlands gebruikt. Dat zijn: Nederlands op school als leerder en als participant, Nederlands in informele situaties en Nederlands in maatschappelijk verband.

BRON: Onbekend. (s.a.) Woordenschat uitbreiden: Hoe pak je het aan? Gevonden op het internet:
<http://www.anderstaligenieuwkomers.be/dmp/printflo/content/16/34/leerkrachtenwijzer/beginners/woordenschat.aspx>

“We werken met woorden die ze altijd nodig hebben en focussen we op de woorden die wij elke dag in de klas gebruiken. Vooral dat ze zich leren uitdrukken. Dit doen we door veel activiteiten samen met de kinderen te doen en ALLES woorden te geven, ALLES te benoemen. Soms ben je als leerkracht zo hees als een krab, dat zit nu zo bij ons ingebakken. We merken dat dat echt de manier is om hen iets te laten oppikken.” Aldus Bernadet Taymans, Kleuterjuf, Vrije Basisschool Sancta Maria, Deurne.

- klasvoorwerpen (van schrijfmateriaal tot klasmeubilair) en schoollokalen (van klaslokaal tot speelplaats, toilet en refter)
- plaatsaanduidingen (voorzetsels + uitdrukkingen als ‘rechts/links van’ - ‘aan de andere kant’ - ‘op de gelijkvloerse verdieping’ - ...)
- tijdsaanduidingen (nu - eerst - dan - daarna - straks - morgen - ...)
- telwoorden
- delen van het lichaam
- schoolse handelingen (bijvoorbeeld ‘zitten’, ‘zoeken’, ‘opschrijven’, ...)
- gedragssturing (gebod: ‘je moet hier knippen’ - verbod: ‘je mag nu niet praten’ - toelating: ‘je mag nu beginnen’)
- beschrijvende termen (groot/klein - kort/lang - hoog/laag - veel/weinig - ...)
- beoordelende termen (goed - correct - juist - mooi - moeilijk - onbeleefd - ...)
- uitdrukken van gevoelens (boos - bang - blij - verdrietig)
- bezitsaanduidingen (van jou - van mij - ...)
- vragen (ja/nee-vragen & vraagwoordvragen)
- verwijzingen naar verleden en toekomst (‘We gaan daar nu aan beginnen’ - ‘Hoeveel woorden heb je opgeschreven? ...)
- ontkenningen (niet - geen)

BRON: Sterckx, M. (1997, mei-juni). *Met vereende (leer)krachten. Decentrale opvang van anderstalige nieuwkomers in het secundair onderwijs*. VONK, jaargang 26, nr. 5, p. 22-37.

*“Daarna werk ik ook 25’ rond **klanken**. Het kennen van de Nederlandse klanken biedt anderstalige kinderen een betere ondergrond voor het leren spreken en verstaan van het Nederlands, een betere basis om te leren lezen in het Nederlands. Ik gebruik regelmatig ook **klankliedjes** zoals ‘Doemla, Attakatamoeva, A ram sam sam, ozewiezewose’. Leerlingen vinden dit heel leuk, hierdoor leren ze onze klanken op een speelse manier.”*

BRON: Milissen, E., Pisman, K. (2010). *EHBAN, Eerste hulp bij anderstalige nieuwkomers*. Deze map kwam tot stand op vraag van de scholengemeenschap Bab(b)el. Gevonden op het internet:
<http://www.scholengemeenschapbabbel.be/ANCObabbel/EHBAN.html>

Twee tips van Jo Van Turnhout, Leerkracht AN, Vrije basisschool Sint-Clara, Arendonk:

1. Verschillende letters komen in andere talen niet voor of worden er anders uitgesproken. Om de verschillende klanken beter te koppelen aan de letters maak ik gebruik van de globaal woorden van 'Veilig Leren Lezen'. Ik

leer eerst de verschillende woorden aan en als de leerlingen nadien een letter fout uitspreken, kan ik verwijzen naar het woord waarin dezelfde letter voorkomt.

2. Als de leerlingen een basiswoordenschat Nederlands hebben, begin ik met het aanleren van de rekenbegrippen. Hiervoor gebruik ik een methode die vroeger in de kleuterschool gebruikt werd: 'Wiskundige initiatie voor kleuters'. Bij deze methode horen werkblaadjes die handelen over alle begrippen die gekend moeten zijn voor de kinderen naar het eerste leerjaar gaan.

“We voorzien elke namiddag tijdens het onthaal een **relaxatie/yoga/stretching** moment. Inspiratie hiervoor halen we uit verschillende yoga-doeboeken voor kinderen. We willen binnenkort ook starten met start-to-run. Verschillende leerlingen in de klas hebben een zeer slechte conditie. We vinden het belangrijk om ook hieraan te werken. “

BRON: Milissen, E., Pisman, K. (2010). EHBAN, Eerste hulp bij anderstalige nieuwkomers. Deze map kwam tot stand op vraag van de scholengemeenschap Bab(b)el. Gevonden op het internet: <http://www.scholengemeenschapbabbel.be/ANCObabbel/EHBAN.html>

WAARMEE?

Er bestaan zeer goede materialen.

www.docatlas.be

De materialen worden als volgt gerangschikt.

1. Algemene taalmethodes
2. Luisteren
3. Mondeling taalgebruik
4. Lezen
5. Schrijven
6. Rekenen
7. Toetsen
8. Extra oefenmateriaal – remediëring
9. Speelleermateriaal en ict

Bij docAtlas, het provinciaal documentatiecentrum Atlas in Antwerpen en Turnhout zijn deze materialen en methodes te ontlenen.

Het Provinciaal Documentatiecentrum Atlas (docAtlas) is een documentatie- en leermiddelencentrum, gespecialiseerd in Nederlands voor anderstaligen, intercultureel onderwijs, mondiale vorming en interculturaliteit. Leerkrachten, studenten, vormingswerkers en alle andere geïnteresseerden kunnen er didactisch materiaal en documentatie in alle vormen ontlenen. Ook het materiaal dat op de webpagina wordt vermeld, kan ontleend worden bij docAtlas.

“Leerkrachten komen hier toe met heel uiteenlopende vragen rond onderwijs aan anderstalige leerlingen: de één krijgt als zorgleerkracht de opdracht om rekentaal bij te schaven, de ander zoekt vooral materiaal om de anderstalige leerling zelfstandig aan het werk te zetten, nog een andere wil een goede taalmethode waarmee je kan differentiëren. We werken als documentatiecentrum op maat van de leerkracht: we gaan op zoek naar het meest geschikte materiaal dat beantwoordt aan de specifieke vraag waarmee een leerkracht naar ons komt.”
Vertelt Liesbet Vander Ven, Documentalist, Provinciaal Documentatiecentrum Atlas, Antwerpen en Turnhout

Momenteel leg ik de hand aan een nieuwe methode. De koffer vol met materialen en handleiding bestaat uit twee grote delen. In grote lijnen uitgelegd wil de methode, alle begrippen aanbrengen die kinderen nodig

hebben om in een school te integreren, binnen de periode van een volledig schooljaar. Doelgroep lagere school maar zeker ook bruikbaar van de kleintjes tot volwassenen. Bij Matti, het laagste niveau, leren leerlingen de basiswoorden zonder nood aan schrijvervaring, bij Mona komt de uitbreiding aan bod en wordt ook het schrijven van de begrippen ingeoefend. De methode komt met verhalenplaten (als ondersteuning), woordkaarten, werkbladen en kopieerbladen.. De Cdrom is ontwikkeld voor scholen die geen aparte onthaalklas hebben. Ik probeer met het materiaal een kapstok te maken waarbij de leerkrachten die starten op weg worden gezet en voldoende materiaal voor handen hebben maar gaandeweg zelf hun ding kunnen doen. Het is een starterspakket. Gebaseerd op mijn ervaring als onthaaljuf, twaalf jaren lang” Vertelt Stefanie Lannoo, Leerkracht AN, Vrije Lagere School, Westdiep, Oostende

ANDERE METHODE: TPR-METHODE

Een veel gebruikte methode in de beginfase is de TPR of total physical response methode.

Jonge kinderen leren taal door te doen. Terwijl ze met andere dingen bezig zijn, horen en leren ze taal: tijdens het buitenspelen, het knutselen of tijdens het eten en drinken. Total Physical Response, ofwel de TPR-methode, is een manier van taalleren die aansluit bij dit gegeven. Het leren van taal is hierbij verbonden aan een fysieke activiteit: het kind luistert eerst en voert dan een opdracht uit of doet iets met een voorwerp. TPR bestaat uit drie stappen:

- De leerkracht verwoordt de opdracht en doet het voor.
- De groep doet het na.
- Een kind voert de opdracht alleen uit.

Een voorbeeld:

Stap 1: De leerkracht zegt: “Kijk, ik loop naar de deur” en loopt naar de deur. Ze kan de kinderen mee laten lopen, terwijl ze de opdracht nog een keer verwoordt: “Ik loop naar de deur.”

Stap 2: De leerkracht zegt: “Nu jullie, jullie lopen naar de deur.” Ze doet het zelf niet meer voor en de kinderen voeren nu samen de opdracht uit. De leerkracht controleert of de kinderen de opdracht goed uitvoeren en stuurt eventueel bij.

Stap 3: De leerkracht laat een kind de opdracht alleen uitvoeren: “Ammar, loop naar de deur. Heel goed, jij loopt naar de deur.”

BRON: Quintus Bosz, L., Bacchini, S. (2008, januari). *Taallijn aanvulling NT2, Werken met beginnende tweedetaalverwervers*. Gaat uit van Sardes en Expertisecentrum Nederlands. De Taallijn. Gevonden op het internet: http://www.detaallijn.nl/uploads/Taal100/Taallijn/Taallijn_NT2.pdf

	<p>Wat je hoort, vergeet je</p>
<p>Wat je ziet, onthoud je</p>	
	<p>Wat je doet, begrijp en weet je</p>
<p><u>Chinees spreekwoord</u></p>	

ALLES IN SCHEMA SAMENGEVAT

OOG VOOR TAALONTWIKKELING IN ALLE LESSEN: de principes van het taalgericht vakonderwijs

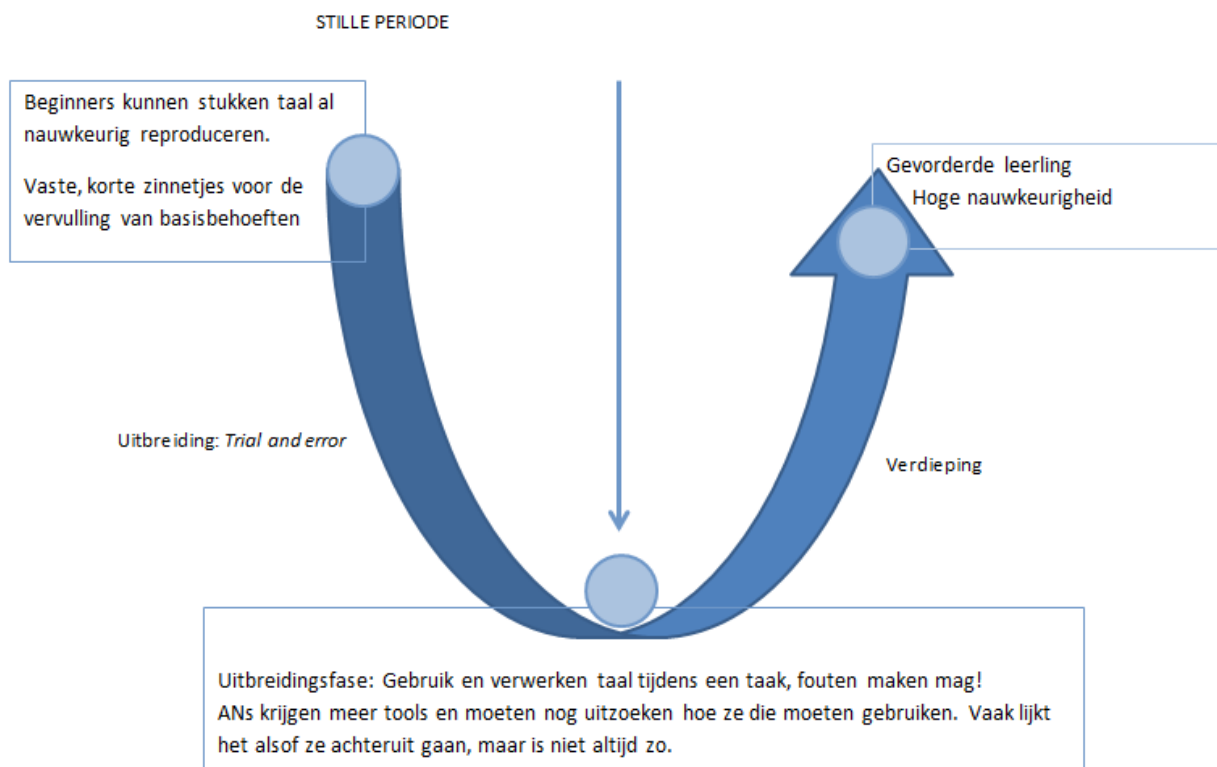

SLEUTELS TOT HET ONTHOUDEN:

	Theorie	Praktijk
Willen/ motivatie	<ul style="list-style-type: none"> - intrinsieke motivatie = zin om te leren - systematische motivatie = goed willen studeren - sociale motivatie = motivatie door omgeving - motivatie door beloning of straf 	<ul style="list-style-type: none"> - geef genoeg tijd om te spreken. - Begeleid, maar zeg niet voor - Hou de rest van de klas stil en voorkom gezucht
Begrijpen	= informatie die het korte geheugen binnenkrijgt = ontcijferen en betekenis geven (door te linken aan gekende dingen uit het langetermijngeheugen)	<ul style="list-style-type: none"> - denken aan leersfeer in de klas - zorgen voor ezelsbruggetjes - leerlingen stimuleren tot vragen stellen - voortbouwen op geziene stof
Verbanden zoeken	<ul style="list-style-type: none"> - samenhang van de leerstof - rode draad 	<ul style="list-style-type: none"> - leerstof situeren in een groter geheel - gelijkenissen en verschillen zoeken - focussen op 'waarom'-vragen
Herhalen	<ul style="list-style-type: none"> - belangrijk om te bewaren van wat we geleerd hebben - 3 soorten: <ul style="list-style-type: none"> × Type A: direct na de kennismaking × Type B: dezelfde dag nog met regelmatige tussenpozen × Type C: na een langere periode 	<ul style="list-style-type: none"> - Herhalen na: <ul style="list-style-type: none"> - een les - een hoofdstuk - enkele hoofdstukken

De Valley of Mistakes

Door W. Bleyhl; Ellis; S. Wagner

Wagner, S. (2010). Improving classroom assessment bij using CEFR in everyday teaching. Putting the CEFR to Good Use. Barcelona. Gevonden op het internet: <http://www.ealta.eu.org/events/Barcelona2010/Wagner.pdf>

TAALTAKEN VOOR AN:

Beginners		Uitbreidingsfase		Gevorderden
RECEPTIEF	>	ook PRODUCTIEF (verstaanbaar is voldoende)	>	vormelijke correctheid
MONDELING	>	ook SCHRIFTELIJK (verstaanbaar is voldoende)	>	vormelijke correctheid
onderwerp HIER EN NU	>	onderwerp DAAR EN TOEN	>	onderwerp ABSTRACT
onderwerp BEKEND	>	onderwerp MINDER BEKEND	>	onderwerp ONBEKEND
VEEL CONTEXT (visueel; talig)	>	WEINIG CONTEXT	>	GEEN CONTEXT
taak op BESCHRIJVEND niveau	>	taak op STRUCTUREREND niveau	>	taak op EVALUEREND niveau

BRON: Cré, J., Driesmans, L. (2005). *Anderstalige nieuwkomers: het onthaal op school*. VCLB – Koepel vzw. Vormingscentrum. Project Kansenbevordering. Gevonden op het internet: <http://www.vclb-koepel.be/professionals/kansenbevordering3/anderstalige-nieuwkomers/vclb-visie/anderstalige-nieuwkomers-het-onthaal-op-school2>

SCHETS VAN DE FASES

Fase 1: Gewinningsfase

In de gewenningsfase moet de AN wennen aan de schoolwereld en de taal. De taalontwikkeling is wel begonnen, maar beperkt zich tot een passieve kennis van de tweede taal. De AN gaat op verkenning. Hierbij is het van groot belang dat hij/zij zich veilig voelt in de omgeving waarin het zich bevindt. Daarnaast is het ook belangrijk dat de omgeving vertrouwd is.

We kunnen spreken van een 'stille periode', die het praten vooraf gaat. Het moet dan mogelijk zijn voor de AN om zich in zijn of haar eigen taal uit te drukken.

Het is belangrijk dat de tijd gegeven wordt om de taal passief in zich op te nemen. Dit wil zeggen dat de AN vertrouwd moet raken met de verschillende klanken van de nieuwe taal en er door groepering en ordening betekenis aan moet leren toekennen. Kinderen moeten in deze periode vooral veel luisteren naar de Nederlandse taal. Maar het is ook al belangrijk om de praatbehoefte uit te lokken.

Hoelang de gewenningsfase duurt, is sterk afhankelijk van de aard van het kind.

Fase 2: Sociale redzaamheidsfase

De AN maakt de overgang van passief taalgebruik naar actief taalgebruik. De AN beseft dat hij of zij de tweede taal nodig heeft om zichzelf te redden in de sociale omgeving en om contact te krijgen met andere kinderen. Wanneer de AN iets nodig heeft, moet hij of zij daarom kunnen vragen. Hier is het dan ook belangrijk om zo veel mogelijk concrete voorwerpen en handelingen te benoemen zodat de woordenschat van het kind kan uitbreiden. In deze fase is hij in staat om eenvoudig te communiceren.

Fase 3: Aanspreekbaarheidsfase

In de aanspreekbaarheidsfase kan de AN op een volwaardige manier participeren in het sociale interactieproces. Taal vormt geen belemmering meer voor het leggen van sociale contacten met andere kinderen. Hij is 'aanspreekbaar', wat wil zeggen dat hij eigen activiteiten onder woorden kan brengen, handelingen van anderen kan sturen en kan reageren op aanwijzingen.

Fase 4: Taal- denkfase

De AN bezit al een redelijke woordenschat en een aantal elementaire tweede taalstructuren, die nodig zijn om verbanden tussen zinnen en zinsdelen aan te geven. De taal wordt nu steeds meer gebruikt om de werkelijkheid te ordenen, te beschrijven en te verklaren. Dat uit zich in het feit dat hij kan spreken over dingen in het verleden of in de toekomst, het gebruik van hoeveelheidswoorden, het maken van vergelijkingen, het aanduiden van relaties en verbanden,...

BRON: I. Nelis (Hasselt, Academiejaar 2008- 2009). Het belang van naschoolse begeleiding binnen jeugdwerk met jongeren in maatschappelijk kwetsbare situaties in functie van tweede-taalverwerving. Eindwerk. Departement Sociaal-Agogisch Werk Afstudeerrichting Maatschappelijk Werk / Personeelswerk (maatschappelijk assistent).

6. ONTLUIKENDE GELETTERDHEID: HOE AANPAKKEN?

Ontluikende geletterdheid omvat zowel mondelinge taalontwikkeling als de vroege gerichtheid op lezen en schrijven, omdat deze domeinen nauw met elkaar zijn verbonden.

BRON: Onbekend. (s.a.) Kleuters die gaan lezen en schrijven, Ontluikende geletterdheid. Gevonden op het internet: <http://www.taalvormingentaaldrucken.nl/ATK/ATK113.htm>

Een factor waar je bij ANs ook nog rekening moet mee houden is de mate waarin de leerlingen naar school zijn kunnen gaan en vooral of ze kunnen lezen en schrijven in ons schrift of eventueel in een ander schrift. Het kan gebeuren dat je een leerling die nog niet heeft leren lezen of schrijven, omdat hij nog geen school heeft kunnen lopen. Of misschien heb je een leerling in de klas die al wel vertrouwd is met het Arabische of Chinese schrift, maar die het Latijnse schrift nog niet beheerst. Ontluikende geletterdheid en alfabetisering zal voor deze leerlingen een noodzakelijke stap zijn in het taalverwervingsproces.

BRON: Karaca, Ö., Ramaut, G., Sterckx, M. (2004). *De opvang van anderstalige nieuwkomers in de reguliere klas en de onthaalklas - Lager onderwijs, Praktische informatie en aandachtspunten bij het werken aan taalvaardigheid*. Ontwikkeld door Werkgroep Anderstalige Nieuwkomers Steunpunt NT2. Uitgegeven in Leuven.

Vaak wordt een onderscheid gemaakt tussen:

- Zwakgealfabetiseerde leerlingen: leerlingen die een beetje hebben leren lezen of schrijven (bijvoorbeeld sommige letters kennen), maar die er niet in slagen om op het laagste niveau te lezen.
- Andersgealfabetiseerde leerlingen: leerlingen die wel kunnen lezen, maar in een ander schrift. Bijvoorbeeld het Chinees, Cyrillisch, Arabisch of Thais.
- Niet-gealfabetiseerde leerlingen: leerlingen die niet hebben leren lezen of schrijven, ook niet in de eigen taal.

Niet- of zwakgealfabetiseerden zijn vaak leerlingen met weinig schoolse voorkennis. Hun competenties en talenten matchen vaak helemaal niet met wat er op schools niveau van hen wordt verwacht. Een aantal van deze leerlingen zijn niet 'schoolrijp' zijn en missen vaardigheden zoals concentratie, houding, omgaan met materialen, sociaal wenselijk gedrag vertonen, afspraken en regels volgen.

BRON: Onbekend. (s.a.) *Beginnende geletterdheid en alfabetisering*. Gevonden op het internet: http://www.anderstaligenieuwkomers.be/dmp/printflo/content/16/34/themas/beginnende_geletterdheid_en_alfabetisering/geletterdheid_en_alfabetisering_basistekst/default.aspx

Welke didactiek is geschikt in de verschillende leerfasen?

Fase	Didactiek
1-Fase van ontluikende geletterdheid/de cognitieve fase	
1.1- Mondelinge vaardigheden ontwikkelen	Deze fase loopt voor een deel samen met de 'stille periode' van de AN. De omgeving, zeker de leerkracht, zijn rolmodel. Veel herhalen, interactie en visuele ondersteuning zijn cruciaal. Aandacht voor structuur en differentiatie zijn belangrijk. Ga terug naar hoofdstuk 5 voor tips voor de aanbreng van taal en woordenschat. Een veel gebruikte methode is TPR of Total Physical Response methode. Voor meer informatie hierover ga je naar het hoofdstuk over TPR.
1.3- Experimenteel lezen en globaal lezen	Bij experimenteel lezen gaat het om teksten die de leerlingen hebben aangebracht en die door de leerkracht vereenvoudigd aan het bord worden gebracht, bijvoorbeeld het verslag van een klasuitstap of de weergave van een kringgesprek. Deze taaluitingen kunnen als basis dienen voor de eerste klankletterkoppelingen of oefeningen op auditieve discriminatie en de elementaire leeshandeling (Wat lees je

	hier, welk woord heb ik weggelaten, welke woorden beginnen met dezelfde letter, ...). Leerlingen herkennen na een tijdje woorden of woordgroepen die ze vaak tegenkomen in hun omgeving of in schoolse teksten. Deze woorden kunnen ze nog niet technisch decoderen maar wel globaal lezen.
2-Alfabetiseringsfase/fase van beginnende geletterdheid	Globaalmethodes gaan uit van herkenning van woorden in hun geheel, deze woorden dienen dan als basis om tot functionele geletterdheid te komen. Er is weinig explicitering. Bij structuurmethodes worden een aantal steunwoorden of structuurwoorden eerst in hun geheel aangeleerd en vervolgens op verschillende manieren geanalyseerd en gesynthetiseerd om het alfabetisch principe aan te leren. Belangrijk voor de leerkracht is een methode te vinden waar hij/zij zich goed bij voelt en waaruit het kan vertrekken. De meeste leerkrachten gebruiken combinaties van methodes.

TIPS

- Voor leerlingen van 6 t.e.m. 9 jaar zijn gewone leesmethodes nog goed bruikbaar. Voor de wat oudere leerlingen zijn er methodes ontwikkeld specifiek voor ANs. (Zie link docAtlas)
- Werk met spiegels om kinderen juiste uitspraken aan te leren. Zo zien ze zelf hoe ze hun mond moeten houden om bepaalde klanken te vormen.

“Bij analfabete kinderen of andersalfabete kinderen begin ik gewoon zoals in het eerste leerjaar, met een methode van het eerste leerjaar. Er kan wat aangepast worden, maar eigenlijk zijn die wel goed voor anderstalige nieuwkomers. Er wordt veel herhaald en het is altijd ook duidelijk materiaal. Ik heb ook nog nooit de opmerking gehad van een kind dat het er te kinderachtig uitzag. Bij het leren lezen en schrijven zijn die woordjes goed, bij het spreken, beginnen we bij de schoolwoorden.” Aldus Kerstin Vermote, Onthaalleerkracht, Vrije basisschool De Vlinder, Baarle-Hertog

- Anderstalige leerlingen moeten niet vanaf dag één verplicht worden te lezen en te schrijven. Prioriteit is dat de leerlingen zich mondeling leren uitdrukken. Het is wél nuttig om woorden visueel te ondersteunen door de geschreven versie. Pictogrammen zijn ook het leerrijkst als ze begeleid worden door een geschreven woord.

“Wanneer iemand niet kan lezen en schrijven, heeft hij al een hele hoop negatieve leer- en levenservaringen verzameld. Anderzijds zijn er bij die persoon andere talenten ontwikkeld, die zeker de moeite waard zijn om ontdekt te worden. Zorgleerlingen een nieuwe taal aanleren is onafscheidelijk verbonden met het zich goed in hun vel voelen. Dat is de basisvoorwaarde.” Vertelt Heidi Zwanziger, Onthaalleerkracht analfabete leerlingen, Hoger Instituut voor Verpleegkunde Sint-Elisabeth Turnhout (Hivset). “Elke positieve handeling van de leerlingen duidelijk maken en versterken. De vorming van sociale competenties in onze multiculturele samenleving gebeurt vooral tijdens de dagelijkse afloop van de schooldag.”

- Een tip die vaak gegeven wordt is dat alfabetiseren het best gaat in de eigen moedertaal. Dit is natuurlijk niet bij elke AN mogelijk. Bij kinderen die Engels, Frans of een andere taal spreken die de leerkracht kan, kan er aan elke letter een woord gekoppeld worden uit de eigen taal. Dit zou een gemakkelijke brug kunnen vormen tussen de geschreven letter en het Nederlands.

Bvb.:

Het Chinese woord voor ‘kat’ is ‘Māo’. Dit woord kan eventueel de brug vormen tussen de letters ‘m’, ‘a’ en ‘o’. Hoewel men in het Chinees geen letters gebruikt zoals wij ze gebruiken, kunnen de klanken het kind wel helpen om de letters te onthouden.

- Eens de AN's over wat mondelinge taalvaardigheid beschikken en herhaaldelijk met het schrift en zijn functies geconfronteerd werden, kan je hen woorden laten lezen die ze mondeling beheersen. Het lezen wordt zinvol als je situaties creëert waarbij het decoderen een voorwaarde is om de activiteit te kunnen uitvoeren.
- Nog een stapje verder, kunnen leerlingen ook woorden lezen die ze nog niet kennen. Hierbij zijn de stappen die in het hoofdstuk 'woordenschatverwerving' staan, erg belangrijk.
- Wees geduldig en pas het niveau aan tot net boven het kunnen van de leerling. Zorg voor voldoende succeservaringen.
- Een stap die je het kind kan laten nemen, voordat het echt begint met schrijven, is het typen van woorden op de computer. Zo leert het de volgorde van letters aan in een woord en, later, van woorden in een zin. Bij het typen, krijgt het kind ook steeds de correcte schrijfwijze te zien van letters en worden ze regelmatig herhaald.
- Een bib-bezoek kan het kind ook motiveren. Laat hen zelf hun boekje kiezen. Analfabete kinderen willen meestal zelf ook graag leren lezen en schrijven omdat ze het hun klasgenoten elke dag zien doen. Vertrouw er dus op dat ze een boekje zullen kiezen dat op hun niveau is. Soms kiest een kind een boekje waarvan de leerkracht denkt dat het ver onder zijn/haar niveau is. Dit kan soms zijn omdat het even een *time-out* nodig heeft en op zoek is naar succeservaringen.
- Er bestaan cd's waarop prentenboeken worden voorgelezen. Dit kan ook wel eens leuk zijn voor de leerling.

Een korte samenvatting:

1. Werk in een eerste fase aan mondelinge vaardigheden
2. Laat niet-gealfabetiseerde leerlingen geregeld samenzitten met gealfabetiseerde leerlingen
3. Besteed genoeg - maar niet te veel - aandacht aan het vergroten van het fonemisch bewustzijn
4. Bied zo veel mogelijk zinvolle contexten aan
5. Vertrek van uit het concrete hier-en-nu
6. Gebruik bestaande en gekende woorden voor het eigenlijke alfabetiseringsproces
7. Sluit aan bij de leefwereld van kinderen en jongeren
8. Creëer een talig rijke omgeving en grijp talige kansen aan
9. Werk zo functioneel mogelijk
10. Geef ruimte aan experiment
11. Maak tijd om voor te lezen en ga met de leerlingen over het verhaal in gesprek
12. Probeer te kijken met de blik van de anderstalige
13. Maak verstandig gebruik van visuele ondersteuning
14. Schenk aandacht aan niet-talige vaardigheden
15. Werk aan het zelfvertrouwen van de leerlingen

Onbekend. (s.a.). Vijftien tips voor de alfabetiseringsklas. Gevonden op het internet:
http://www.anderstaligenieuwkomers.be/themas/beginnende_geletterdheid_en_alfabetisering/tips_voor_de_alfaklas/default.aspx

Tip van Heidi Zwanzinger: "Koken met de leerlingen...Hier heb je naast de instructietaal ook een hele wiskundige woordenschat in gebruik. De communicatie komt door de verschillende culturen en gebruiken heel spontaan op gang. En het resultaat is nog lekker ook."

7. HET ZORGBELEID

Het zorgbeleid rond de anderstalige nieuwkomer: Wat en hoe?

Een goed uitgewerkt zorgbeleid omtrent AN is de sleutel tot goede prestaties. Communicatie en overleg zijn de ingrediënten. Hier geen grootse theorieën, enkele voorbeelden ter inspiratie:

“Communicatie, veel communicatie, een noodzaak voor een gedragen werking met anderstalige nieuwkomers. Door het ongekende, door het komen en gaan, door de vele betrokken partijen, Zoveel reden om doordacht een werking uit te bouwen en op overkoepelend niveau te blijven bewaken.

Om de continuïteit en sterkte van onze werking anderstalige nieuwkomers te bewaken werkten we een uitgebreid overlegplatform uit

- Onthaalleerkracht en klasleerkracht: wekelijks (kindbespreking)*
- Onthaalleerkracht en directie: tweewekelijks (kindbespreking en werking)*
- Onthaalleerkracht/directie school/directie centrum/kindbegeleider centrum: 6 weken (kindbespreking en werking)*
- Directie scholen, directie CLB, directie Centrum: 3 maal per jaar (sterktes, werkpunten, valkuilen..)” Vertelt Marina Sleurs, Directeur, Vrije basisschool Sint Clementiaanschool, Overpelt*

Diane Steurs, Zorgcoördinator, Vrije basisschool (W)Onderwijs, Herentals: “Omdat er de laatste jaren in onze school een toename van anderstalige nieuwkomers was, merkten we dat het noodzakelijk was om als school een visie uit te werken over hoe we hiermee konden omgaan. Het was niet enkel nodig om een visie hier rond te hebben, maar ook om concrete acties te ondernemen. We (directie en zorgteam) stelden vast dat de meningen en opvattingen over de aanpak en begeleiding van anderstalige kinderen nogal verschilden. Hoog tijd dus om te proberen de neuzen toch een beetje in dezelfde richting te krijgen. Sensibiliseren van het team leek ons een eerste werkpunt. En ondersteuning van de leerkrachten, vooral dan diegenen die een anderstalige leerling in de klas mochten verwelkomen. Tegelijk hadden we een soort stappenplan nodig dat we konden volgen telkens er zich een anderstalige leerling zou aanbieden. Het was geen overbodige luxe om, voor de verschillende ‘onderdelen’ van de opvang en begeleiding van anderstalige nieuwkomers na te gaan wat er eigenlijk van ons als school verwacht werd, wat nodig was, hoe we die verschillende ‘onderdelen’ konden aanpakken, wat we moesten aanpassen en wat er binnen onze mogelijkheden lag om dat te verbeteren.

Al gauw ondervonden we dat het heel moeilijk is om één algemeen geldend stappenplan te hanteren, immers elk kind, en zeker elk anderstalig kind, komt uit een andere situatie, heeft zijn eigen verhaal en verleden en zijn specifieke noden.

We stelden een schema op, vooral om houvast te hebben. Dit plan is nog steeds niet af, wijzigt nog steeds, groeit nog steeds. Maar het heeft ons al wel geholpen meer zicht te krijgen op onze aanpak. Hopelijk kan het inspireren.”

Hieronder volgt de eerste pagina en de inhoudstabel van het zorgbeleid AN van de vrije basisschool (W)Onderwijs te Herentals*:

Opvang en begeleiding van anderstalige leerlingen in (W)Onderwijs

(situatie d.d. september 2013)

INSCHRIJVINGEN

Wat?	Hoe is dat nu in (W)Onderwijs?	Wat zouden we moeten aanpassen?
Onthaal van anderstalige ouders en hun kind(eren)	door directie	Indien geen directie aanwezig: personeel administratie maakt indien mogelijk afspraak met nieuwkomers
Inschrijven: <ul style="list-style-type: none"> • Invullen inschrijvingsformulier - voertaal: verstaanbaar voor AN • Toestemming bevraging leerling-gegevens 	meestal door directie <ul style="list-style-type: none"> - voertaal? Nederlands, mogelijk in Frans, Engels tijdens vakantieperiode door leerkracht	voorlopige inschrijving en definitieve inschrijving na afspraak zodat een tolk (of tenminste iemand die wat kan vertalen) aanwezig kan zijn <ul style="list-style-type: none"> - indien taalbarrière: nieuwe afspraak met tolk Duidelijk stappenplan voor deze inschrijvingen (andere kleur) indien geen taalbarrière. Indien wel taalbarrière of andere problemen afspraak met directie + tolk
Bepalen van klas waarin A.N.-leerling opgenomen wordt	Meestal 1 leerjaar onder de leeftijd Rekening houden met het <ul style="list-style-type: none"> - ontwikkelingsniveau - resultaten vorige school - socio-emotionele ontwikkeling (welbevinden) - fysieke ontwikkeling - draagkracht van de klas / leerkracht 	Moment van bepalen van klas 'uitstellen' tot de school meer zicht heeft op de mogelijkheden van het kind en de mogelijkheden ivm opvang en begeleiding op de school. Ouders hierover duidelijk informeren bij inschrijving!

“Wij hebben heel veel anderstalige leerlingen. Zorg is dan essentieel. Onze uitgebreide zorgwerking is uniek. Door een structuur van overleg tussen zorgcoördinator en zorgleerkrachten, wordt op school- en klasniveau gewerkt. Projecten worden gezamenlijk uitgewerkt met de nadruk op taal, veel taal. Het zorgteam ondersteunt de klasleerkrachten met heel wat verschillende initiatieven, waarbij taal en lezen centraal staan. Paralleleerkrachten worden één uur per week klavrij gemaakt om te overleggen met elkaar en de zorgleerkracht. Het zorgteam komt ook eenmaal per week samen. Daarin worden onderwerpen en projecten aangepakt op klas-, leerkracht- en schoolniveau. Alles wat besproken werd, gaat dan naar het overleg tussen de paralleleerkrachten waar zij hun eigen opmerkingen en bedenkingen kunnen formuleren en toevoegen. Deze wisselwerking zorgt ervoor dat we als team veel werk kunnen verzetten.” Aldus Stefanie Lannoo, Leerkracht AN, Vrije Lagere School, Westdiep, Oostende.

“Soms raden wij de ouders aan om hun kind, die in het zesde leerjaar zit, nog een jaar bij ons te laten. Dit is meestal omdat wij zien dat, als het kind nog een jaartje zou blijven, wij dat kind voldoende hebben kunnen bijscholen voor het ASO. Wij willen dit voor hun toekomst en de meeste ouders snappen dit ook.” Vertelt Stefanie Lannoo, Leerkracht AN, Vrije Lagere School, Westdiep, Oostende

“Leerlingen laten leren volgens een vooropgezet plan betekent, weten wat je met die leerling wilt bereiken. Daarbij hoort het bewaken van de leerlijn en de ontwikkeling van de leerling. Je stelt je ontwikkelperspectief op: waar begint de leerling en waar is hij na een jaar?
 Bewaken van een leerlijn en een ontwikkelperspectief betekent ook het vaststellen van een mogelijke afwijking van de leerlijn. Leerlingen die afwijken van hun leerlijn worden besproken in de leerlingenbespreking.
 Om die bespreking effectief en professioneel te laten zijn, is een aantal formats ontwikkeld en een besprekingslijn vastgesteld. Daarnaast heeft de school het zorgprofiel opgesteld. Binnen die kaders is het zorgtraject veilig gesteld.”

Dit document bevat:

- observatielijst leerkracht
- Handelingsplan
- Afspraken
- Format leerlingbespreking

En dit op twee domeinen: socio-emotioneel en leergebied (woordenschat, lezen, spellen, rekenen..)

BRON: de Vos, R. (coördinator van de Kernschool, Eerste Opvang Nieuwkomers in Zaandam) (s.a.).
Risicoleerlingen en Zorgtraject; Professionalisering van de leerlingenbespreking in een Nieuwkomersgroep.

Gevonden op het internet:

http://www.lowan.nl/documenten_po/Artikel%20Risicoleerlingen%20en%20zorgtraject.pdf

“Een individueel zorgplan werd opgemaakt voor elke leerling: van beginsituatie tot remediëren van en door wie en hoe..” vertelt Lieve Lenaerts

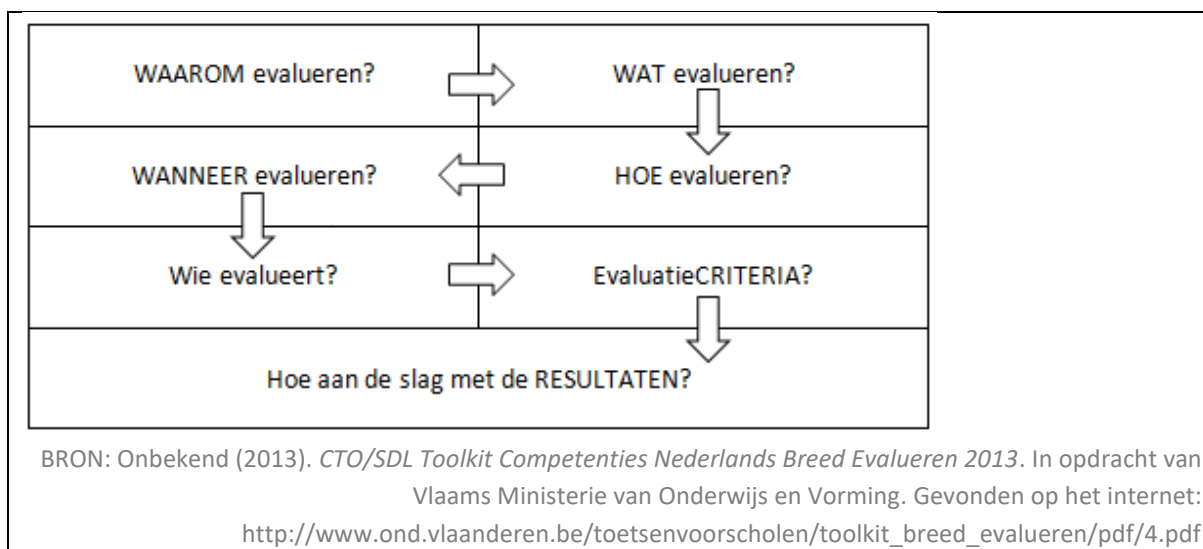
8. DE ANDERSTALIGE NIEUWKOMER EVALUEREN: HOE METEN EN VORDERINGEN IN KAART BRENGEN?

HOE METEN?

Evalueren is het verzamelen van informatie betreffende de leerprestaties van de leerlingen zodat op grond hiervan een waardeoordeel toegekend kan worden.

Bij elke evaluatie moet je je een aantal vragen stellen :

Waarom willen we evalueren? Waarom hebben we resultaten nodig? Wat willen we doen/beslissen a.d.h.v. die resultaten? Welke concrete informatie over de taalvaardigheid van de leerling hebben we nodig? Hoe kunnen we het best die concrete informatie verkrijgen? Hoe komen we dat te weten?

Krijg zicht op het kind, vertrekkende van een goede beginsituatie:

“Klastitularis, onthaalleerkracht (als die kan aangesteld worden) en andere leerkrachten die met het kind werken, observeren best heel breed en leggen hun bevindingen samen. Zo krijgen ze een goed beeld van het kind.

Je kunt heel wat te weten komen als je kinderen individueel aanspreekt, individuele aandacht geeft, samen met hen individueel een activiteit doet. Tracht zoveel mogelijk te observeren en dit in verschillende situaties (in de klas, op de speelplaats, ...). Probeer hierbij ook zicht te krijgen op het welbevinden en de betrokkenheid van het kind. Goed observeren binnen en buiten de klas levert meer informatie dan testresultaten.”

BRON: Onbekend (2007, Brussel). *ANDERSTALIGE NIEUWKOMERS, een zorg voor elke Vlaamse school; vademecum*; Coördinatie begeleiding GOK VVKBaO 2007. Pagina 7. Vlaams Verbond van het Katholiek Basisonderwijs.

Diverse instrumenten zijn nodig om goed te evalueren:

“Als we zicht willen krijgen op de functionele taalvaardigheid van kinderen, volstaat een klassieke kennistoets niet. Het is noodzakelijk een veelheid aan evaluatievormen te gebruiken. Naast de toetsen uit het leerlingvolgsysteem en de taken uit de methode reiken reflectie, peerevaluatie, portfolio, dagelijkse observatie, logboek, gesprek, video- of audio-opnames en zelfevaluatie allemaal elementen aan die een

gedetailleerd en genuanceerd beeld schetsen van het taalontwikkelingsproces van kinderen. Binnen het evalueren van taalonderwijs onderscheiden we drie grote bronnen. Deze drie bronnen verdienen een evenwaardige plaats en gecombineerd leveren ze een duidelijker beeld op van het kind.

- Observaties: Observaties maken het mogelijk om heel wat gegevens van kinderen te verzamelen tijdens de uitvoering van taaltaken.
- Testresultaten: Testresultaten zijn het gevolg van het zelfstandig, niet ondersteund werken van het kind. Op geregelde tijden is het nodig om te evalueren hoe het kind het er zonder hulp van afbrengt.
- Resultaten van reflecties met kinderen: Deze resultaten graven dieper dan observaties en testresultaten.

BRON: De Boeck, R. (Voorzitter leerplancommissie) Vandenbroucke, H., De Mulder, A. (redactie) Cohen, Y., alle leden van de leerplancommissie, alle leden van de reflectiegroepen. (2013, januari). *Leerplan gewoon kleuter- en lager onderwijs. Nederlands. 2013/885/1*. Vanaf pagina 111. GO!-onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap. pedaGOgische begeleidingsdienst: Brussel. Gevonden op het internet: http://www.gemeenschapsonderwijs.be/sites/portaal_nieuw/Prikbordvoorleerkrachten/Basisonderwijs/leerplannen/Leerplannen%2020102011/LEERPLAN%20BASISONDERWIJS%20NEDERLANDS%20PDF.pdf

Maak kinderen via zelfreflectie bewust van hun mogelijkheden. Hierdoor werk je aan een positief zelfbeeld. Creëer extra kansen in de klas via hoekenwerk, atelierwerk, projecten... Bundel creaties en reflecties in een 'portfolio' om ontwikkeling en evoluties van talenten en voorkeuren te zien en te bespreken o.a. ook met ouders (in functie van studiekeuze...).

Langzaam gaat een hele school door een talentbril kijken. Met een waarderende klassenraad en waarderende attituderapporten komt de focus van de hele school meer te liggen op mogelijkheden dan op moeilijkheden. Als leraar doe je automatisch mee, want ook jij gaat leerlingen waarderen om hun talenten. Het attituderapport vraagt dat van je. En om de stap gemakkelijker te maken, krijg je regelmatig waarderende woordenschat voorgeschoteld.

BRON: Milissen, E., Pisman, K. (2010). *EHBAN, Eerste hulp bij anderstalige nieuwkomers*. p. 27-... Deze map kwam tot stand op vraag van de scholengemeenschap Bab(b)el. Gevonden op het internet: <http://www.scholengemeenschapbabbel.be/ANCObabbel/EHBAN.html>

Voor meer informatie over het werken rond talenten, zie bronnen.

Met STICORDI-maatregelen ondersteunen we het leren van alle leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften, onafhankelijk van een officieel vastgestelde beperking. Ze maken het leerkrachten mogelijk om een sterke klasomgeving te ontwikkelen waarin alle leerlingen in staat gesteld worden om de onderwijsdoelstellingen te behalen. Ook leerlingen die nood hebben aan extra uitdagingen, zijn gebaat bij STICORDI-maatregelen. Met die maatregelen richten we ons zowel op het handelen van leerkrachten als op dat van leerlingen en streven we naar een maximale zelfstandigheid van de leerling. Door samen te zoeken naar geschikte manieren om tegemoet te komen aan de behoeften van leerlingen, kan een sterk zorgklimaat in de school ontwikkeld worden.

BRON: van Hyfte, L. (pedagogisch medewerker GO! Nascholing), Borremans, F. (pedagogisch medewerker GON/ION), Schuermans, K. (pedagogisch adviseur BuO, netcoördinator GON/ION). (2013, februari). STICORDI: een nieuwe generatie; Hoe omgaan met STICORDI-maatregelen in de klas en op school? pedaGOgische begeleidingsdienst GO!-onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap. Brussel. Gevonden op het internet: http://www.g-o.be/sites/portaal_nieuw/Prikbordvoorleerkrachten/SO/pedagogischeondersteuning/infotheek/Documents/STICORDI%20-%20een%20nieuwe%20generatie.pdf

“In de OKAN-klassen heb ik geleerd dat een goed overleg met alle betrokkenen essentieel is om een goed beeld te krijgen van de leerling. De leerkrachten in de klas samen (elkeen heeft een beeld van de leerling vanuit zijn/haar invalshoek) weten het wel. Ook de sportleerkracht had altijd zeer belangrijke info mee te delen. Testen heb ik leren waarderen: ons leerlingvolgsysteem bijvoorbeeld. Ze kunnen een objectief signaal geven. Een signaal, naast de andere bevindingen. Voorzichtigheid is altijd belangrijk. Testen zijn momentopnames. We bespraken deze altijd heel zorgvuldig, ook met het CLB. Ook gegevens verkregen van de ouders werden opgetekend en besproken. Ook zij gaven soms essentiële informatie bijvoorbeeld: over “moeilijk lezen” in hun thuistaal. Testen via LVS, evaluaties van diverse leerkrachten, observaties buiten de lessen..al deze dingen samen gaven ons een vrij goed beeld van de leerling.” Aldus Lieve Lenaerts

Laat u zeker adviseren als u aan de slag wil gaan met testen of misschien bent u zelf of een collega opgeleid in het beoordelen, en interpreteren van testen. Deskundigheid en voorzichtigheid zijn de sleutelwoorden.

TIPS ROND TOETSEN

- Let op de validiteit van de toets (meet de toets wat je wilt meten?) en op de betrouwbaarheid (maakt de toets voldoende onderscheid tussen de leerlingen?).
- Voor woordenschattoetsen betekent dit bijvoorbeeld dat de toets alleen valide is als hij de woorden toetst die je hebt aangeboden.
- Vul toetsgegevens altijd aan met eigen observaties: tijdrovend, maar heel effectief is het analyseren van spontane taal van de leerlingen.
- Bedenk dat er weinig specifieke toetsen voor deze doelgroep beschikbaar zijn: je eigen expertise is waarschijnlijk de belangrijkste 'toets' om de opbrengsten in kaart te brengen en te verhogen!

BRON: Onbekend (s.a.). *Toetsen van nieuwkomersleerlingen*. SLO, Doelgericht op weg en ritsen maar. Gevonden op het internet: <http://www.doelennieuwkomers.slo.nl/algemeen/toetsen/>

“Bij anderstalige nieuwkomers is er een grotere kans op storende factoren (ontbreken van skills voor het zien, horen en begrijpen van de test) tijdens de meting, m.a.w. gevaar voor onderschatting.

Bij anderstalige nieuwkomers is er een grotere kans op verdere cognitieve ontwikkeling, m.a.w. een inhaalbeweging.

Het is de uitdaging om de storende factoren zoveel mogelijk in te schatten en uit te schakelen met als doel te peilen naar het leervermogen of het hoogst bereikbare ontwikkelingsniveau onder optimale omstandigheden. Dit betekent het maken van het belangrijke onderscheid tussen kinderen die achterop geraakt zijn door kansarmoede of het opgroeien in een andere culturele context en kinderen die in aanleg minder mogelijkheden bezitten.

Hoe kunnen we vermijden om kansarme kinderen te onderschatten en eventueel ten onrechte naar het Buitengewoon Onderwijs te verwijzen?

Om te beginnen dienen we een goede keuze te maken omtrent het gebruikte diagnostische instrument. Verder is vooral het deskundig gebruiken van deze instrumenten van groot belang. En tenslotte zijn er een aantal aandachtspunten i.v.m. de conclusies en het meedelen van het advies.

Uitdagingen voor een CLB team, uitdagingen ook om een procedure uit te werken voor een kwaliteitsvolle samenwerking met scholen op vlak van inschaling, niveaubepaling en verdere begeleiding.” Vertelt Daniel Gebruers, Vestigingscoördinator, Vrij centrum voor leerlingenbegeleiding (CLB) Kempen vestiging Turnhout

“Werk aan analyse van vragen en vraagzinnen bij opdrachten. Geef tools mee om een opdracht te kunnen begrijpen.” Vertelt Hilde De Smedt, Logopediste, Regionaal Integratiecentrum Foyer vzw, Molenbeek, Brussel

7 tips voor een verbreding van de evaluatiepraktijk:

1. Evalueer diverse vaardigheden en aspecten van taalontwikkeling op directe wijze . Vaardigheden moeten door gerichte observatie of toetsing opgevolgd worden. Een toets woordenschat kan niet dienen als inschatting van de algemene taalvaardigheid of spreekvaardigheid.
2. Gebruik verschillende bronnen. Naast formelere toetsen wordt gebruik gemaakt van observaties, huiswerk, bevraging van de leerling...
3. Betrek de verschillende partijen bij de evaluatie: zelfevaluatie, peerevaluatie, evaluatie door externen (CLB-medewerker, logopedist...) en zelfs de ouders
4. Beoordeel op geregelde tijdstippen, herhaaldelijke evaluatie op verschillende momenten. Laat een oordeel niet afhangen van een enkel moment
5. Besteed aandacht aan de verschillende aspecten van de ontwikkeling. Brede evaluatie heeft ook oog voor hoe het proces verloopt en waarom die ontwikkeling zo verloopt (heeft de leerling bijvoorbeeld voldoende zelfvertrouwen?).
6. Besteed ook aandacht aan de sterktes van leerlingen.
7. Schep een informatierijke omgeving. Evaluatie levert rijke informatie op over de leerling, maar ook over de effectiviteit van het onderwijs en het leerklimaat in de klas en op school. Die informatie wordt beschikbaar gemaakt voor alle betrokkenen.

BRON: Onbekend (2013). *CTO/SDL Toolkit Competenties Nederlands Breed Evalueren 2013*. In opdracht van Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming. Gevonden op het internet: http://www.ond.vlaanderen.be/toetsenvoorscholen/toolkit_breed_evalueren/pdf/4.pdf

HOE IN KAART BRENGEN?

Vorderingen moet je goed in kaart brengen.

“Leerresultaten zijn door het niveauverschil binnen de klas moeilijk in homogene puntencriteria te beoordelen. Naast de beschrijvende beoordeling had iedere leerling een portfolio over taal en andere vaardigheden. Zo had die leerling en zijn ouders of begeleiders een duidelijker inzicht in de vooruitgang van zijn/haar taalkennis.”
Heidi Zwanziger, Onthaalleerkracht analfabete leerlingen, Hoger Instituut voor Verpleegkunde Sint-Elisabeth Turnhout (Hivset)

Ook ouders moet je op de hoogte brengen van de vorderingen.

“In de OKAN-klassen hadden we naast het gewone rapport ook een “LVS rapport” (begrijpend lezen, technisch lezen ..). De zorgcoördinator maakte deze duidelijk d.m.v. grafieken. Dit was een zeer handig instrument bij bespreking met ouders: je kan zien van waar de leerling komt. Vorderingen worden zeer visueel. Ook bij moeilijke gesprekken (leerlingen die nog een hele weg te gaan hebben) hebben deze grafieken altijd hun waarde gehad: je kon ouders dan wijzen op het doel dat zeker moet behaald worden om goed te kunnen doorstromen. Dit werkte wel, het was duidelijk zichtbaar.” vertelt Lieve Lenaerts.

Voorbeeld van een rapport:

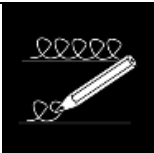

RAPPORT van

Datum: .../.../.....

Nederlands

 Lezen	Punten: .../10	
	Plaats voor commentaar en feedback.	

 Spreken	Punten: .../10	

 Schrijven	Punten: .../10	

 Luisteren	Punten: .../10	

Wiskunde

 Rekenen	Punten: .../10	

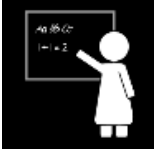

Wereldoriëntatie

 Wereldoriëntatie	Punten: .../10	

Gedrag

 Gedrag	Punten: .../10	

Een woordje van de juf/meester:

 Juf zegt:	<i>Plaats voor een extra woordje van de reguliere juf.</i>
 Juf Kerstin zegt:	<i>Plaats voor een extra woordje van de onthaalleerkracht/leerkracht AN.</i>

BRON: Kerstin Vermote, Onthaalleerkracht, Vrije basisschool De Vlinder, Baarle-Hertog
BRON pictogrammen: Onbekend (s.a.). Sclera vzw. Pictogrammen, visualisaties en vorming. Gevonden op het internet: <http://www.sclera.be>

9. DE ANDERSTALIGE NIEUWKOMER EN ZIJN THUISTAAL: HOE INTEGREREN OP SCHOOL?

Het is belangrijk dat de ANs snel Nederlands leren, het is zelfs een eerste voorwaarde tot integratie.

Doch, de eigen taal, de moedertaal blijft toch ook wel belangrijk.

De moedertaal vormt immers een voorwaarde voor een goed contact met ouders en familieleden, het is de taal om gevoelens te uiten.. Emotie, attitude, ook die zaken zijn belangrijk bij het leren van een taal.

Een goede kennis van de moedertaal, geeft de anderstalige nieuwkomer een taalstructuur om naar terug te grijpen en te vergelijken met de Nederlandse taal. Het geeft de leerling een aanknopingspunt. Daarom is het zeker niet onbelangrijk om het kind aan te moedigen in het verder verwerven van eigen taal, naast het verwerven van het Nederlands.

“Onderzoek suggereerde dat ‘attitudes ten opzichte van de tweede taal’ een cruciale beïnvloedende factor is bij het leren van die taal. Dulay en Burt (in: Baker1993) spraken reeds in 1977 over een ‘affectieve filter’. Het idee is dat de affectieve filter bepaalt hoeveel een persoon leert in een formele of informele setting. Ofwel: “je neemt datgene op waarvoor je open wil/kunt staan.” Aldus Hilde De Smedt, Logopediste, Regionaal Integratiecentrum Foyer vzw, Molenbeek, Brussel

BRON: Vanhooren, S., Mottart, A. (Redactie) De Smedt, H. (Spreker). (2008). *22ste conferentie - Het schoolvak Nederlands*. Hoofdstuk 9 Taalgericht vakonderwijs; Ronde 2: *De kracht van emoties en attitudes bij meertalig opgroeiende kinderen*. Academia Press: Gent. Gevonden op het internet: http://media.taalunieversum.org/hsnbundel/download/22/hsnbundel-22_832.pdf

De erkenning van de eigen taal op school is bevorderlijk voor een positief zelfbeeld.

Door de eigen taal een plaats te geven op school, wordt bijgedragen aan een veilig klimaat en geeft de school het beeld ook interesse te hebben in het kind. Zo kunnen ANs gemakkelijker nieuwe leerervaringen opdoen.

“Stimuleren van de eigen taal in het gezin is niet nadelig voor het leren van het Nederlands. Daardoor kan ook de Nederlandse taalontwikkeling gestimuleerd worden”

BRON: Onbekend (2007, Brussel). ANDERSTALIGE NIEUWKOMERS, een zorg voor elke Vlaamse school; vademecum; Coördinatie begeleiding GOK VVKBaO 2007. Vlaams Verbond van het Katholiek Basisonderwijs.

“Ondersteuning in de moedertaal is zeker aan te raden!

Leerlingen moeten natuurlijk voldoende met de Nederlandse taal bezig zijn, maar met, bijvoorbeeld, een vertalend woordenboek kunnen de leerlingen alvast de betekenis van het woord achterhalen om het daarna in het Nederlands te kunnen gebruiken en toe te passen.

Een andere tips is de in les ‘begrijpend lezen’ een tekst aan te bieden in de moedertaal van het kind. Vragen en opdrachten kunnen dan in het Nederlands. Het doel van de les is begrijpend te lezen, dit doel kan ook bereikt worden met een tekst in een andere taal.” Tip van Hilde De Smedt, Logopediste, Regionaal Integratiecentrum Foyer vzw, Molenbeek, Brussel

“Belangrijk is dat kinderen ‘talig’ opgevoed worden, het doet er niet toe in welke taal dat is. Ouders kiezen daarvoor de taal die ze het best beheersen. Communiceren met kinderen moet automatisch gaan, zonder nadenken. Op die manier leren kinderen taal. Alles wat je in de ene taal kunt, kun je ook in de andere taal. Ouders moeten vertrouwen krijgen, zij moeten het gevoel krijgen dat ze goed bezig zijn.”

BRON: Janssen, D. (1997, februari). *Eigen taal spreken thuis vermindert onderwijskansen niet* [gesprek met Koen Jaspaert]. Limburgs Mozaïek, 51.

TIPS:

- Ga positief om met de thuistaal. Maak hierover afspraken op schoolniveau. Laat kinderen spelen op de speelplaats in de taal die voor hen het meest vanzelfsprekend is. Maak indien nodig afspraken in de zin van: “je spreekt Nederlands als er andere kinderen bij zijn die je taal niet kennen.”
- In de thuistaal kan je de AN ook goed observeren: is de AN sociaal, praat hij veel?
- Ook in de klas maak je best afspraken over het gebruik van de thuistaal. Wat kan? Wat kan niet?
- Reageer niet meteen negatief wanneer een leerling spontaan iets vraagt of zegt in de thuistaal. Speel in op wat de leerling aan het doen is of probeer door middel van vragen te achterhalen wat hij duidelijk wil maken. Je kan evengoed het Nederlandse woord aan het thuistaal - woord koppelen, zo geef je les en druk je de thuistaal niet weg.
- Zorg voor prentenboeken in diverse thuistalen. Of laat de leerling zelf boeken meebrengen. Tijdens een verloren momentje, kan de leerling wat lezen in zijn boek. Kinderen kunnen ook CD's uit hun land meebrengen. Maak er verteltassen van.

Hoe kan je de thuistaal in de klas kan inzetten? Een kleine selectie tips van vele gegeven in de nieuwsbrief van Griet Ramaut en Machteld Verhelst:

- Vraag de kinderen hoe iets wordt gezegd of geschreven in hun thuistaal wanneer je dit relevant acht in het kader van een activiteit of het welbevinden van de leerlingen. Maak eventueel een ‘spiekbriefje’ met woorden die je van pas kunnen komen.
- Zorg voor zinvolle, motiverende activiteiten waarbij de leerlingen een probleem moeten oplossen, informatie moeten verwerken om tot een creatief eindproduct te komen, én daarbij hun thuistaal kunnen inzetten. Dergelijke taken geven meer garantie dat leerlingen doelgericht met de taak bezig zijn en dat ze niet zomaar zitten te ‘kletsen’ in hun eigen taal.
- Werk in de klas en op school heel bewust met de thuistaal. Alles begint bij het creëren van een positieve en open sfeer rond meertaligheid op school. Door een positieve attitude aan te nemen ten aanzien van andere talen, verhoog je niet alleen het welbevinden van anderstalige leerlingen op school, maar leren alle leerlingen positief kijken naar andere talen.
 - o Werk met anderstalige liedjes. Je kan de liedjes samen met de kinderen vertalen naar het Nederlands.

- Maak de klaskrant, schoolkrant of blog meertalig.
- Stel samen met de leerlingen een poster op met de dagelijks meest voorkomende woorden (groeten, troosten, eten,...) en laat dit aanvullen door anderen. Zowel woorden in het Nederlands als in de thuistalen kan je vermelden.

BRON: Ramaut, G., Verhelst, M. (s.a.). De school als meertalige leeromgeving? Tips voor het omgaan met thuistalen in het basisonderwijs. Centrum voor Taal en Onderwijs: Leuven. Gevonden op het internet: http://www.cteno.be/downloads/publicaties/taaltip_meertaligheid.pdf

- Ook om ouders te bereiken, is de thuistaal een goed medium:

“Ouders spelen een cruciale rol in de taalontwikkeling. De thuistaal versterken is belangrijk voor het functioneren van het gezin en voor de gehele taalontwikkeling. Aandacht voor de integratietaal (Nederlands) in de thuisomgeving is hierbij essentieel.” Hilde De Smedt, Logopediste, Regionaal Integratiecentrum Foyer vzw, Molenbeek, Brussel

Enkele tips:

- Zet ouders en meertalige collega's in om in hun thuistaal een verhaal te komen vertellen, iets te demonstreren, muziek te maken, te koken,...
- Kinderen mogen ook opzoekingen doen op internet in hun eigen taal.
- Kinderen mogen een taallesje geven in hun eigen taal.
- Kinderen kunnen korte spreekbeurten voorbereiden in eigen taal en dan omzetten (eventueel aan de hand van een vertaalprogramma en hulp van de leerkracht) naar het Nederlands.
- Een welkom in de thuistaal op het oudercontact toont respect voor de ouders.
- Spoor ouders aan om thuis voor te lezen, in de thuistaal als dit hen beter lukt dan het Nederlands.

BRON: Bultynck, K., Sierens, S., Slembrouck, S., Van Avermaet, P. & M. Verhelst (2008), Vooronderzoek m.b.t. de plaats van de thuistalen van de allochtone kinderen binnen onderwijs en opvang in vier scholen van het project 'Thuistaal op school'. Gent: Steunpunt Diversiteit en Leren & Leuven: Centrum voor Taal & Onderwijs. Aangepast door: Carette, R. & E. Willaert, Pedagogische Begeleidingsdienst Stad Gent, 2008. Gevonden op het internet: <http://www.meertaligheid.be/sites/default/files/Kijkwijzer%20%E2%80%98Thuistaal%20in%20een%20krachtige%20leeromgeving%E2%80%99%20lager%20onderwijs.pdf>

Dit document bevat veel meer tips in verband met het introduceren van de thuistaal en cultuur van anderstalige nieuwkomers in het klasgebeuren: klasinrichting en opstelling, klasmanagement, welbevinden, taken, motivatie, betrokkenheid, enz.

10. DE TAALVAARDIGHEID VAN DE ANDERSTALIGE NIEUWKOMER: EEN CONSTATE ZORG?

Na dat eerste jaar, blijft de taalvaardigheid van de AN een opvolgpunt. Een goed TAALBELEID ondersteunt dit.

Uit onderzoek blijkt ook dat AN, los van het opleidingsniveau van ouders, ongeveer twee jaar nodig hebben om alledaagse taal te verwerven, maar vijf tot zeven jaar om de schoolse taalvaardigheden te verwerven .

De school zal een goed taalbeleid moeten maken. Onder andere moet er gekeken worden waarom de taalklas niet het gewenste resultaat op heeft geleverd en wat er moet gebeuren om het wel tot een succes te maken.

Bron: Brouwer - van der Bent, E. (2013, juni). Taalbeleid van basisscholen in een meertalige samenleving; Een onderzoek naar praktische toepassingen van wetenschappelijke inzichten. Thesis Master Taal, mens en maatschappij. Begeleider: Jacomine Nortier. Universiteit Utrecht. Gevonden op het internet: <http://igitur-archive.library.uu.nl/student-theses/2013-0725-200912/Scriptie%20Igitur%20.pdf>

Wat is een taalbeleid?

Taalbeleid is een beleid inzake het taalgebruik bij de communicatie en de instructie op school. Een taalbeleid voeren impliceert een structurele en strategische poging van het hele schoolteam om de onderwijspraktijk aan te passen aan de (taal)leerbehoeften van de leerlingen met het oog op het verbeteren van de onderwijsresultaten van deze leerlingen

- Structureel wil zeggen dat het voeren van een taalbeleid meer is dan een eenmalig initiatief. Het leidt tot een blijvende verandering in het taalgedrag van de leerlingen.
- Strategisch betekent dat alle partners uit het schoolteam samen op een planmatige manier aan dit taalbeleid werken.
- Onderwijsresultaten verbeteren houdt in dat je leerlingen aanzet om taalvaardiger te worden, om zich vlot en correct uit te drukken en tot een betere communicatie te komen.

BRON: Onbekend (2007). Visietekst taalbeleid. Diocesane Pedagogische Begeleidingsdienst Brugge. gevonden op het internet: [http://www.dpbbbrugge.be/secundair/documenten/Taalbeleid%20visietekst%20oktober%202007%20versie%2013%20\(ML\).doc](http://www.dpbbbrugge.be/secundair/documenten/Taalbeleid%20visietekst%20oktober%202007%20versie%2013%20(ML).doc)

Wat kan er allemaal in een taalbeleidsplan staan?

- Beschrijving van de huidige situatie met een SWOT-analyse. (zie bronnen voor meer informatie over SWOT-analyses)
- Beschrijving en analyse van uitgevoerde en lopende acties.
- Brainstorm mogelijke acties.
- Bepalen van prioritaire acties.

De leerlingenpopulatie is in onze school de laatste jaren sterk veranderd. Meer kinderen met een andere thuistaal maar ook meer kinderen met een leerachterstand. Onze leerkrachten zijn niet altijd genoeg gewapend om daarop in te spelen. Het vraagt om een andere manier van 'kijken naar...'. We willen 'breed evalueren' door de ontwikkeling van een kind in z'n totaliteit te bekijken.

Enkele mogelijkheden:

- Kinderen, begeleiden bij de ontwikkeling van taalvaardigheid in Standaardnederlands houdt in dat de leerkracht zelf een rijk, gevarieerd en begrijpelijk taalaanbod doet.
 - Het vraagt een extra inspanning om bijvoorbeeld de testvragen te screenen op begrijpelijkheid. (taal en woordkeuze in de vraag of de instructie)
 - Vermits de methodegebonden en de LVS-testen (om hiaten te ontdekken, voorsprong te ontdekken) een momentopname zijn en enkel testen wat meetbaar is, moeten we het evalueren uitbreiden met observaties en andere evaluatievormen.
 - Kinderen moeten veel en gevarieerd kunnen lezen, vooral ook informatief.
 - Voorlezen blijft een belangrijke bijdrage bieden aan het leren van woorden.
- Actief meewerken aan de 'voorleesweek' wordt dan ook een schoolprioriteit (2013 – 2014)
- Binnen functionele taken moeten we aandacht besteden aan specifieke school- en instructietaal. Door herhaling en herformulering/omschrijving.

- Als leerkracht geregeld een korte, heldere uitleg van een woord geven alvorens verder te gaan met de les.
- Voldoende kansen tot interactie bieden met alle kinderen, in het bijzonder de kinderen die extra impulsen nodig hebben.
- Boodschappen in korte zinnen geven of instructie herformuleren.
- Correcte non-verbale communicatie als ondersteuning bij het spreken en communiceren gebruiken.
- Zaken concreter maken en context geven bv. m.b.v. plaatjes, afbeeldingen, Digibord, voorwerpen,...bv. gebruik van het smartbord : via 'google afbeeldingen' kan je voor kinderen snel een woord visualiseren
- Op een gepaste manier feedback geven over het taalgebruik van de leerlingen (modellieren, corrigeren, doorvragen, ...
- Bewust kiezen voor groepeeringsvormen waarbij minder taalvaardige en meer taalvaardige kinderen met elkaar moeten samenwerken.

Wij gaan pas over tot remediëring als alle hulpmiddelen tot preventie en klasinterne differentiatie zijn uitgeput.

De effecten van de remediëring worden regelmatig geëvalueerd, de evaluatie is gericht op het nemen van beslissingen, over aanpassing en verderzetting van de ondernomen acties. (HGW-werking).

Taal rondom de klas

Afspraken rond taalgebruik buiten de klas:

- Taal op de speelplaats ?
- Schriftelijke communicatie naar ouders,...?
- Visuele ondersteuning met picto's ?
- Communicatie met ouders ? In welke taal voeren we gesprekken ? Uitzonderingen ?
- Welke taal tolereren we bij zwemmen, turnen, uitstappen, ...

Kinderen in hun vrije tijd op een speelse, informele manier met het Nederlands in aanraking brengen is een aanrader bv. door ouders 'warm' te maken om kinderen in een sportclub, jeugdbeweging in te schrijven.

Chantal Cuyvers, Directeur, Vrije basisschool Rozenberg, Mol

11. DE ANDERSTALIGE NIEUWKOMER EN HINDERNISSEN: WAT ALS HET LEERPROCES NIET VLOT VERLOOPT?

De schoolse achtergrond van de anderstalige nieuwkomers is zeer divers. Sommige kinderen zijn door omstandigheden nog nooit naar school geweest en moeten alles leren.

Stilzitten, concentratiestoornissen, niet spreken, de leerkracht niet durven aankijken, te laat komen...soms moeilijk of zelfs agressief gedrag...niet vooruit gaan...

De leerkracht zit met diverse vragen:

Vinden leerproblemen hun oorsprong in traumatische ervaringen of is er een mentale achterstand?

De AN is zeer terug getrokken, kijkt de leerkracht nooit aan, maakt geen contact...moet ik iets ondernemen? Scheelt er iets?

De AN vordert niet, kan hij het niet, wil hij niet, waarom lukt het niet....is het de taal, is het de cultuur, is het attitude?

Herkenbare situaties? Vele vragen, frustraties, zorgen...

Hier vatten we een aantal knelpunten samen en trachten kort wat handvatten aan te reiken.

ANDERE ORDENING IN WAARDEN EN NORMEN

Mag ik de papa van Achmed een hand geven op het oudercontact? Waarom kijkt Younes mij niet aan? Waarom doet Achmed zo lastig als hij het bord moet afvegen, waarom kan Oguzan niet in groep werken? Zo veel verschillende landen in de klas, dat betekent ook zoveel verschillende culturen, gewoonten en gebruiken. Dit levert wel eens wat ergernis, onzekerheid, soms conflicten op. En moet ik dan alles kennen om in contact te treden met anderen. En wat als ik fouten maak?

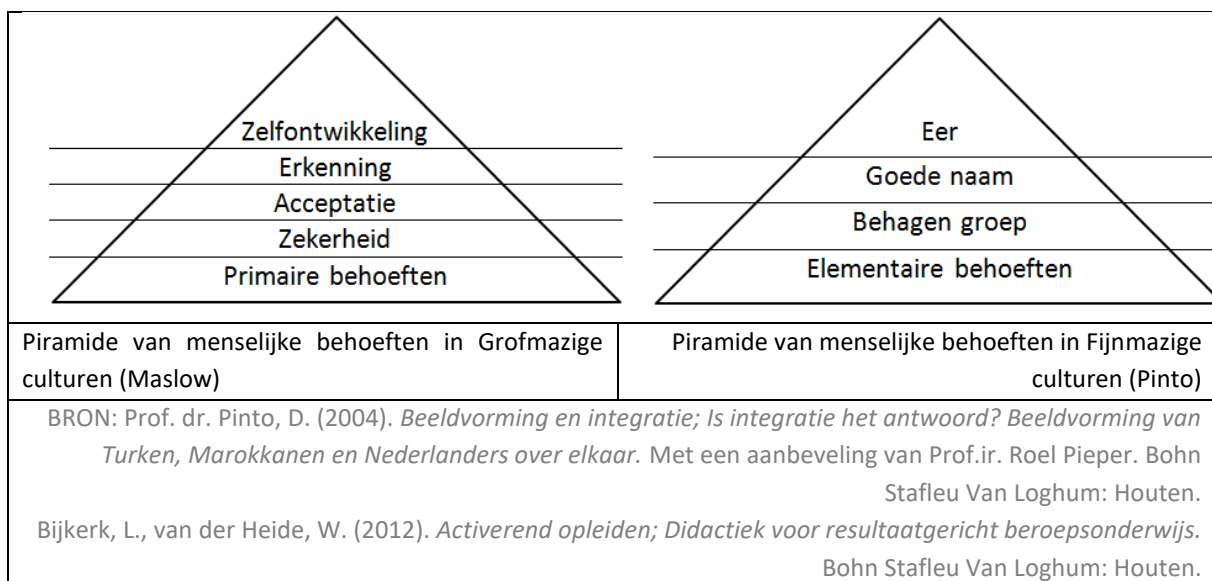
TIPS:

De communicatiestijlen, de omgangsvormen, verbaal of non-verbaal, kunnen verschillend zijn in andere culturen. De manier van omgaan met 'tijd' kan anders zijn; ook de wijze waarop je omgaat met feedback, kritiek, groepswork... Kortom, andere culturen, andere rituelen, gewoontes, andere waarden en normen....

- Je moet zeker niet alles kennen. De basishouding is vooral belangrijk: een open houding aannemen.
- Wees een OEN: open, eerlijk en nieuwsgierig...
- Besef dat je zelf ook cultureel bepaald bent, dat je kijkt met de ogen van "je culturele bril" ...
- Tracht, indien mogelijk, wat meer informatie te krijgen; tracht je zo breed mogelijk te vormen, te informeren. Het geef je een iets comfortabeler gevoel. Maar "overculturaliseer" niet. WANT: Elke persoon is ook weer uniek en valt nooit samen met zijn cultuur
- Spreek collega's, netwerken, aan...het CLB bijvoorbeeld (zie verder: zelfzorg); je kan je zorgen delen, informatie uitwisselen...
- Praat met de leerling, de ouder over je gevoelens in de "ik-vorm": ik begrijp niet goed waarom je zo doet of waarom je dat nu zegt...kan je zeggen waarom je zo doet?
- Andere waarden en normen? Geef hen ook groeikansen.

Prof. dr. David Pinto, naast anderen, reikt een denkkader aan waarmee het mogelijk wordt om de verschillen tussen mensen uit verschillende culturen te begrijpen. Begrip is niet alleen de basis voor respect, het is ook de basis voor het voorkomen van onnodige misverstanden. In zijn denken stelt hij naast de pyramide van Maslow (zie hieronder), die past bij het Westen en waarin "zelfontwikkeling" het hoogste goed is, de pyramide van Pinto, die past bij het Oosten en waarin "eer" het hoogste goed is.

BRON: onbekend (2007). Pyramide van Pinto. Gevonden op het internet: <http://osc.de-csv.nl/Gereedschap/PyramidevanPinto.aspx>

"We gebruiken Pinto's, en ook andere inzichten in vormen om inzicht te krijgen in andere culturen. Deze inzichten zijn soms verhelderend om bepaald gedrag te duiden" Vertelt Lieve Lenaerts, coördinator DoorElkaar.

Het expertisecentrum DoorElkaar zit verankerd in het Hivset en Vormingscentrum Hivset, maar werkt ook nauw samen met andere partners o.a. Prisma vzw. Onze missie bestaat erin organisatorische en individuele vragen op vlak van diversiteit, interculturaliteit en anderstaligheid aan te pakken met een creatief aanbod: via vormingen, via onderzoek, via vele deskundigen in de school zelf, via diverse andere creatieve wegen. De Hivset Campus heeft opleidingen in taal en in zorg, een OKAN-afdeling, vele allochtone studenten, diverse projecten in het Vormingscentrum i.v.m. beide zaken: taal en cultuur; kortom veel expertise aanwezig op terrein van de taalkloof en cultuurverschillen.

IDENTITEITSONTWIKKELING BIJ ANDERSTALIGE JONGEREN

Niet-westerse ouders hebben soms een andere opvatting over opvoeding, over onderwijs. Dat kan tot verwarring en veel onzekerheid leiden. De wereld binnen het gezin verschilt van de wereld daarbuiten. Deze kinderen moeten voortdurend pendelen tussen twee werelden. Het is belangrijk voor de leerkracht om dit gegeven te kennen. Het vraagt van de leerkracht een andere aanpak soms...

Geert Serneels, Psychologe en Algemeen Coördinator, Solentra vzw, Brussel: "Een voorbeeld van een verschillende aanpak in culturen: Kinderen met ADHD. Bij ons stellen artsen, na de diagnose van ADHD, medicatie voor en eventueel gedragsbegeleiding. Maar in andere culturen gelden andere opvattingen en andere remedies. Een "hyperactief" jongetje is vaak een teken van vitaliteit en goede gezondheid. De familie vertrekt eerder vanuit het ritme van het kind en gelooft dat het hyperactieve er wel zal 'uitgroeien'. Het voorstel om een pilletje te slikken wordt dan vaak op verontwaardiging onthaald."

BRON: Put, G. (s.a.). Interview; Weergave van het gesprek met juristpsychologe Geert Serneels en psychologe Hilde Smits van vzw Solentra over vluchtelingenkinderen en hun ouders. Gevonden op het internet: http://www.vluchtelingenwerk.be/actueel/vzw_solentra.php

TIP:

- Besef dat de culturen thuis en op school verschillend kunnen zijn.
- Tracht inzicht te verwerven in de thuiscultuur, als het kan.
- Besef dat culturen dynamisch zijn, dat mensen nooit volledig een product zijn van hun cultuur en dat culturen door migratie ook kunnen veranderen...
- Werk met context: "hier op school verwachten wij dat" ...zo plaats je de kinderen niet voor onmogelijke keuzes tussen thuis of school.

KWETSBARE KINDEREN

Migratie geeft kansen, maar brengt ook vaak stress mee. Migratie is een rouwproces.

Het wennen aan een nieuw land, afscheid nemen, een nieuwe taal, de onzekerheid...

Ze zijn misschien een tijd niet naar school kunnen gaan door het vluchten en het vinden van een nieuwe plaats in een nieuwe maatschappij. Op socio-emotioneel vlak niet eenvoudig voor deze kinderen: ze dragen een heel verhaal met zich mee.

Voor de opvang van deze kinderen in de klas zijn belangrijk: 'veiligheid', 'vertrouwen', 'erbij horen' en 'structuur'. De school geeft hen houvast, het leidt hen af van de problemen die er kunnen zijn, de spanningen thuis. De school is misschien de enige zekerheid die ze op dat moment hebben.

"Toch zien we dat heel veel van deze kinderen te maken hebben met concentratieproblemen op school. Sommigen zijn bovendien zeer angstig en nerveus. Anderen voelen zich machteloos en uiten dit door een zeer agressief gedrag. Dit komt vooral voor bij kinderen die zich helemaal niet verstaanbaar kunnen maken en daardoor erg gefrustreerd zijn.

Opvallend is ook dat veel kinderen enorm gehecht zijn aan persoonlijke bezittingen en zich ook allerlei dingen in de klas gaan toe-eigenen om hierdoor een houvast te creëren. “

“Verschillende leerkrachten vermelden dat ze het erg moeilijk vinden om met dit soort gedragsproblemen om te gaan. Ze voelen aan dat individuele aandacht erg belangrijk is, maar dat is juist dat wat ze niet altijd kunnen geven. Overleg en uitwisseling zouden hier wellicht een uitweg kunnen bieden. Voorts zou het ook interessant zijn om te rade te gaan bij leerkrachten uit het buitengewoon onderwijs. Zij beschikken in sommige gevallen wellicht over de nodige achtergrondinformatie en deskundigheid om in te spelen op individuele gedragsproblemen. Ook het CLB kan geraadpleegd worden.”

BRON: Onbekend (2007, Brussel). ANDERSTALIGE NIEUWKOMERS, een zorg voor elke Vlaamse school; vademecum; Coördinatie begeleiding GOK VVKBaO 2007. Vlaams Verbond van het Katholiek Basisonderwijs.

Welke reacties kunnen AN vertonen?

- Ze zijn ontgoocheld in autoriteitsfiguren
- Ze hebben een andere moraal:
- Ze zijn pessimistisch of klampen zich net vast aan beroepen zoals “dokter” of “leraar” om iets aan de omstandigheid te veranderen of het hun ouders beter te laten hebben
- Ze zijn soms erg volwassen voor hun leeftijd

BRON: Milissen, E., Pisman, K. (2010). EHBAN, Eerste hulp bij anderstalige nieuwkomers. Deze map kwam tot stand op vraag van de scholengemeenschap Bab(b)el. Gevonden op het internet: <http://www.scholengemeenschapbabbel.be/ANCObabbel/EHBAN.html>

“Het belangrijkste bij kinderen met sociaal-emotionele problemen, is hen een gevoel van veiligheid te geven. Zowel voor de kinderen die erover kunnen praten, als de kinderen die hun gevoelens niet mondeling kunnen communiceren. Onze houding tegenover het kind is: de tijd dat je bij ons bent, is het veilig, mag je jezelf zijn, moet je niet bang zijn. Dat is het beste, en eigenlijk ook het enige, dat wij als school en leerkrachten kunnen doen.” Vertelt Bernadet Taymans, Kleuterjuf, Vrije Basisschool Sancta Maria, Deurne

“Maar de AN is vaak ook heel veerkrachtig. Het is belangrijk als school deze veerkracht en weerbaarheid te vergroten. Vaak zien leerkrachten problemen ook snel doordat ze kinderen vaak zien en een vertrouwensband met hen hebben.” Vertelt Bram Tuk, Senior adviseur, Kennis- en adviescentrum Pharos, afdeling kennisontwikkeling en –overdracht, Utrecht

BRON: Onbekend (2011, april). *Eerste opvangschool een gezonde school?* LOWANieuws, E-nieuwsbrief, jaargang 3, nummer 3. Gevonden op het internet: <http://www.pharos.nl/documents/doc/eerste%20opvangschool%20een%20gezonde%20school%20def.pdf>

TIPS:

- Er zijn momenten dat leerlingen willen vertellen, benut deze zeker; vaak zijn het niet-talige vakken zoals drama, sport, muziek...
- Ga niet op zoek naar verhalen. Soms wil men niet vertellen, respecteer dat dan ook
Het is balanceren tussen twee polen

“Van zware trauma’s blijven we af”, verzekert Marina. “Het opvangcentrum verwittigt ons en we overleggen met de kinderpsychiater. De leidraad voor de leraar is: graaf niet in het verleden van het kind.” Elke maand zien de school, het opvangcentrum en het CLB elkaar. Ze bespreken elk kind. Liesbeth (juf) vertegenwoordigt er alle leraren: “Zo weten we nu waarom Simon hyperactief is in de klas. ’s Avonds komt hij zijn kamer niet

uit, want mama wil niet dat hij speelt met de kinderen in het centrum. We zoeken oplossingen.” Marina Sleurs, Directeur, Vrije basisschool Sint Clementiaanschool, Overpelt

BRON: Onbekend. (2011, februari). *Vluchtelingen: helpen, doorverwijzen of ondersteunen?* . Klasse voor leraren. Gevonden op het internet: http://www.klasse.be/leraren/18698/#.Un_LRPm6q7Y

- Herken je de problemen? Oordeel echter niet te snel. De leerling dient de migratie te verwerken, zich aan te passen, ervaringen te verwerken...” het zijn vaak gewone reacties van kinderen op abnormale situaties.
- Je kan het niet altijd alles alleen. Roep tijdig hulp in!
Het CLB kan je vragenlijsten bezorgen, kan je informatie geven. Soms is het een hele zoektocht. Het is niet zo eenvoudig om in te schatten wanneer een probleem ernstig is. Het is vooral door het samenleggen van vele bevindingen (team, CLB, schoolarts) en een goede observatie door iedereen dat een situatie kan verduidelijkt worden.
- Denk eraan altijd de ouders te betrekken. Ze hebben het recht op deze informatie en ze kunnen betekenisvolle bijkomende inlichtingen bezorgen over het kind in zijn thuiscontext. Wees altijd voorzichtig hierin.

“We zorgen voor een community-gerichte benadering. Dat betekent dat we ervan uitgaan dat het welzijn van deze kinderen de verantwoordelijkheid is van de maatschappij. Daarom vinden we het belangrijk om het bestaande netwerk van het gezin te versterken. Is er een buurvrouw die het gezin kan ondersteunen of een ver familielid? Wat kunnen zij betekenen voor het kind en het gezin? Vaak gaan we samen met de ouders naar de school om uitleg te geven over het kind en zijn achtergrond” Vertelt Geert Serneels, Psychologe en Algemeen Coördinator, Solentra vzw, Brussel

BRON: Kassenberg, A., Bongaards, M., Wolfgram, P. (2004). *Vluchtelingenkinderen en hun welbevinden: over het nut van speciale lesprogramma's voor het basisonderwijs*. Gevonden op het internet: <http://www.migrantenstudies.nl/wp-content/uploads/MS-2004-NR1-P21-35.pdf>

“De community-based benadering bestaat erin dat het professionele en informele netwerk rondom het kind gemobiliseerd worden om op een gecoördineerde manier een hulp op maat van elk individueel kind aan te bieden. Een kind dat een leerachterstand dreigt op te lopen kan op deze manier bijvoorbeeld georiënteerd worden naar een IBO of een WMKJ. Tegelijkertijd kan bijvoorbeeld een tante of een oudere buurvrouw gemobiliseerd worden tot en/of bekrachtigd worden in een individuele aandacht en het bieden van taalondersteuning. Dergelijke laagdrempelige community-based bijeenkomsten met doorverwijzingen en interventies op lokaal niveau hebben een belangrijk preventief effect. Doordat ouders gehoord worden in deze onderdelen en deze onderdelen van de hulpvraag behartigd wordt door de juiste instanties, ontstaat er bij de ouders vaak de nodige psychologische ruimte om ook oog te hebben voor het psychologische welzijn en/of leerproblemen bij het kind.” (Dit citaat is een onderdeel van een visietekst voor dit boek uitgeschreven door het team Solentra vzw, Brussel)*

Hoe reageer je als een kind weigert te spreken?

Het kan zijn dat een kind dat een taal weigert te spreken zich in ‘**de stille periode**’ bevindt. Dat is een fase (enkele weken tot enkele maanden) waarin het kind een lange tijd in een bepaalde taal niets zegt, terwijl het in een andere taal wel al tot spreken kwam. Het begrijpt al veel, maar voelt zichzelf niet zeker om zich in die taal te uiten. Deze periode is volkomen natuurlijk en gaat vanzelf weer over.

Daarnaast kan het zwijgen gerelateerd zijn aan het **sociaal-emotionele welzijn** van het kind. Besteed daarom aandacht aan het gevoel dat je kind heeft bij die taal. Wil het niet opvallen? Is het bang om fouten te maken? Kent de taal een lage status en brengt het spreken in die taal schaamte met zich mee?...

De enige manier om te weten wat er in het kind omgaat, is dit onderwerp **bespreekbaar** te maken. Zet het kind in geen geval onder druk, maar geef het tijd en ruimte om gewend te geraken aan de nieuwe taal. Dwing het kind niet tot het spreken van een taal, maar probeer ervoor te zorgen dat de omstandigheden voor het kind ideaal zijn om te experimenteren. Je kan ook proberen op **speelse en laagdrempelige manieren de blokkering bij het kind te doorbreken**, het spreken te stimuleren en spontane reacties uit te lokken. Bv. een gesprek via een medium (bv. pop), iets geks doen of fout zeggen,...

BRON: Onbekend. (s.a.) *Hoe reageer je als een kind weigert te spreken?* Gevonden op het internet:
<http://www.meertaligheid.be/thuis/faq>

Enkele mooie inspirerende voorbeelden:

Leen Van Looveren, kleuterleidster, Stedelijke Basisschool Turnhout:

“Werken met taalarme en angstige kinderen met behulp van een spiegel

Eerste fase : observatie

Wanneer een anderstalig kind met een degelijk emotioneel gevuld rugzakje in mijn klasje komt, laat ik hem/haar even met rust. Hij/Zij krijgt de kans om de klas te verkennen, de kleuters te observeren en de leidster te schaduwen. Het is dan ook het moment om met kleuters voor de spiegel te gaan staan om liedjes gekoppeld aan een spelletje ivm het lichaamschema te spelen oa ‘het aangezicht’, ‘er was eens een spinnetje’. Het anderstalige kind observeert de leidster met de kleuter en ervaart de interactie tussen de leidster en kleuter als positief: samen liedjes zingen, samen de lichaamsdelen aanwijzen ieder bij zichzelf of de leidster tikt de kleuter aan, samen smoelen trekken, kriebelen. Het plezier dat we samen beleven leeft in de anderstalige kleuter mee daar hij/zij stiekem meekijkt in de spiegel naar het gebeuren. Het eerste onrechtstreekse oogcontact is gelegd.

Tweede fase : contact met de leidster

Ik ga met de kleuter alleen voor de spiegel staan. Meestal is de kleuter verlegen of bang.

Het kijken naar de leidster gebeurt stiekem, indirect daar het kind geneigd is naar zichzelf te kijken en spontaan werpt de kleuter een snelle blik naar het spiegelbeeld van de leidster. Daar het kind niet rechtstreeks naar je moet kijken, is de drempel veel kleiner om contact te krijgen met de leidster. Bij de aanvang zingen we enkel liedjes over het aangezicht waarbij de leidster de gezichtsdelen aanduidt. De leidster toont wat ze met haar ogen, mond, neus, oren functioneel kan doen.

Derde fase : lichamelijk contact

Deze kinderen mijden lichamelijk contact maar hebben hier zeker evenveel nood aan als andere kinderen. Het aantikken van hun neus, het tellen van hun vingers, later het kriebelen van een spinnetje op hun buik en hoofd voor de spiegel geeft hun zekerheid. De angst om door iemand aangeraakt te worden wordt kleiner want ze zien zichzelf “tastbaar” in de spiegel. Ze verliezen zich niet in bange gedachten en zijn gefocust op het gebeuren in de spiegel.

Vierde fase : emoties tonen

Wanneer de kleuter een poosje in de klas aanwezig is en het contact met de leidster en de medekleuters groeit, gaan we samen voor de spiegel staan om emoties te tonen.

Deze kleuters tonen moeilijk hun emoties: ze tonen zich ofwel angstig - verdriet komt voort uit angst - ofwel gevoelloos – het lijkt dat niets hun nog raakt.

Afhankelijk van de emotionele bagage van het kind start ik met blij – bang of blij – verdrietig en later meestal met blij – boos. Bij de aanvang van deze fase merk ik een passieve, terughoudende kleuter. Ze staren je aan en ze zijn verrast dat ook de leidster verdrietig of bang kan zijn. Via de spiegel leren ze emoties erkennen bij een ander. Stilaan tonen de kinderen hun gevoelens bij een reëel gebeuren.

Tot slot: Het oogcontact via het spiegelbeeld van het kind en het spiegelbeeld van de leidster opent nieuwe perspectieven zowel voor het kind als voor de leidster. De kleuter krijgt de kans om indirect iets te vertellen dmv zijn/haar spiegelbeeld. De kleuter wil iets kenbaar maken zonder dat hij/zij je persoonlijk hoeft aan te spreken. Ik noem dit een driehoekscontact: de tussenpersonen zijn de spiegelbeelden waarmee je communiceert. Mijn ervaringen met deze werkwijze zijn zeer positief. Ik heb reeds verscheidene kleuters op deze wijze zien groeien en dit geeft mij een bijzonder goed gevoel.

Het verhaal van Jo Van Turnhout, Leerkracht AN, Vrije basisschool Sint-Clara, Arendonk

“Er kwam een nieuwe leerling in mijn klas. Een Syrisch meisje van 7 dat nog nooit naar school geweest was. Tijdens het kringgesprek 's morgens vertelde ze nooit iets. Ik hoorde haar stem enkel als ze woorden moest herhalen. Na zo'n 2 maanden speelden we 'Mens erger je niet'. De leerlingen speelden in duo's. Iemand gooide en de andere verplaatste de pion en de beurt nadien omgekeerd. Hier ontpopte het anders zo stille meisje zich tot de leider van het spel. Ze wees anderen erop als ze wel of nog niet aan de beurt waren. Dit natuurlijk met een beperkte woordenschat maar wel verstaanbaar voor de anderen. Sindsdien maak ik meer tijd om de kinderen vrij spelletjes te laten spelen.”

“Als leerlingbegeleider in een OKAN-klas liet ik de leerling, bijvoorbeeld, zijn gezinssituatie neerzetten met de duplo- poppetjes: een poppetje voor elk gezinslid op de tafel. Als de leerling een beetje Nederlands verstond, kon ik ook enkele vragen stellen. Hij kon die dan met ja of nee beantwoorden. Je komt veel te weten over het gezin van de leerling door te kijken naar hoe de leerling de poppetjes zet:

- Is er veel ruimte tussen de poppetjes?
- Waar staan vader en moeder? Staan ze dichtbij de leerling of ver?
- Waar staan broers en zussen? Staan ze dichtbij de leerling of ver?
- Zijn er nog andere belangrijke personen in het leven van de leerling? (bijv. een oom of tante of een dier)

Ook situaties op school kon ik zo aanpakken, bijvoorbeeld n.a.v. een conflict.

Deze methode komt uit het systemisch werken met groepen. Bert Hellinger was hiermee met zijn familie-opstellingen één van de voorlopers.” Aldus Karen segers, OKAN-leerkracht en voormalig leerlingbegeleider, DoorElkaar Hivset Campus Hoger Instituut voor Verpleegkunde Sint-Elisabeth Turnhout

MOEILIK GEDRAG

Stel je als team volgende vragen: “Hoe gaan we om met agressief gedrag?” en “Welke leerkansen bieden we kinderen met gedragsproblemen om hierin positief te evolueren?” Het is uiterst belangrijk om deze vragen te beantwoorden binnen je team. Maak duidelijke afspraken. Een eensgezinde visie zorgt voor structuur en duidelijkheid! Uiteraard heeft elke leerkracht of toezichter zijn/haar eigen frustratiedrempel of reactievermogen. Op zich is daar niets mis mee. Kinderen moeten echter wel weten binnen welke grenzen ze zich mogen en kunnen bewegen. Kinderen weten zeer snel wie snel, minder snel of niet reageert. Hierdoor kunnen bepaalde frustraties zich opstapelen van speeltijd tot speeltijd. Op onze school werken wij hiervoor momenteel met een witte en gele kaart i.v.m. agressief gedrag (3 aspecten brengen we in kaart: vechten, materiaal vernielen of roepen). Wie toezicht heeft, kan een verwittiging geven (witte kaart= leerkracht informeren) of een gele kaart (bv. iemand die niet van stoppen weet, na verwittiging= leerkracht + ouders informeren). Het is de bedoeling dat de leerkracht of zorgleerkracht er iets mee doet (met de witte kaart), zodat erger voorkomen kan worden en we kinderen ook groeikansen geven om hieraan te werken.

BRON: Milissen, E., Pisman, K. (2010). *EHBAN, Eerste hulp bij anderstalige nieuwkomers*. Deze map kwam tot stand op vraag van de scholengemeenschap Bab(b)el. Gevonden op het internet: <http://www.scholengemeenschapbabbel.be/ANCObabbel/EHBAN.html>

“Normen en waarden ontwikkelen zich niet in een vacuüm, maar in wisselwerking met de omgeving. De Nederlandse samenleving biedt niet veel duidelijkheid voor nieuwkomers als het gaat om het hanteren van agressieve impulsen. Enerzijds is het taboe op openlijke agressieve uitingen steeds groter geworden; schelden is ordinair, een ruzie beslechten met de vuisten geldt als primitief. Anderzijds is er publiekelijk en in de media veel agressie zichtbaar en zullen jongeren regelmatig getuige zijn van agressie op straat. Nieuwkomers brengen eigen ervaringen en opvattingen mee. Soms komen zij uit samenlevingen waar openlijke agressie van bijvoorbeeld de overheid gewoon is en zijn zij met extreme vormen van agressie

geconfronteerd geweest. In die situatie kunnen nieuwkomers zowel binnen hun gezin als daarbuiten met geweld te maken krijgen. Onmacht en het gevoel buitengesloten te worden kunnen tot agressie leiden. De mening van leeftijdgenoten is van groot belang. Normen en waarden zijn (nog) plooibaar en daarom is het van belang hierbij stil te staan in onderwijs” Aldus Bram Tuk, Senior adviseur, Kennis- en adviescentrum Pharos, afdeling kennisontwikkeling en –overdracht, Utrecht

BRON: Tuk, B., de la Rive Box, A. (2000). *Welkom op school : mentormethode voor nieuwkomers in het voortgezet onderwijs*. Stichting Pharos: Utrecht

TIPS:

- Richt je op de toekomst – op de houding, kennis en vaardigheden die leerlingen in deze samenleving nodig hebben.
- Voor leerlingen met een andere culturele achtergrond zijn de basisvaardigheden erg belangrijk. De school is voor velen namelijk de enige plaats waar ze deze kunnen verwerven. Door ervoor te zorgen dat alle leerlingen de basisvaardigheden met succes kunnen verwerven, voorkom je een groot deel van het ongewenste gedrag dat voortkomt uit verveling of frustratie.
- Focus op waarneembaar gedrag. Iemand die zich misdraagt, moet gecorrigeerd worden vanwege de veiligheid van de groep. De correctie moet dan ook gaan over het gedrag van de persoon, niet over de overtuiging die eraan ten grondslag zou liggen.
- Benoem altijd het gewenste gedrag, niet alleen het foute gedrag afkeuren. Soms kent de AN het niet weet hij niet goed wat verwacht wordt.
- Orde, structuur en regelmaat bieden een sfeer van veiligheid waarbinnen personen zich kunnen ontplooiën en een eigen autonomie kunnen ontwikkelen. Weet als school dan ook waar deze grenzen liggen. Afspraken moeten duidelijk zijn. Vertel ook waarom het belangrijk is. Afspraken moeten ook door het hele team gedragen worden.
- Afspraken moeten vaak herhaald worden en kijk altijd na of ze ook begrepen worden.
- Eventueel kan ook een attituderapport meegegeven worden. Op die manier kan je gedrag en houding opvolgen.
- Ken je leerlingen. Zorg ervoor dat je genoeg weet over de culturele, religieuze en talige achtergrond van je leerlingen, zodat je begrijpt waarom zij zich gedragen zoals ze doen, weet waar gevoeligheden kunnen liggen en waar ze extra uitleg nodig hebben. Leerlingen zelf, en hun ouders en omgeving, zijn de belangrijkste bronnen van informatie.

BRON: Hogeboom, B. (s.a.). *Scholen integreren, volgen of leiden. Aanbevelingen voor gemengde scholen*. Amersfoort: CPS onderwijsontwikkeling en advies.

Moeilijk gedrag kan te wijten zijn aan gekwetste basisbehoeftes:

Mensen met niet-westerse culturen In westerse landen zijn in de eerste plaats individuen, die verantwoordelijk zijn voor het eigen gedrag. Mensen moeten hun gedrag grotendeels zelf bepalen. In sommige niet-westerse culturen speelt de groepsgebondenheid een grote rol. Mensen zijn vooral groepslid en verantwoordelijk voor het groepsbelang. De basisbehoeften krijgen voor een deel een andere invulling. Belangrijk zijn o.m. de behoefte aan erkenning door de groep (behoefte om zich te conformeren aan de groep, erbij horen) en de behoefte om de reputatie van de groep hoog te houden en om de eer van de groep uit te dragen. Verder spelen het gemeenschapsgevoelen het opkijken naar en zich identificeren met gemeenschapsfiguren een belangrijke rol. Als men signalen of symptomen die geënt zijn op dit soort gekwetste behoeften te lijf gaat vanuit onze westerse basisbehoeften, kan dat wel eens tot een foute aanpak leiden.

BRON: Depondt, L. (medewerker Steunpunt GOK)(2010, januari). *“Kijk me niet (te) vlug in de ogen!” De sociaal-emotionele opvang van anderstalige nieuwkomers*. GOK-schrift nr. 13. Gevonden op het internet: http://www.steunpuntgok.be/downloads/artikel_nieuwkomers_socio_emo.pdf

- Het is belangrijk om gevoelens te bespreken in de klas of in de school. Werk een thema uit rond gevoelens of rond (storend) gedrag: een verhaal als uitgangspunt, een rollenspel, poppenspel, enz...

Tip van Yasmine Wauthier: "Een methode om op verschillende manieren naar problemen en situaties te leren kijken, is de methode van de denkhoeden van De Bono. Het stelt zes verschillende manieren van denken voor, uitgedrukt in zes verschillende kleuren hoeden. Het nodigt kinderen uit om op verschillende manieren naar een probleem of uitdaging te kijken. Ook leerkrachten zelf kunnen er, voor hun eigen aanpak, veel uit halen."

De Bono beschrijft zes manieren waarop je situaties kunt beschouwen. De zes denkhoeden kun je gebruiken om, vanuit de verschillende denkwijzen die ze voorstellen, mogelijke oplossingen voor problemen te (onder)zoeken. Denk je met verschillende denkhoeden op, dan ontstaat een completer beeld. De techniek is ontwikkeld vanuit de vaststelling dat mensen geneigd zijn om problemen steeds op eenzelfde manier te benaderen. Door de denkhoeden op te zetten word je gedwongen om een probleem ook eens van een andere kant te bekijken.

De rode hoed: emotioneel denken

Deze hoed staat voor emoties, spontaniteit, gevoel en intuïtie. Je reageert vanuit je gevoel en hoeft geen argumenten te geven. *Hoe voel ik me hierbij, wat zegt mijn intuïtie me?*

De witte hoed: objectief-analytisch denken

Deze hoed staat voor feiten, cijfers en informatie. Je gaat uit van objectieve informatie. *Wat weet ik en wat niet?*

De zwarte hoed: negatief-kritisch denken

Deze hoed staat voor zwartkijken, voor nadruk op het negatieve en op aanwezige risico's. Je bent advocaat van de duivel, voorzichtig, pessimistisch. *Pas op! Het kan hier gevaarlijk, moeilijk zijn.*

De gele hoed: positief denken

Deze hoed staat voor positief en constructief denken, optimistisch zijn. Je bent op zoek naar voordelen en bekijkt het van de zonnige kant. *Wat is goed en haalbaar in het idee?*

De groene hoed: creatief denken

Deze hoed staat voor creativiteit, groei, energie en leven. Je brengt alternatieven en nieuwe ideeën aan. Je bent opbouwend, vruchtbaar. Je mag freewheelen (vrij associëren) in je manier van denken. *Hoe kan het anders?*

De blauwe hoed: beschouwend-controlerend denken

Deze hoed staat voor afstandelijkheid en controle. Je bent de dirigent die het proces in de gaten houdt. Je evalueert wat is bereikt, stelt vast wat de volgende stap moet zijn. *Welke actie onderneem ik, wat organiseer ik, wat is het besluit?*

BRON: Bakkers, E. (2006). *De zes denkhoeden van De Bono*. Centrum voor Ervaringsgericht Onderwijs. Contactgroep EGO Limburg. EE-m@gazine, Jaargang 2006-2007. CEGO Publishers: Leuven. Gevonden op het internet: <http://www.kidzz.be/Documenten/Denkhoeden/Denkhoeden%20van%20de%20Bono.pdf>

Dit document bevat meer informatie en lessuggesties.

- Soms kunnen socio-emotionele problemen de oorzaak zijn van een traag leerproces. De ontwikkelingsgeschiedenis van de AN nagaan, is dan belangrijk...

In een klas van een praktijkschool met alleen migrantenkinderen (14 leerlingen, toelatingscriteria: IQ 50-85, leeftijd 16-20, en, specifiek voor deze klas: niet goed Nederlands sprekend) bleek één leerling niet te vorderen in de ontwikkeling in de Nederlandse taal. Dit had te maken met angsten gerelateerd aan het schoolbezoek in het land van herkomst, hetgeen niet bekend was op de huidige school.

Naar aanleiding hiervan werd nagegaan wat er op school bekend was over de ontwikkelingsgeschiedenis en achtergronden van alle leerlingen van deze klas. Ondanks het onderzoek van de indicatiecommissie en het

toelatingsonderzoek ontbrak belangrijke informatie. Vervolgens werden zo veel mogelijk leerlingen geïnterviewd volgens een kinderpsychiatrisch protocol. Hieruit bleek bij drie andere leerlingen met taalproblemen een samenhang tussen hun hardnekkige taalproblemen, de schoolcarrière elders en verborgen psychiatrische problematiek. Na bespreken van het interview met de docent kon deze zijn aanpak zodanig veranderen dat 3 van de 4 leerlingen zich alsnog goed gingen ontwikkelen, terwijl het duidelijk was dat voor de vierde leerling specialistische hulp gezocht moest worden. Een grondig onderzoek van de voorgeschiedenis van leerlingen met taalproblemen leidt tot adequatere begeleiding van deze leerlingen.

BRON: Rosbergen, A., Tuk, B. (2013, mei). *Dáárom praat ik slecht'. Als de taalontwikkeling van migrantenkinderen stagneert, is het zinvol hun ontwikkelingsgeschiedenis te onderzoeken*. Logopedie, jaargang 85, nummer 5, p. 22-27. Gevonden op het internet: http://www.pharos.nl/documents/doc/daarom%20praat%20ik%20slecht._5.pdf

LEERPROBLEMEN

Younes vordert niet in de taal: is er een probleem? Het ene kind heeft al meer aanleg voor taal dan het andere. Een taal leren vraagt veel tijd.

Welke signalen wijzen op problemen?

- De AN hoort al 7 maanden geregeld Nederlands en spreekt zelf nog niet
- De AN doet geen moeite om te luisteren naar vragen en instructies en ontwikkelt geen luisterhouding
- De AN spreekt na een lange tijd nog niet in eenvoudige zinnen
- De AN wordt niet begrepen na een hele tijd...

BRON: Onbekend (s.a.). *Omgaan met meer- en anderstaligheid op school*. Interstedelijk centrum voor Leerlingenbegeleiding (ICLB), Stad Gent. Gevonden op het internet: <http://www.iclb.be/sites/default/files/publicaties/ICLB%20Fiches%20meer-%20en%20anderstaligheid%20HR.pdf>

“Een groot maatschappelijk knelpunt vandaag is dat heel wat meertalige kinderen op school taalmoeilijkheden ondervinden. Nochtans komen taalontwikkelingsstoornissen niet vaker voor bij meertalige dan bij eentalige kinderen. Een meertalig kind met een taalontwikkelingsstoornis kampt met tekorten in het Nederlands én in de thuistaal. Het is belangrijk dit te onderscheiden van een taalachterstand, die enkel in het Nederlands voorkomt door een nog onvoldoende taalaanbod in deze taal.

Beide groepen hebben een wezenlijk andere begeleiding nodig. Om tot een individueel aangepaste begeleiding te komen, is correcte diagnostiek erg belangrijk. Het cruciale element in de diagnostiek van taalmoeilijkheden bij meertaligen is een grondige analyse van zowel het Nederlands als de thuistaal. Hiervoor dient doorgaans een tolk ingeschakeld te worden.”

Geschreven voor dit boek door het team van het multidisciplinair expertisecentrum Code van Thomas More (Associatie KU Leuven)

Meer informatie rond deze activiteiten is te vinden op de website www.thomasmore.be/code.

- Vragen rond meertaligheid worden op een zorgteam en het CLB aangekaart

Een meertalig kind vergt een meertalig onderzoek:

De vragenlijst Anamnese Meertalige Kinderen (AMK) dient om een beter zicht te krijgen op de kwalitatieve en kwantitatieve eigenschappen van het taalaanbod en op de attitude van het meertalige kind en zijn ouders (of verzorgers) tegenover de verschillende talen. Verder inventariseert de lijst gegevens in verband

met spel en speelgoed. De AMK is bruikbaar in de diagnostiek van verbale en non-verbale problemen van niet-schoolgaande kinderen.”
Ondertussen zijn er nog goede websites beschikbaar en vragenlijsten in diverse thuistalen (zie routeplan)

SPIJBELEN

Het is belangrijk dat leerlingen elke dag naar school komen. Wat voor ons misschien vanzelfsprekend is, is dat niet voor andere culturen. Probeer hier aandacht aan te besteden. Regelmatig naar school gaan, op tijd komen, niet zo maar thuis blijven...niet voor iedereen evident.

Problematische afwezigheden worden uiteraard kort opgevolgd. Er bestaan verschillende prentenboeken over dit thema. Verwacht niet dat dit op één dag veranderd is. Blijf voortdurend in dialoog. Geef het niet te snel op.

BRON: Milissen, E., Pisman, K. (2010). EHBAN, Eerste hulp bij anderstalige nieuwkomers. Deze map kwam tot stand op vraag van de scholengemeenschap Bab(b)el. Gevonden op het internet:
<http://www.scholengemeenschapbabbel.be/ANCObabbel/EHBAN.html>

TIPS:

- Externe motieven aanwenden als dit een moeilijk punt blijkt te zijn.
- Zeer kort opvolgen, op alle terreinen.

KLEINE ERGERNISSEN, KLEINE TIPS

‘Ze gaan erg fysiek met elkaar om, de concentratieboog is zo kort, het samenwerken lukt niet goed, ze doen zo lastig als ik een opmerking geef, ze zijn zo rumoerig...’

Twee elementen spelen een belangrijke rol bij de relatie tussen AN en leerkracht: de invloeds- of machtsdimensie, ten tweede het contact tussen leerling en leerkracht. Allochtone leerlingen zien hun leraren anders, dat bewijst keer op keer onderzoek.

‘Relatie’ en ‘duidelijkheid’ zijn twee belangrijke principes. Ze leiden tot betere resultaten en betere motivatie. Kortom, ook de interpersoonlijke vaardigheden worden enorm uitgedaagd.

TIPS:

- Neem een centrale plaats in en sta rechtop
- Maak een duidelijk startsignaal bij begin van de les
- Noem leerlingen kort bij de naam, kijk hen even aan
- Zoek met elk kind contact; bij binnen komen, tijdens les, na de les
- Straal expliciet uit dat je interesse hebt in hun leefwereld, durf te vragen naar zaken die je niet kent
- Non verbaal reageren: schouderklopje bijvoorbeeld; er zijn culturen waar “aanraken” veel meer gebeurt dan in de Westerse cultuur.
- Vertel welk gedrag je hebt gezien en afkeurt, zeg duidelijk welk gedrag je verwacht
- Bied een vaste lesstructuur, bied veel structuur.
- Zorg voor afwisseling en korte activiteiten
- Groepswerk goed begeleiden, rondlopen en instructies geven
- Niet overal op reageren, wel duidelijke grens hanteren
- Leerling niet in groep aanspreken bij overtreding, even apart nemen (schaamte) of een non-verbale reactie geven.
- Herstel na een terechtwijzing de relatie weer, laat het kind voelen dat het er mag zijn

- Observeer goed; kies daarom voor werkvormen waar leerlingen een zelfstandiger rol hebben; zo kan je beter observeren, je hebt meer individueel contact
- Neem de tijd, neem niet te snel over
- Wees HARD met een HART; ontwikkel een gevoeligheid voor wat je wel en niet handhaaft
- Zorg dat je een band hebt; straffen heeft soms een averechts effect; leerlingen accepteren een correctie pas als er een band is. Maak contact en zorg dat er geen gezichtsverlies is. Geef hem een aanvaardbare, respectvolle reden om het gedrag te veranderen

BRON: Een vrije interpretatie van: Dr. den Brok, P. (Projectuitvoerder Universiteit Utrecht, IVLOS), prof. dr. Wubbels, T. (Projectleider Universiteit Utrecht, Capaciteitsgroep Onderwijskunde), dr. van Tartwijk, J. en drs. Veldman, I. (Projectleden Universiteit Leiden, ICLON)(2006, maart). *Omgaan met leerlingen in multiculturele klassen, eindrapportage onderzoek*. Gevonden op het internet: <http://igitur-archive.library.uu.nl/ivlos/2006-0901-200719/rapport-mcultonderz.pdf>

Onbekend (s.a.). *Multicultureel*. Straks voor de klas; alles voor starters in het onderwijs. Gevonden op het internet: <http://www.straksvoordeklaas.nl/artikel/88/multicultureel>

12. DE ANDERSTALIGE NIEUWKOMER EN TALENSENSIBILISERING: WAT EN HOE?

Talensensibilisering is een manier om leerlingen op een positieve manier in contact te brengen met taaldiversiteit. Bij talensensibilisering is het niet de bedoeling dat leerlingen een specifieke taal leren, maar wel een open attitude ontwikkelen ten aanzien van talen en culturen. Het gaat letterlijk om kinderen sensibel, gevoelig maken voor verschillende talen of voor taal in het algemeen.

Door kinderen te leren wat het is om in een diverse wereld te leven, staan zij meer open voor verschillende taal- en cultuurgemeenschappen. Ook krijgen ze zicht op hun eigen (meer)talige identiteit en die van hun klasgenoten. Het herkennen en erkennen van die identiteit draagt in sterke mate bij aan hun welbevinden op school.

Talensensibilisering is voor alle klassen, ook voor klassen waar geen of weinig anderstaligen in zitten. Het gaat niet om het leren 'van' talen, maar het leren 'over' talen. Het gaat om het bijbrengen van een open attitude t.a.v. andere talen en culturen.

“Vorig schooljaar stapten we met twee directies (kleuterschool en lagere school) en twee leerkrachten (leerkracht 3de kleuterklas en leerkracht 1ste leerjaar) in het pilootproject ‘talensensibilisering’. Wij hebben een gemengd publiek en daarom vonden we dat dit project een positieve bijdrage kon leveren aan onze schoolwerking.

Met de begeleiding van Iris Philips (KU Leuven) en Jo Knaeps (pedagogisch begeleider) doorliepen we het volledige implementatietraject. In de eerste klas ging bijvoorbeeld één van de activiteiten over de ‘dierengeluiden in de verschillende thuistalen’. Een andere activiteit was het voorlezen door een papa van een dierenverhaal in het Urdu,... Tijdens de personeelsvergaderingen deelden de betrokken leerkrachten hun ervaringen mee aan de rest van het korps. Spontaan, probeerden enkele collega’s al kleine activiteiten uit en gaven ze ideeën aan elkaar door. Om de implementatie door te trekken in de hele lagere school, gaat elke juf dit schooljaar minstens één activiteit rond talensensibilisering in haar planning opnemen.” Chantal Cuyvers, Directeur, Vrije basisschool Rozenberg, Mol

“Ik wil leerkrachten aanmoedigen om samen met hun kleuters ‘talensensibilisering’ te verkennen en positief te integreren in onze schoolwerking.

Ik heb, als directie, zeer veel waardering voor de enorme inspanningen die al mijn leerkrachten dagelijks doen om onze onderwijskwaliteit te verhogen voor alle kleuters. Ik wil dat ze met een goed gevoel vooruit willen kijken.

Daarom probeer ik vanuit een ongedwongen werkwijze alle teamleden warm te maken voor TS. Ik ga mee op zoek en stimuleer ze om eenvoudige dingen uit te proberen. Zo kan hun zelfvertrouwen groeien.

Ik wil dat ze meer gebruik maken van de kleine momenten die zich aanbieden. We willen de competenties verhogen om spontane momenten van TS te herkennen.

Een voorbeeld: De poster van de Vredesweek. Op deze poster staat een groepje mensen afgebeeld die in verschillende talen 'hallo' zeggen. Deze poster werd aan alle klassen bezorgd en de opdracht was om er tijdens de vredesweek iets mee te doen.

Op deze manier leren de kinderen elkaars identiteit beter kennen en ze maken kennis met een veelheid aan talen. Je merkte tijdens die week dat de kinderen zich erg betrokken voelden en zich daar ook goed bij voelden. ze ontdekken een verbondenheid met elkaar en kunnen fier zijn op hun eigen identiteit." Vertelt Greet Ouderits, Directie, Vrije kleuterschool Rozenberg, Mol

13. HOE ZORG IK VOOR MEZELF ALS LEERKRACHT?

Lesgeven aan een AN is een proces van vallen en opstaan. Het is telkens weer een zoektocht, proberen. Het eist veel van jezelf, het vraagt heel veel flexibiliteit.

TIPS:

- Beleef vreugde aan je opdracht
- **lesgeven aan AN's is een zorg voor het hele team, de hele school.** Het is niet jouw taak alleen. Als je het gevoel hebt dat je er alleen voor staat, spreek je directie/zorgcoördinator/collega's hierover aan. Zoek samen naar een oplossing voor wat jullie belangrijk vinden.
- Ontwikkel een gedragen schoolvisie. Bekijk ook wat jullie gezamenlijke draagkracht is en ook je persoonlijke draagkracht.. Maak hieromtrent duidelijke afspraken. Op een pedagogische studiedag bijvoorbeeld of een teamvergadering.

"Ik merk vaak dat het een verrijking is om op een pedagogische studiedag te mogen praten over diversiteit op school. Het hele team is dan aanwezig. Casussen helpen om te zien wat leeft bij alle leerkrachten omtrent een bepaald thema. Het is een aanzet om nadien met de neus in dezelfde richting verder te gaan " Vertelt Lieve Lenaerts

- Ook buiten de grenzen van de eigen school is het aangeraden een goede verstandhouding op te bouwen tussen onthaalschool en de secundaire school waar de nieuwkomer in doorstroomt of het CLB of andere netwerken (asielcentrum, een cultuursensitief netwerk, OCMW, CAW...) Informatie delen is een pluspunt.
Het zou bovendien jammer zijn de expertise die collega's in het veld over de jaren heen hebben vergaard, onbenut te laten. Overal waar aan onthaalonderwijs wordt gedaan, worden gelijkaardige trends in die evolutie vastgesteld, worden dezelfde pijnpunten, knelpunten ervaren. Breng eens een bezoek aan een okan klas, of een andere basisschool met veel anderstalige leerlingen.
- Reflecteer over je eigen lespraktijk. Samen met anderen (bv. aan de hand van "interview"). Een aantal richtvragen zijn terug te vinden in een artikel van het CTO: "Opvang van anderstalige nieuwkomers in de reguliere klas" p. 38-40 http://www.cteno.be/downloads/an_brochure_lo.pdf (ook terug te vinden bij de algemene bronnen)

"Daar communicatie zo essentieel was voor de OKAN-werking, ben ik al snel gestart, als coördinator, met een nieuwsbrief voor alle collega's. Hierin stond heel veel info verwerkt: naam van de nieuwe leerling, klaswerking,

aandachtspunten...Ook de vrijwilligers die kwamen helpen, de CLB-medewerkers kregen deze nieuwsbrief. Zo was iedereen tegelijkertijd van zoveel mogelijk op de hoogte.” Aldus Lieve Lenaerts

“We zijn in de regio Turnhout ook gestart met een reflectiegroep: onthaalleerkrachten, zorgcoördinatoren..kortom, eenieder is uitgenodigd. We waren met 34 de eerste keer. A.h.v. stellingen hebben we veel gepraat, geluisterd naar elkaar. Thema’s voor de volgende keren werden afgesproken, vertelt Lieve Lenaerts.

“Fijn om te horen hoe het er in andere scholen aan toe gaat, meer van dat. Er is een breed draagvlak voor en nood aan deze ervaringsgroep.” Aldus een enthousiaste deelnemer van deze groep.

- stel realistische verwachtingen

“De vluchtelingkinderen zijn vaak straffe leerlingen. Leergierig, gemotiveerd, talentrijk. Maar een leraar kan geen wonderen verrichten. Een kind dat pas op 10 jaar naar school gaat, kan moeilijk de eindtermen bereiken op 12 jaar. Af en toe moet ik mijn leraren daaraan herinneren. Ik wijs hen op de vooruitgang die ze boeken. Telkens weer. Ze leveren knap werk.” Aldus Marina Sleurs, Directeur, Vrije basisschool Sint Clementiaanschool, Overpelt

- Zorg goed voor je eigen welbevinden. Het is intensief werken, je raakt snel uitgeblust.
- Elkeen heeft zijn eigen expertise/aanvoelen. Respecteer dat in het team. Samen kom je er.
- Indien je werkt met erg kwetsbare AN’s, asielzoekers bijvoorbeeld, zorg dan dat je niet te erg betrokken raakt. Speel zeker zelf geen therapeut, maar verwijst tijdig naar professionelen. Uitwijzingen, procedures, de omstandigheden waarin de AN vertoeft, je hebt er geen vat op als leerkracht. Praat erover met anderen!

“In het begin had ik het moeilijk om, na een band te hebben opgebouwd met kinderen, hen en hun familie te zien vertrekken. Je bouwt samen iets op en dan moeten ze weg. Dat was voor mij moeilijk. Je weet in het begin ook niet altijd waar de grens ligt, de ouders hebben ook meer nodig dan andere ouders. Ze vragen zo nu en dan hulp met papieren van, bijvoorbeeld, het OCMW of bijles. Nu heb ik geleerd toch genoeg afstand te houden.” Vertelt Kerstin Vermote, Onthaalleerkracht, Vrije basisschool De Vlinder, Baarle-Hertog

“Kinderen van asielzoekers komen en gaan. Dat vraagt veel flexibiliteit en overleg”, zegt Marina Sleurs, Directeur, Vrije basisschool Sint Clementiaanschool, Overpelt. “Leraren reageren erg verschillend. Sommigen willen meer betekenen voor zo’n kind. Maar snel botsen ze op hun grenzen en lijden eronder. Andere leraren leggen de verantwoordelijkheid te veel bij het zorgteam.”

Een leraar kan zich op drie manieren opstellen tegenover kinderen van asielzoekers en mensen zonder papieren. Als redder (helpen), als wegwijzer (doorverwijzen) of als steunpilaar (ondersteunen). Zijn belangrijkste rol is die van leraar: hij zorgt ervoor dat elk kind zich goed voelt op school en maximale ontwikkelingskansen krijgt.” (idem) Kort wat uitleg over deze rollen:

De redder is sterk betrokken en wil helpen. Deze leraar luistert naar het verhaal van het kind en biedt oplossingen voor dagelijkse problemen.

Valkuil: Sommige redders geraken ook in hun privéleven nauw betrokken bij het traject van de leerling. Anderen proberen zelf trauma’s te behandelen.

De wegwijzer neemt liever afstand. Deze leraar verwijst door naar een hulpverlener of specialist.

Valkuil: De wegwijzer denkt soms te snel dat hij of de school niet kunnen helpen. Hij concludeert snel dat de leerling beter van school of studierichting verandert.

De steunpilaar zorgt, gewoon door les te geven, voor structuur en regelmaat. Hij geeft opdrachten die het zelfbeeld van de leerling opkrikken.

Valkuil: De steunpilaar voelt soms frustratie omdat hij de capaciteiten van de leerling ziet, maar eerst nog de schoolachterstand moet wegwerken.

Uit de praktijk blijkt dat de leerkracht in deze laatste rol de beste troeven in handen heeft. Deze rol sluit het best aan bij de deskundigheid van de leerkracht.

Afscheid nemen hoort bij het onderwijs aan kinderen met een onzeker verblijfsstatuut. Scholen en leraren denken daar dus beter op voorhand over na:

- Maak de onzekerheid dat de nieuwe klasgenoot in België kan blijven bespreekbaar. Praat daar eerlijk over. Deel de gevoelens.
- Afscheidsrituelen zijn belangrijk, zowel voor het kind dat vertrekt als zijn klasgenoten (afscheidsbrief, klasfoto, oorkonde, knuffel van de klas, gelukssteen, afscheidslied ...). Door samen bezig te zijn met afscheid, wordt het groepsgevoel versterkt. Als het kan: betrek ook ouders.
- Als de klas plots wordt geconfronteerd met een lege stoel in de klas: praat erover. Doe niet alsof er niets is gebeurd. Ook dan is een afscheidsritueel belangrijk (bijvoorbeeld een afscheidsbrief van de klas, een werkstukje dat je kan opsturen ...).

BRON: lesaffer, P. (hoofdredacteur). (2013, februari). *Asielzoekers in de klas*. De eerste lijn, Klasse, nr. 10. Gevonden op het internet: http://www.klasse.be/leraren/eerstelijn/asielzoekers-in-de-klas/#.UgnotT_jHJI

“Soms vertrekken kinderen, zonder enige waarschuwing. Ineens zijn ze er niet meer. Soms komen ze ons zelf vertellen dat ze moeten vertrekken. We praten er dan over in de klas en organiseren een afscheidsmomentje. Je ziet zo’n kind vaak gewoon in de illegaliteit verdwijnen. Dat is hard maar we hebben er hier op school na al die jaren leren mee leven. Wat we een kind soms op een korte tijd hebben meegegeven, houden ze voor hun leven bij. Wonderen kunnen we niet doen en af en toe moet ik mijn leraren daaraan herinneren. Ik wijs hen graag op de vooruitgang die ze boeken met die kinderen. Telkens weer.” Marina, Sleurs Sint Clementiaanschool, Overpelt.

14. EEN AANZET NAAR EEN DRAAIBOEK?

Het is belangrijk om als team een visie uit te werken in verband met het “omgaan met de anderstalige leerling en zijn ouders”.

Een draaiboek, een checklist, het kan een aanzet zijn om over zaken na te denken, maar ook om rust in te lassen..bijvoorbeeld een map met tips, een planning voor de eerste dagen van een AN, een structuur voor de eerste lessen...

Deze checklist, gebaseerd op de diverse hoofdstukken van het boek kan een leidraad zijn hiervoor.

1. De inschrijving van de anderstalige nieuwkomer in de school: hoe verloopt dat?
☐ Is er een stappenplan i.v.m. het onthaalbeleid van de AN?
☐ Hoe gebeurt een eerste contact?
☐ Wie doet de inschrijving?
☐ Welke stappen worden er genomen bij het inschrijven van een AN?
☐ Is er een aangepast inschrijvingsformulier? Welke gegevens zijn belangrijk?
☐ Wat wordt er gedaan als de ouders een volledig andere taal spreken?
☐ Wat met de kennismaking met de school?
☐ Welke documenten worden met de ouders meegegeven na de inschrijving en hoe zijn deze vormgegeven?

☐ Zijn er afspraken met CLB bijvoorbeeld? Of anderen? ☐ Hoe verloopt de communicatie naar het team? ☐ Hoe verloopt de administratie? ☐ Is er een diversiteitsbeleid op school? Een gezamenlijk gedragen visie i.v.m. ANs? ☐ Is er een vormingsbeleid voor het personeel? ☐ Wat met verworven <i>know how</i>? Hoe verzameld, gecommuniceerd, opgebouwd? ☐ Is ons schoolgebouw “anderstalig-vriendelijk”? ☐ Welke competenties heeft het personeel nodig? Hoe worden deze bereikt? Opgevolgd?
2. Anderstalige ouders: Hoe bereiken en betrekken bij de school?
☐ Is er een gezamenlijke visie aangaande ouders van ANs? ☐ Hoe wordt er met de ouders gecommuniceerd : mondeling/schriftelijk... ☐ Hoe betrekken we ouders bij schoolgebeuren? ☐ Hoe bereiken we ouders? ☐ Is er een persoon die aangeduid is als contactpersoon of vertrouwenspersoon ? ☐ Hoe kunnen ouders naar de school toe communiceren? ☐ Worden drempels voor Anderstalige ouders in kaart gebracht , worden aandachtspunten verzameld? ☐ Is er een stappenplan i.v.m. oudercontacten van ANs? ☐ Wat als ouders afspraken niet opvolgen, niet komen naar school? Is er een stappenplan?
3. De anderstalige naar de klas: hoe voorbereiden?
3.a. Screening en Intake
☐ Wordt de AN gescreend? ☐ Wat wordt er gescreend? ☐ Welke tests worden afgenomen? Door wie? Wanneer? ☐ Wordt er een beginsituatie opgemaakt? ☐ Hoe gebeurt de inschaling in de klas? Heeft dit met het taalniveau te maken, rekenniveau, leeftijd? Wetgeving? ☐ Hoe ziet een pedagogisch leerlingendossier eruit van een AN? Zijn er bepaalde zaken anders dan een pedagogisch leerlingendossier van een andere leerling?
3.b. Naar de klas
☐ Welke zaken zijn belangrijk bij de inrichting van een klas waarin een AN terecht zal komen? ☐ Wordt er ook aan welbevinden gedacht bij de inrichting van een klas? ☐ Hoe wordt de klas voorbereid op de komst van een AN? Op vlak van de andere leerlingen. ☐ Hoe verloopt de communicatie naar het team i.v.m. de start van de AN? ☐ Zijn er afspraken gemaakt, is er een welkomstkraft, die elke leerkracht kan gebruiken? Met nuttige tips om de AN welkom te heten?
4. De anderstalige in de klas: Hoe organiseren en wat met vakdidactiek?
Op schoolniveau ☐ Is er een procedure i.v.m. de eerste opvang van de AN? Wie/hoe... ☐ Hoe worden speeltijden georganiseerd? Worden er kinderen aangeduid die de AN zullen rondleiden? ☐ Hoe wordt er tijdens de schooldag gecommuniceerd? ☐ Wordt de structuur van de dag kenbaar gemaakt? Hoe?
Op klasniveau – Algemeen ☐ Hoe verloopt de eerste schooldag van de AN? ☐ Hoe worden de lessen opgebouwd? Welke werkvormen zijn ideaal voor een eerste les? Welke activiteiten zouden passen bij de volledige klas (AN en andere leerlingen) Worden die werkvormen, tips centraal bewaard, genoteerd in een map en zijn die voor alle leerkrachten beschikbaar? ☐ Wordt er met een ‘buddy’ gewerkt? Zo ja, hoe wordt deze gekozen? ☐ Worden er op de eerste dag al taken verdeeld? Krijgt de AN in het begin ook een taak? ☐ Hoe wordt er gewerkt aan de band tussen de AN en de andere leerlingen? ☐ Wat wordt er gedaan met de talenten van het kind?

Op klasniveau - Reguliere klas	
☐	Hoe worden de lessen van de AN georganiseerd? Welke lessen kan de AN volgen? Tijdens welke lessen krijgt de AN iets anders te doen? Is er een rooster, plan?
☐	Waar moet de AN zitten in de klas?
Op klasniveau – Onthaalklas	
☐	Hoe worden de lessen van de AN georganiseerd?
☐	Hoe verloopt de communicatie met het team?
☐	Wanneer gaat de AN naar de onthaalklas? Voor welke vakken? Welke vakken volgt de AN in de reguliere klas, welke vakken worden apart gedaan? Kan het zijn dat de AN bepaalde vakken in een andere klas volgt, die voor dat bepaalde vak meer op niveau van het kind zijn? Hoe wordt het aangekondigd dat het kind naar de onthaalklas moet? Kortom: is er een rooster mogelijk, een stappenplan?
5.	De anderstalige nieuwkomer taal aanbrengen: Hoe, wat en waarmee?
☐	Hoe wordt er aan taal gewerkt in de onthaalklas?
☐	Op welke woorden wordt er eerst gefocust? Is er een stappenplan hieromtrent?
☐	Welke methode wordt er gebruikt? Welke materialen? Hoe worden die bewaard? Hoe wordt gecommuniceerd in het team hierover?
☐	Hoe worden belangrijke inzichten i.v.m. tweede taalverwerving in het team gecommuniceerd?
☐	Hoe wordt er in de reguliere klas gewerkt aan taal?
☐	Welke klassikale activiteiten zijn mogelijk in de reguliere klas?
☐	Welke activiteiten zijn met aanpassingen mogelijk in de reguliere klas?
☐	Welke individuele activiteiten zijn mogelijk in de reguliere klas?
☐	Hoe wordt de reguliere leerkracht geholpen met de AN? Is er een procedure per leerjaar, enkele stappen uitgeschreven? Een map met tips, spellen...
☐	Hoe kan de motivatie van de AN verhoogd worden?
☐	Kan de reguliere juf hulp krijgen in de klas? Hoe?
☐	Weet de reguliere juf hoe je de AN kan helpen? Is er een vorming rond geweest, Is er een stappenplan opgemaakt? Is er een map met tips?
☐	Is de AN een zorg voor het hele team? Hoe?
6.	Ontluikende geletterdheid: Hoe aanpakken?
☐	Is er een stappenplan?
☐	Is er een methode?
☐	Waar vinden we <i>know how</i> ?
7.	Leerlingen zelf aan het werk zetten:
☐	Welke websites zijn interessant en worden gebruikt tijdens lessen
☐	Welke materialen zijn er voor zelfstudie?
☐	Wanneer zet ik deze in?
☐	Zijn er afspraken over?
8.	Het zorgbeleid rond de anderstalige nieuwkomer: Wat en hoe?
☐	Hoe wordt er gewerkt aan het welbevinden van het kind?
☐	Is er een handelingsplan? Wie maakt dit? Volgt dit op?
☐	Hoe verloopt de communicatie?
☐	Wanneer maken we ons zorgen?
☐	Hoe remediëren we? Wie?
9.	De anderstalige nieuwkomer evalueren: Hoe meten en vorderingen in kaart brengen?
☐	Hoe meten we? Welke doelen stellen we voorop? Voor welke periode?
☐	Herbekijken we de doelen? In functie van?
☐	Welke testen gebruiken we? Portfolio? Eigen observaties? Leerling volgsysteem? Specifieke testen?
☐	Wat meten we? Welke vaardigheden?
☐	Hoe brengen we in kaart? Wie doet het?
☐	Hoe communiceren we naar ouders? Naar elkaar toe?
10.	De anderstalige nieuwkomer en zijn thuistaal: Hoe integreren op school?
☐	Zijn er afspraken omtrent de thuistaal? In de klas? Op de speelplaats?

☐ Gebruik ik de thuistaal in de klas? Hoe? ☐ Is er een gedragen visie?
11. De taalvaardigheid van de anderstalige nieuwkomer: een constante zorg?
☐ Hoe wordt er gewerkt aan taalvaardigheid? ☐ Wat staat er in het taalbeleid i.v.m. AN? Waar wordt veel aandacht aan geschonken? ☐ Wordt er met andere scholen/ schoolgemeenschappen samengewerkt rond opvang van AN ☐ Worden er bijeenkomsten georganiseerd rond de aanpak van taal en Nederlands bij AN?
12. De anderstalige nieuwkomer en hindernissen: Wat als het leerproces niet vlot verloopt?
☐ Hebben we zicht op de problemen ? ☐ Wat als de communicatie met het kind moeilijk loopt? ☐ Hoe wordt er gewerkt aan aandachtsproblemen? ☐ Hoe wordt er gewerkt aan werkhoudingsproblemen? ☐ Hoe wordt er gewerkt aan emotionele problemen? Problemen met welbevinden? Problemen met aanpassing aan de klas, ritme, school, bepaalde leerlingen? ☐ Hoe wordt er gewerkt aan leerproblemen? ☐ Wat als een kind plots wegblijft? Schenken we aandacht aan de andere leerlingen? Hoe wordt afscheid genomen van kinderen? ☐ Wordt er beroep gedaan op bepaalde organisaties? Welke? Waar kunnen die voor geraadpleegd worden? ☐ Zijn er methodieken beschikbaar om te helpen? ☐ Zijn er specifieke vormingen die men kan volgen? Wie volgt dit op? ☐ Zijn er adressen om info te krijgen? Websites om informatie te verzamelen over . ☐ Zijn er stappenplannen bij problemen, ergernissen? ☐ Hoe verloopt de communicatie in het team omtrent problemen?
13. De anderstalige nieuwkomer en talensensibilisering: Wat en hoe?
☐ Gebruiken we deze methodieken in de klas en op school? Is er een visie? ☐ Wordt de visie ook gecommuniceerd naar..het team, alle ouders? ☐ Kennen we de methodieken? Waar halen we deze?
14. Hoe zorg ik voor mezelf als leerkracht? Draagkracht?
☐ Kan ik met mijn frustraties terecht in het team? Netwerk, directie? ☐ Hoe ver ga ik voor het gezin en de AN? Waar liggen de grenzen van mezelf, van de school?

*“Een omvattend leerproces voor de hele school staat met deze in zijn startblokken.
Een proces dat al 20 jaar loopt met veel overleg, bevestigingen, bijstellingen en vooral veel flexibiliteit van al de betrokken partijen.
Het welbevinden van de kinderen was toen en nu nog steeds, het vertrekpunt in de werking anderstalige nieuwkomers.
Het creëren van een veilige omgeving geldt als hoofddoel. In de beginjaren bleek dit vaak het enige doel.
Vele teamvergaderingen met discussies over: integratiebevordering, probleemanalyses, noden in verhouding tot haalbaarheid, organisatorische struikelblokken,... versterkten in de loop der jaren de initiatieven in begeleiding en ondersteuning.
Door de uitbreiding van het zorgbeleid in de scholen kijken we met zijn allen steeds meer door een zorgende bril naar al onze kinderen, dus ook naar de anderstalige nieuwkomers.
De vaststelling dat we deze kinderen toekomstgericht tekort deden door de begeleiding te beperken tot het bieden van veiligheid en geborgenheid, was de aanzet tot een andere werking waar ook het leerproces zijn plaats kreeg.
In nauwe samenwerking met het CLB en het opvangcentrum werd een instaprocedure uitgewerkt die de oriëntering van de kinderen diende te optimaliseren.
De uitgewerkte screenings helpen de begeleidende leerkrachten om een zo aansluitend mogelijk handlingsplan uit te werken voor de kinderen in de onthaalklas.
De diversiteit en het verloop van deze groep kinderen vraagt enorm veel flexibiliteit van en communicatie met de diverse betrokken partijen. Coördinerende personen blijken een noodzaak om de werking te bewaken en te handhaven.
Werken met anderstalige nieuwkomers in een basisschool: een dankbaar gegeven met heel veel kansen.
Werken met anderstalige nieuwkomers in een basisschool: een engagement dat dagelijks specifieke tijd, aandacht en inzet vraagt.
Werken met anderstalige nieuwkomers in de basisschool: een intense zoektocht met veel mooie momenten en daarnaast een berg valkuilen.
Werken met anderstalige nieuwkomers in de basisschool: een hele uitdaging waar een goede communicatie tussen de betrokken partijen aan de basis ligt.” Marina Sleurs, Directeur, Vrije basisschool Sint Clementiaanschool, Overpelt*

ALGEMENE BRONNEN:

Websites/artikels

www.cteno.be http://www.cteno.be/downloads/an_brochure_lo.pdf http://cteno.be/downloads/an_brochure_ko.pdf	Het Centrum voor Taal en Onderwijs (CTO) is het Vlaamse expertisecentrum voor taalonderwijs. Website met veel informatie, veel tips (per rubriek) Brochure "opvang van anderstalige nieuwkomers in de reguliere klas" Brochure "de opvang van anderstalige nieuwkomers in de kleuterklas"
www.anderstaligenieuwkomers.be	Digitaal platform voor onderwijs aan anderstalige nieuwkomers van het Steunpunt GOK
http://users.telenet.be/westdiep2/lager/la_documentenafgeschermdgedeelte/schoolwerkplan/pdf/3050%20Integratie%20Anderstalige%20Nieuwkomers.pdf	Schoolwerkplan integratie anderstaligen Westdiep – lagere school Oostende
http://www.scholengemeenschapbabbel.be/ANCObabbel/vademecumAN.html	Vademecum ontwikkeld door het Vlaams Verbond van het Katholiek Basisonderwijs: anderstalige nieuwkomers, een zorg voor elke Vlaamse school.
http://www.klasse.be/leraren/29070/ho-ontvang-ik-een-anderstalige-nieuwkomer/#.UlqJUIBYe7Y	Onbekend. (2012, oktober). <i>Hoe ontvang ik een anderstalige nieuwkomer</i> . Klasse voor leraren, nr. 228. p. 24. Gevonden op het internet.
http://www.vclb-koepel.be/professionals/kansenbevordering3/anderstalige-nieuwkomers/vclb-visie/anderstalige-nieuwkomers-het-onthaal-op-school2	BRON: Cré, J., Driesmans, L. (2005). <i>Anderstalige nieuwkomers: het onthaal op school</i> . VCLB – Koepel vzw. Vormingscentrum. Project Kansenbevordering. Gevonden op het internet.
www.meertaligheid.be	Site met overzicht van diverse methodes, meer uitleg over thuistaal, tips en achtergrondinformatie
http://www.swvdestreek.nl/documenten/NT2%20brochure/nieuwkomers%20NT2%20versie%20011012.pdf	NT2-leerlingen in SWV De Streek; Handvatten bij het begeleiden van instromende NT2-leerlingen. Eerste opvang voor nieuwkomers in het Basisonderwijs.

Boeken/brochures

Anderstalige nieuwkomers: het onthaal op school / Cré, Jos; Driesmans, Luc. - Brussel: VCLB

Vormingscentrum, [s.a.]. - 19 p. Ook te downloaden.

Deze brochure wil leerkrachten en/of CLB-medewerkers een eerste leidraad bieden bij het onthaal van anderstalige nieuwkomers. Diverse domeinen komen aan bod.

Eerste hulp bij anderstalige Nieuwkomers / Milissen, Els; Pisman, Kathleen. - [S.l.]: -, 2010. - [veelv. gepag.]

Doelgroep: 7-8 jaar 9-10 jaar 11-12 jaar

URL: <http://www.scholengemeenschapbabbel.be/ANCObabbel/EHBAN.html>

Handige tips voor de opvang van anderstalige nieuwkomers in de basisschool. Rubrieken: klasorganisatie, schoolorganisatie, methodieken, thuistaal...

Anderstalige nieuwkomers, een zorg voor elke Vlaamse school : vademecum Anderstalige Nieuwkomers / [s.n.]. - Brussel: Vlaams Verbond van het Katholiek Onderwijs, [s.a.].

Dit vademecum bevat een heleboel informatie betreffende de opvang en begeleiding van anderstalige nieuwkomers op een school: regelgeving, achtergrond, adressen, methodes, materialen, spelletjes, ... Ook te

downloaden. <http://www.sint-nicolaas-sgbao.be/media/werking%20SG/regiowerkingen/AN/Vademecum%20Anderstalige%20Nieuwkomers.pdf>
Dit vademecum wordt regelmatig herzien; de laatste versie is te bekomen via website:
<http://www.vvkbao.be/anderstalige-nieuwkomers-een-zorg-voor-elke-vlaamse-school>

Met woorden in de weer/ van den Nulft, D., Verhallen, M. -2009-. -Bussum: Coutinho.

Woordkennis is een voorwaarde voor schoolsucces. Leerlingen met onvoldoende woordenschat kunnen niet alleen de lessen niet goed volgen; zij leren ook minder snel nieuwe woorden en begrippen bij. Als je als leerkracht de resultaten van je klas wilt verbeteren, zul je op zoek moeten naar nieuwe manieren om met woorden in de weer te gaan. In *Met woorden in de weer* presenteren de auteurs een praktische aanpak voor intensieve woordenschatuitbreiding in het basisonderwijs. Ze reiken verschillende instrumenten en technieken aan om effectief woorden aan te leren en met woorden te oefenen in elke situatie, elke groep en elk vak. Aan de hand van praktische voorbeelden, opdrachten en handreikingen kun je er direct mee aan de slag in je (stage)klas. *Met woorden in de weer* is bedoeld voor iedere leerkracht die de woordenschatontwikkeling wil intensiveren, om uiteindelijk alle lessen en klassenactiviteiten te verrijken.

SLOTWOORD

We hebben dit boek zeer graag geschreven, maar beseffen ook dat het nooit volledig “af” zal zijn. We hebben ook zoveel keuzes moeten maken: budgettair, praktisch, tijdsinvestering... We hadden waarschijnlijk nog zoveel mooie praktijken kunnen zien en vermelden.

We hopen met dit boek en deze film, dat we mensen in “paniek” kunnen helpen, teams tot inspiratie kunnen zijn en vooral, dat leerkrachten elkaar blijven inspireren.

Vele minuten en bladzijden komen we tekort om alles te vermelden wat we gezien, gehoord, gelezen hebben. Waar dit project begon met het idee van een bundeltje en zelf gefilmd Dvd'tje, is het stilaan uitgegroeid naar een stevig project. Ons kernidee bleef dezelfde, maar dankzij de hulp van vele enorm enthousiaste en gepassioneerde mensen die in het veld staan en stonden, heeft het project kunnen genieten van een onvoorstelbaar expertise. Het is dankzij deze mensen, die hun scholen openstelden, ons in hun klassen lieten, hun ervaringen met ons deelden, hun 'tips en tricks' vrijgaven, informeerden, eigen onderzoeken meedeelden, zowel voor de camera als achter de schermen, dat dit project tot stand is kunnen komen. Maar wat ons het meest nog overvallen is deze hele periode is de bescheidenheid, de verlegenheid van leerkrachten en directies “wij hebben niets te melden, zijn zo zoekende..” en toch merk je dan mooie dingen op...

Dit boek is er voor de leraar, directeur, zorgcoördinator...

We ontwikkelden ook een beleidsinstrument, een routeplan om beleidsmatig te werken met nieuwkomers in de school.

<https://www.hivset.be/initiatieven/doorelkaar/de-wat/routeplan/>

Het kan gedownload worden.

Lieve Lenaerts